This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

DEPARTMENT OF
THE HISTORY OF ART
OXFORD

MARCI HIERONYMI
VIDÆ,
CREMONENSIS,
ALBÆ EPISCOPI,
CHRISTIADOS
LIBRI SEX.

Edidit EDVARDUS OWEN, S.T.B.
Coll. Divi *Jo. Bap. Oxon.* Socius.

OXONII,
E TYPOGRAPHEO CLARENDONIANO,
MDCCXXV.

Imprimatur,

JO. MATHER,

Vice-Can. *Oxon.*

Oct. 29. 1725.

ASHMOLEAN
OXFORD
MUSEUM

5 FEB 1957

Lectori S.

MARCI HIERONYMI VIDÆ Chriſtiada *mea qualicunque cura recenſitam, tibi, Lector benevole, in manus trado.*

Sunt forſan, quibus videar laborem meum male collocaſſe, cum Opus edidi, ut objicitur, ſine nervis, ſine ſpiritu, vividaque vi animi compoſitum: præterea vitio vertitur Auctori noſtro ſuperſtitioſa ſacræ paginæ obſervantia. Id vero non ſterilitati VIDÆ *ingenii divite ſatis vena beati, ſed ſanctiſſimi Præſulis pietati & verecundiæ referendum eſt. Opus enim arduum, & periculoſa plenum alea aggreſſus, animi ſui viribus diffidit, & religioſo quodam timore perculſus, fabulis, fictionibus cæteriſque id genus Poeſeos ornamentis uti non auſus eſt. Vitam* CHRISTI, *Veritatis auctoris, non magnifica verborum pompa in ſe exornandam ſuſcepit; ſed ſatius eſſe duxit ad ſacram ſcripturam, ipſius Veritatis fontem propius accedere, & largos exinde non expalluit hauſtus: hinc ſtylum elegit humi-*

lem, ſimplicem & Evangelicæ dictioni maxime conſentaneum.

Parcius vero iſtiuſmodi maculas Poetæ noſtro objicient Critici, cum in mentem revocant quod nemini mortalium vires adſunt ſublimi argumento pares. Creatorem æternum naſcentem, Immenſitatem anguſtis humani corporis limitibus circumſcriptam, VERBUM *mutum factum, Deum denique ipſum languentem, morientem Angelici Cœtus attoniti mirantur, & has Dei profunditates nequeunt explicare. Hujuſmodi nimirum myſteria altiora ſunt quam quæ digne concipi poſſunt, nedum humanæ Sapientiæ verbis exprimi.*

Liceat ſuper hac re VIDAM *ipſum, in Epiſtola ad* Bartholomæum Bottam, *appellare.*

Ego certe opus tam arduum, atque adeo periculoſum non ſpe immortalitatis aut gloriæ adortus ſum: non oblitus me ſcribere res Illius, qui pro humani generis ſalute humilis, abjectus ac plane inglorius animi certo judicio eſſe voluit; cum nihilominus eſſet & Deus, & Dei Filius, Regum omnium Rex, ac rerum non tantum Dominus, verum & Auctor & Fabricator. Id tamen oneris, quod etiam in Operis ipſius calce teſtatum eſſe volui, paſſus ſum mihi imponi, ut LEONIS X. Pontificis maximi, mandatis ſatisfacerem,

cum

cum jampridem me conjeciſſem in ſtudia longe diverſa, a quibus hac de cauſa ab eo avocatus fui. Quianam poteram Pontificis illius plurimis ac ſummis virtutibus ornati voluntati tam piæ, tam ſanctæ morem non gerere? Tanta erat apud me viri illius immortalitate digni autoritas, ut quod mihi minus ingenio & facultate ſperandum erat, viderer vel ipſo mentis impetu aſſequi poſſe; cum neutiquam ignorarem ejuſmodi materiam non depoſcere ingenii mei mediocritatem, ſed dignam plane eſſe facultate & copia cujuſvis excellentis viri, qui inter poetas eſſet facile princeps, non noſtri temporis modo, verum priſcæ illius ætatis, in qua tot præclara ingenia floruerunt.

Noram profecto poetarum orationem, niſi ſit admirabilis, non magnopere laudari: id vero ſi (ut quibuſdam amicorum videtur) non admodum infeliciter mihi ſucceſſit, totum acceptum refero Deo Opt. Max. bonorum omnium Auctori. Quid enim nos mortales jacentes, atque humi ſtrati noſtris opibus poſſumus?

Cum VIDA *nihil ſuis viribus arrogare auſus eſt, quodcunque vero feliciter ſucceſſit Deo ſoli, centro Perfectionis unico, fontique Sapientiæ ſemper ſcaturienti, acceptum retulit, probe novit quod humanus intellectus vela contrahat, & miſere cæcuciat neceſſe*

eſt,

eſt, niſi lux cœleſtis a Sancto illo Spiritu derivetur, qui Naturalis ſimul & Intellectualis mundi tenebras fugat.

Poeſin ignis cœleſtis ſcintillam in Cremonenſi *noſtro non extingui, nec vigentis animi ardorem penitus deferbere abunde ſatis teſtantur pulchræ ſimilitudines, vividi ingenii argumenta, quæ Veneres dulceſque delicias ubique ſpirant, & quas Muſarum chorus quinta parte ſui nectaris imbuit.*

Quod ad meum in hoc Libro edendo inſtitutum attinet, paucis expediam. Exemplaria ſequutus ſum melioris notæ; nec curæ nec pretii parcus eram, ut in publicum prodiret optima charta, pulchris characteribus & ornamentis decoratus, quæ G. VERTUE *arte nunquam ſatis laudanda æri incidit.*

Nefas denique eſſet Viris vere generoſis grates quam maximas non rependere, qui e theſauris ſuis (quos Deus indies auctiores reddat) mihi munera, ſatis ampla laboris præmia, communicarunt. Cum illorum gratia & amicitia huic Operi promovendo maxime inſervierunt, nihil ultra peto, quam ut in lucem prolatum æqui bonique conſulant.

MARCI HIERONYMI
VIDÆ
CHRISTIADOS
LIBER PRIMUS.

MARCI HIERONYMI

VIDÆ

CHRISTIADOS

Liber Primus.

QUI mare, qui terras, qui coelum numine comples,
Spiritus alme, tuo liceat mihi munere regem
Bis genitum canere, e ſuperi qui ſede parentis
Virginis intactæ gravidam deſcendit in alvum,
Mortaleſque auras hauſit puer, ut genus ultus

Humanum eriperet tenebris, & carcere iniquo
Morte ſua, maneſque pios inferret Olympo.
Illum ſponte hominum morientem ob crimina Tellus
Ægra tulit, puduitque poli de vertice Solem
Aſpicere, & tenebris inſuetis terruit orbem.
Fas mihi, te duce, mortali immortalia digno
Ore loqui, interdumque oculos attollere cœlo,
Et lucem accipere æthereum, ſummique parentis
Conſilia, atque necis tam diræ evolvere cauſas.
Jam prope mortis erant metæ, finiſque laborum
Chriſto aderat, Solymumq; ideo haud ignarus ad urbem,
Phœnicum extremis remeans de finibus, ibat.
Illum ingens comitum numerus, juveneſque ſeneſque
Sponte ſequebantur, rerum quos fama trahebat
Undique collectos: nam magnas ſive per urbes
Ferret iter, ſeu deſertis in montibus iret,
Olli ſe innumeri jungebant, uſque parati
Juſſa ſequi, vellet quaſcunque abducere in oras;
Atque novos erat hic ſemper fas cernere cœtus.
Pinifero veluti Veſuli de vertice primum
It Padus, exiguo ſulcans ſata pinguia rivo:
Hinc magis atque magis labendo viribus auctus
Surgit, latifluoque ſonans ſe gurgite pandit

Victor: opes amnes varii auxiliaribus undis
Hinc addunt, atque inde, ſuo nec ſe capit alveo
Turbidus, haud uno dum rumpat in æquora cornu.
Tum vero numero ſocios ſejunxit ab omni
Biſſenos, ſibi quos olim delegit, ut eſſent
Tantorum memores operum, teſteſque laborum;
Atque ubi ſecretos nemora in ſecluſa vocavit,
Procera innitens cedro mœſtiſſimus ore,
Eque imo rumpens ſuſpiria pectore, fatur:
 Ventum ad ſupremum, ſocii: data tempora vitæ
Exegi in terris: lux nunc infanda propinquat,
Meque pii manes expectant: illius ergo
En! ultro infenſam Solymorum aſcendimus urbem.
Illic informis lethi mihi dira parantur
Supplicia: immeritum me nunc conjurat in unum
Sæva ſacerdotum manus, (ut non inſcius ipſe
Prædixi toties, ac vobis cuncta retexi.)
Ibo; morte mea veterum ſcelus omne piabo.
His me prime malis oneras pater: ipſe tuliſti
Dulcia poma; mihi ſed nunc tua furta luendum.
Cum tamen expulerit tenebras lux tertia rebus,
Aereas, cæde abluta, revocabor in auras.
Vos etiam, quos non pertœſum denique noſtri,

Fu-

Funera acerba manent; audete, & lucis amori
Iſtius æternum vitæ immortalis honorem
Mecum omnes præferte: domus non hæc data, non hæ
Sunt vobis propriæ ſedes: vos ætheris alti
Lucida templa vocant, ſtellis florentia regna,
Pax ubi ſecura, ac requies optata laborum.
Hic domus, hic patria: huc omnes contendite læti
Anguſtum per iter: veſtras hic figite ſedes.
Dixerat: at ſocii defixi lumina mœſtis
Hærebant animis, ac triſtia multa putabant.
Tum ſenior Petrus haud linguæ, vocive pepercit,
Et tali Divum affatus ſermone precatur:
Nate Deo, quæ tanta Deum te denique cœli
Vis agit, ut libeat lethum crudele paciſci
Pro quoquam, aut certis ultro te offerre periclis?
Quin age te incolumi potius (potes omnia quando,
Nec tibi nequicquam pater eſt, qui ſidera torquet)
Perficias, quodcunque tibi nunc inſtat agendum,
Non adeo exoſus lucem, ingratuſque ſalutis.
Hos animos, hanc confeſtim, precor, exue mentem.
Ipſe tui miſerere, tuûm miſerere, nec ultro
Projice nos, qui te, tendis quocunque, ſequemur.
Sic ille: increpuit dictis quem talibus heros:

Non

Non pudet, ô nunquam ſapiens, mortalia ſemper
Volvere nube oculos preſſum, cœleſtium inanem?
Nec potis es vanis unquam deſueſcere curis?
Hæcne tibi conſulta mei ſuaſere labores?
Non hoc conſiliis, non hoc auctoribus iſtis
Tempus eget; genitor juſſis haud mollibus urget.
At vos ô, rebus ſpretis mortalibus, omnes
Ferte viri, & duros animo tolerate labores,
Oblitique hominem cœlo altas tollite mentes:
Et cum mortales linguas in jurgia ſolvent
Vos contra, falſis onerantes nomina veſtra
Criminibus, gaudete, ac firmo pectore ferte;
Indignamque ignominiam contemnite læti.
Hinc fortunatos vos dicite; præmia quando
Certa manent, oriturque ingens hinc gloria veſtra.
Hæc fatus, montes aditum fert triſtis in altos:
Incedunt una ſocii cum rege parati
Cuncta pati, & juvenis ſortem indignantur iniquam.
Et jam palmoſæ ſubit Hierichuntis ad urbem:
Zacchæi excipitur tecto, menſiſque paratis,
Cui quondam componere opes per faſque, nefaſque
Immenſas amor acer erat; ſed luce recepta
Hoſpitis adventu, cœpit male parta luendo

Red-

Reddere cuique ſuum, partiri cætera egenis,
Tot facti, infectique auri congeſta talenta.
Hic ſubito non læta ferens gravis impulit aures
Nuntius, atque animum rumore momordit amaro:
Lazarus haud procul hinc Bethanes regna tenebat
Dives opum, clarus genus alto a ſanguine regum:
Nam pater ingentes Syriæ frenaverat oras,
Vique ſibi captas quondam ſubjecerat urbes.
Nemo illo hoſpitibus facilis magis: omnibus illa
Noctes atque dies domus ultro oblata patebat.
Huc etiam perſæpe ipſum ſuccedere Chriſtum
Haud piguit, creberque domus indulſit amicæ
Hoſpitio, atque Deum poſita ſe nube retexit.
Hunc igitur poſtquam morientem accepit, & acri,
Vix, morbo correptum, auras haurire ſupremas,
Et quaſi jam lethi portas luctarier ante;
Demiſit lacrymas, ſociiſque hæc edidit ore;
Cedamus: letho actutum revocandus amicus
In lucem, modo me ſummus pater audiat ipſe,
Atque ſuas velit hic, ut ſæpe, oſtendere vires.
Hæc ait, & greſſum Bethanæ tendit ad urbem.
Proſequitur comitum manus ingens, atque videndi
Innumeri ſtudio ſocios ſe protinus addunt.

In-

Interea longe mundi regnator opaci
Infelix monſtrum, penitus non inſcius illam
Jam prope adeſſe diem, ſuperi qua maximus ultor
Imperio patris infernis ſuccederet oris
Manibus auxilio, ac ſedes vaſtaret opertas,
Sollicitus partes animum verſabat in omnes,
Siqua forte potis regno hanc avertere cladem,
Molirique Deo lethum meditatur: ea una
Denique cura animo ſedet, hæc ſæpe una reſurgit.
Demens! qui id propter tantum non viderat ipſum
Demiſſum cœlo juvenem, quo ſponte piaret,
Morte obita, veterum culpam, & ſcelus omne parentum.
Protinus acciri diros ad regia fratres
Limina, concilium horrendum, & genus omne ſuorum
Imperat: ecce! igitur dedit ingens buccina ſignum,
Quo ſubito intonuit cæcis domus alta cavernis
Undique opaca, ingens; antra intonuere profunda,
Atque procul gravido tremefacta eſt corpore tellus.
Continuo ruit ad portas gens omnis, & adſunt
Lucifugi cœtus varia atque bicorpora monſtra,
Pube tenus hominum facies, verum hiſpida in anguem
Deſinit ingenti ſinuata volumine cauda.
Gorgonas hi, Sphyngaſque obſcœno corpore reddunt,

Centauroſque, Hydraſque illi, ignivomaſque Chimæras.
Centum alii Scyllas, ac fœdificas Harpyias,
Et quæ multa homines ſimulacra horrentia fingunt.
At centum geminus flammanti vertice ſupra eſt
Arbiter ipſe Erebi, centenaque brachia jactat
Centimanus, totidemque eructat faucibus æſtus.
Omnes luctificum fumumque, atroſque procaci
Ore, oculiſque ignes, & vaſtis naribus efflant.
Omnibus intorti pendent pro crinibus angues
Nexantes nodis ſeſe, ac per colla plicantes:
In manibus rutilæque faces, uncique tridentes,
Queis ſontes animas ſubigunt, atque ignibus urgent.
Nec minus illi etiam diverſis partibus orbis
Conveniunt properi, qui terris omnibus errant
Hortantes ſcelera, ac variis mortalia ludunt
Pectora imaginibus, rectique oblivia ſuadent.
Nec non ventorum, tempeſtatumque potentes,
Nubivagum genus, haud certa regione locati,
Nimborum in media conſueti nocte vagari.
Ergo animis prompti, atque opibus coiere parati
Una omnes: fremitu vario ſonat intus opaca
Regia; rex donec nigram igne tricuſpide dextram
Armatus, coetu in medio ſic farier orſus:

Tar-

Tartarei proceres, cœlo gens orta ſereno,
(Quos olim huc ſuperi mecum inclementia regis
Æthere dejectos flagranti fulmine adegit,
Dum regno cavet, ac ſceptris multa invidus ille
Permetuit, refugitque parem) quæ prælia toto
Egerimus cœlo, quibus olim denique utrinque
Sit certatum odiis, notum, & meminiſſe neceſſe eſt.
Ille aſtris potitur, parte & plus occupat æqua
Ætheris, ac pœnas inimica è gente recepit
Crudeles: pro ſideribus, pro luce ſerena
Nobis ſenta ſitu loca, ſole carentia tecta
Reddidit, ac tenebris juſſit torquere ſub imis
Immites animas hominum, illætabile regnum!
Haud ſuperæ aſpirare poli datur amplius aulæ:
Ingens ingenti claudit nos obice tellus,
In partemque homini noſtri data regia cœli eſt.
Nec ſatis: arma iterum molitur, & altera nobis
Bella ciet, regniſque etiam nos pellit ab imis.
Id propter juvenem ætherea demiſit ab arce,
Seu natum, ſive alitibus de fratribus unum.
Jamque aderit, fretuſque armis cœleſtibus ille
Sedibus exitium vehet his, & regna recludet
Infera, conceſſaſque animas noſtro eximet orbe,

Fors quoque nos, niſi non ſegnes occurrimus, ipſos
Arcta in vincla dabit, vinctoſque inducet Olympo
Victor, ovans; ſuperi illudent toto æthere captis.
Iſte autem quamvis mortalia membra caducus
Induerit, tamen eſt noſtris imperditus armis.
Nempe ego ſæpe adii, coramque interritus urgens
Tentavi inſidiis nequicquam (non ea me res
Falſum habuit, neque enim nunc primum talia cerno)
Quas non in facies, quæ non mutatus in ora
Acceſſi incaſſum! ſemper me reppulit ipſe
Non armis ullis fretus, non viribus uſus:
Sed tantum veterum repetito carmine vatum
Irrita tentamenta, dolos, & vim exiit omnem.
Ergo, quæ mihi nunc ſurgit ſententia, pandam.
Ille iter antiquas Solymorum inſtaurat ad arces,
Sit licet inviſus magnæ primoribus urbis:
Quippe ſacerdotes odiis ingentibus illi
Infenſi inſidias, ut cuique eſt copia, tendunt
Solliciti veterum pro relligione parentum,
Ut ferro incautum ſuperent, & funere mulctent:
Quandoquidem ille novos ritus, nova ſacra per urbes
Inſtituit, priſcaſque audet reſcindere leges.
Hic opibus veſtris opus: en! nunc confieri rem

Tempus adeſt: in eum cuncti majoribus illos
Inflammate odiis, & vera, & prava canentes,
Peſtiferumque animis furtim inſpirate venenum,
Ne victi, oblitique iras corda aſpera ponant:
Sed ſævi magis, atque magis, ſtimuliſque ſubacti
Acribus abſiſtant nunquam, niſi cæde peracta.
Si vero, ſiquis ſociis ex ipſius unum
Bis ſenis capere, atque dolis pervertere poſſit,
Res confecta, metus penitus ſublatus & omnis.
Precipitate moras; fluxis ſuccurrite rebus:
Nunc tectis opus inſidiis, nunc viribus uſus.
    Vix ea fatus: ubique ruentes juſſa faceſſunt
Auctores ſcelerum, portiſque ex omnibus alte
Diverſi rumpunt: tremit abdita murmure tellus.
Incubuere auris: crinitas anguibus alas
Obſcurum per inane movent, terraſque capeſſunt.
Non tam olim denſa ſublimes nube per auras
Florigeræ glomerantur apes æſtate ſerena,
Nubifugo Borea, & madidis ceſſantibus Auſtris
Siquando exorta eſt inter diſcordia reges,
Sævaque collatis invadunt prælia ſignis.
Væ! quibus inſtiterint terris, quibus orbis in oris
Dira cohors, quantas populis feret illa ruinas!

Jam-

Jamque emenſus iter, multis comitantibus, heros
Vera Dei ſoboles Bethanes mœnibus inſtat.
Cernit ibi mœſtas crinem laniare ſorores,
Munera fraterno tumulo ſuprema ferentes,
Expertem thalami Martham, atque urbis avitæ
Magdali dictam de nomine Magdalenam.
Progreditur, buſtumque petit: mœſtiſſima Martha
Hunc ſimul ac vidit, comites, fratriſque ſepulchrum
Deſerit, ac multo venienti occurrit honore.
Inſequitur ſoror inde, oculos ambæ imbre madentes,
Fœmineis ambæ plangoribus indulgentes.
Ut te poſt cari germani funera tandem
Accipimus venientem! ut te ſæpe ille vocabat,
Magne hoſpes, gelidi perfuſus frigore lethi!
Atque equidem credo, tunc ſors te ſi qua dediſſet
Nobis, nunc etiam vitales duceret auras.
Nunc quoque (nil quando clari tibi rector Olympi
Abnuit) haud penitus nobis ſpes omnis adempta eſt.
Talibus orabant: comites ſimul omnia luctu
Miſcebant: mœſtis reſonabant cuncta querelis.
Aſt heros triſtes dictis ſolatus amicis
Spondet opem, ſuperas rediturum ad luminis auras
Actutum fratrem incolumem, quem faucibus hauſtum

Tel-

Telluris quarto jam Sol non viderat ortu.
Dicitur hæc totam confeſtim fama per urbem,
Quæ cunctis incredibiliſque & mira videri.
Vicinis populi paſſim de montibus omnes
Concurrunt ſtudio viſendi, atque omnia complent.
Ventum erat ad tumulum: ſtat circumfuſa juventus:
Ipſe autem in medio duplices ad ſidera palmas
Jamdudum tendens, oculoſque immobilis heros
Orabat, tacituſque parentem in vota vocabat.
Orantem obſervant taciti, intentique tuentur,
Quid jubeat, quæ ſigna ferat, quo deinde cadat res.
Bis toto color ore abiit: bis pectore anhelo
Infremuit, nutuque caput concuſſit honeſtum.
Ecce! autem tumuli tremere oſtia viſa repente.
Omnibus extemplo ſubita formidine ſanguis
Diriguit, penituſque invaſit pectora frigus,
Cum tandem Deus has effudit ad æthera voces:

Summe parens, quamvis precibus nil abnuis unquam
Ipſe meis, quæcunque petam: tamen hoc tibi grates
Munere ſemper agam; tua quanta potentia, vidit
Circumfuſa manus, populi videre frequentes.
Vos autem famuli properate, recludite marmor,
Saxum ingens auferte, viroque exolvite vittas.

Nec

Nec mora, præceptis patuerunt clauſtra ſepulchri;
Concurſu accedunt magno, attonitique pavore
Inſpectantque, videntque intus deforme cadaver,
Vixque ſibi credunt, nullo cogente moveri.
Nec mora, clamantis ter voce vocatus amici
Erigitur, loquiturque & cœli veſcitur auris.
Obſtupuere omnes: nec ſat vidiſſe loquentem,
Aut audiſſe ſemel, dum cuncta ex ordine narrat
Conventu in medio, quæ funere paſſus in ipſo eſt,
Quanto anima inſtantis vi lethi excluſa dolore,
Terrenoſque diu eluctata reliquerit artus;
Quas facies moriens, quam obſcœna aſpexerit ora
Terrentum juxta furiarum, iraſque minaſque,
Ut vix ſiderea volucres miſſi arce miniſtri
Auxilio poſſent avidas inhibere rapinis.
His addit ſcelerum pœnas, ac læta piorum
Præmia, quæve animas miſeras ſubiiſſe neceſſe eſt
Arbitria, æternoſque nigris fornacibus ignes.
His actis, Deus orantis vicina Simonis
Tecta ſubit, quem tota olim lacerum ulcere membra
Eripuit morbo, atque in priſtina reddidit ipſe.
Dum vero menſas grati dignatus amici
Accubat in medio procerum urbis, protinus ecce!

Ingreditur forma inſignis, cultuque puella,
Picta peregrinas tunicaſque, ſinuſque crepanti
Argento ſaturos, atque auro intertexto:
Cui caput implicitum gemmis; it flexile collo
Aurum ingens mixtis oneroſa monilia baccis,
Propexique nitent electro molle capilli,
Nexilibus quos in nodos collegerat hamis;
Aureaque ex humero demiſſam fibula veſtem
Eois opibus gravidam, & Gangetide gaza
Subnectit: media micat ardens fronte pyropus,
Crebraque conſertis pendent redimicula gemmis;
Qualis læta ſinus cum tellus veris honorem
Pandit, opeſque ſuas gremio explicat alma virenti.
Hæc olim amiſſis utriſque parentibus orba
Reſtitit, & proles in opes ſucceſſit avitas
Unica, quas pater immenſas prædives habebat:
Dumque ætas rudis, una illi ſuper omnia cordi
Relligio fuit, & ſervandi cura pudoris.
Mox autem paulatim annis fervente juventa
Senſibus illapſa eſt Veneris maleſuada cupido,
Quæ mentem immutans furiis ſubjecit iniquis
Ah miſeram! abjecto non obſtat cura pudori;
Non ſpecies, non fama movet; ceſſit timor omnis,

Relligioque oblita: dòmo jam nùbilis exit:
Jam convivia, jam ſpectacula læta frequentat,
Vinclaque, contemptis rectoribus, omnia rumpit.
Ac veluti ratis Ægæo ſine remige in alto,
Sublatos ſimul ac fluctus inflaverit aura,
Nunc huc incerto, deinde illuc fluctuat æſtù,
Quo ventique undæque urgent, ſpoliata magiſtro.
Et jam freta opibus prædulces ambit amores
Florentum juvenum, ſiquis ſpectabilis ore
Egregio, formaque alios ſupereminet omnes.
Ergo læta virum præſtanti corpore poſtquam
Accepit veniſſe, Deum quem fama ferebat,
Nullam paſſa moram ſtudio correpta videndi
Venerat; aſt ubi conſpicuos deperdita vultus
Hauſit, & egregiæ divinum frontis honorem,
Divinoſque oculos ardentis pabula amoris,
Diriguit, penituſque animo ſententia verſa eſt;
Atque alias longe concepit pectore flammas.
Ecce! autem ſubito viſæ ſpirantis ab ore
Septem adeo circum offuſa caligine, & atra
Nube exire faces, veluti cum torris obuſti
Ultima ſurſum flamma fugit, fumumque relinquit.
Hæc Deus, hæc, inquit, capitum fœdiſſima ſeptem

Cor-

Correptam miſeræ mentem vexabat Erinnys.
Tum Maria (hoc illi nomen) mutata, nec illa,
Argento quæ illuſa ſinus modo venerat aureos,
Jam capiti crinale aurum, colloque monile
Detrahit, & tunicas ſqualentes exuit auro;
Jamque ſui piget, & curis mordetur honeſtis.
Inde Deum orabat veniam, genibuſque volutans,
Ut canis ad menſam procumbere ſuetus herilem,
Lambebatque pedes nudos, lacrymiſque rigabat
Veſte fovens, alios tulerat quam nuper in uſus.
Tum de marmoreis varios deprompſit odores
Theſauris; caſias, & nardi mollis ariſtas,
Aut thuris lacrymam, atque auram fragrantis amomi;
Pronaque permulſit nudas liquido unguine plantas.
Suavis in aereas diffugit ſpiritus auras.
Cuncta Deus placida quæ mente accepit, & illam
Dignatus venia monitis implevit amicis.
Interea circumpoſitis ex urbibus ægrum
Cernere vulgus erat conventu accedere magno:
Multi ibant oculis clauſis, multi auribus orti
Indociles, fandi ignari, quique ægra trahebant
Membra, ferebantur, quoſve exagitabat Erynnis
Captos mente, ſui immemores, Deus ipſe juvabat

Auxilio, validique omnes, lætique redibant.

Tandem hinc digrediens Solymorum tendit ad arces:
Hanc fundaſſe Semes ſoboles tua dicitur urbem,
Vitiſator pater, exactis ſimul imbribus, ingens
Ceſſavit vaſtis ſtagnare paludibus orbis,
Plurimaque immenſi compreſſa licentia ponti.
Tum venere, ſuo bellis qui gente ſubacta
Urbem appellârunt de nomine Jebuſæi.
Protinus hinc reges a priſco ſanguis Iuda,
Finitimis late dominam coluere ſubactis.
Hic templum Solomon, per terras omnibus aris
Everſis, ope barbarica rex condidit olim,
Templum opulentum, ingens, eductam ad ſidera molem.
Huc menſas, araſque ſacras, & ahenea labra
Tranſtulit, & veteris veſtes, ac munera templi,
Oſtro perfuſas veſtes, auroque rigentes;
Tum lychnos, lanceſque, cavaſque invexit acerras,
Cymbiaque, & tripodas, fulvoque ex ære lebetas,
Incluſaſque ſacro leges, ac fœdera ligno,
Quæ gemina in ſilice omnipotens pater ipſe notarat.
Hic gentis rex, atque omni cum gente ſacerdos
Sacra ferens pecudum fundebat rite cruorem:
Victima non alias maculabat ſanguine ſedes.

Undique mos erat huc populos ter adire quotannis,
Et proprios genus Iſacidum inſtaurabat honores:
Ipſe etiam huc heros crebro ſe ferre ſolebat.
Jamque viis plenis multis cum millibus ibat,
Unde urbis poterant turres, atque alta videri
Culmina: læti omnes ramos viridantis olivæ,
Quaſque manu geſtent, palmas a ſtirpe refringunt.
Præcedit peditum late manus omnis; it ingens
Pone equitum globus; in medio pulcherrimus heros
Haud acri provectus equo, phaleriſque ſuperbo
Eminet; at, ſibi pauperiem ut placuiſſe beatam
Admoneat ſocios, rex quadrupedantis aſelli
Terga premit, vates quondam ut cecinere futurum.
Nudus erat vertex, humeris demiſſa fluebat
Ad talos veſtis, quam feſtinaverat olim
Ipſa parens, pueroque dedit geſtare; nec illa eſt
Ullo attrita uſu, nulla conſumpta ſenecta:
Taurea nudatis circumdat tegmina plantis.
Talis iter tendit, recipitque ad mœnia greſſum.
Ante urbem pueri occurrunt, mixtæque puellæ
Floribus, ac variis ornatæ tempora ſertis:
Omnibus in manibus palmæ, omnes carmina læti
Læta canunt, tonſis & inumbrant ora coronis,

Cer-

Certatimque Dei gaudent placida ora tueri.
Tum demum portis urbem ingrediuntur apertis,
Et propius regem, ſervatoremque ſalutant,
Prætenduntque manu thyrſos, oleaſque coruſcant
Frondentes: ſuperas ingens it clamor ad auras.
Spargitur hic rumor ſubito, ac tota urbe vagatur:
Conſurgunt gentis primi: procul ecce! per auras
Pulveream cernunt tolli ſuper æthera nubem
Ignari penitus rerum, cauſaſque requirunt
Tam ſubiti motus, quemnam tam multa ſequantur
Millia ductorem, quis tantus clamor ovantum.
Aſt illi, quibus eſt Divi haud incognita fama,
Occurrunt alacres regi, plauſumque ſequentes
Ingeminant; quaque ingreditur, paſſim ecce! rubenti
Inſternunt oſtro ſola, barbariciſque tapetis,
Intenduntque vias ſertis, & floribus augent.
Vix ingreſſus erat, cum denſam reſpicit ecce!
In bivio turbam, clamoremque auribus haurit
Ingentem, & ſecum admirans veſtigia preſſit.
Vallis erat circum frondoſis undique ſepta
Collibus: in medio rivis, atque imbribus humor
Collectus ſemper ſtabat, laticeſque perennes,
Quo ſolitæ innuptæ prædivitis urbis aquari,

Et

Et potum pariter pecudes compellere priſci
Paſtores, lymphaque gregem curare ſalubri,
Unde lacum fama eſt olim dixiſſe minores.
Huc concurſus erat certis de more diebus,
Turbaque adibat inops variis exercita morbis.
Namque videbatur magno quandoque moveri
Cum ſonitu medio unda lacu, & perculſa repente
Sublato ad coelum ſpumabant coerula flu&c;tu:
Sed vulgo ſubiti quæ motus cauſa latebat.
Impubes pueri tantum, innuptæque puellæ
Signa prius manifeſta dabant, ſeſeque canebant
Cernere pennatum puerum fulgere per auras
Undanti chlamyde, atque auro radiantibus alis,
Delapſumque polo tranquilla impellere utraque
Stagna manu, lateque viam ſignare cadentem.
Qualis ſtella, pater ſuperum quam miſit Olympo
Aut nautis ſignum, aut populis in caſtra coactis,
Præcipitat flammis longe lateque coruſcis
Scintillans: corda ignaris mortalibus horrent.
Ergo expectabant denſo miſeri agmine circum
E coelo ſignum intenti, laticeſque quietos
Servabant oculis, atque omnes auribus auras,
Auditum ad ſignum ſubito ut ſe primus in undas

Quiſ-

Quiſque daret, ſtagnoque ſonanti immergeret artus.
Quippe erat inde ſalus ſemper, non pluribus, uni,
Qui ſubito impulſum prior exiliiſſet in æquor.
Sicut ubi vacui tendunt medio æquore campi
Viribus, & rapido juvenes decernere curſu,
Arrexere animos cuncti, ſignumque parati
Expectant: pulſat pavor intus pectora anhelus
Omnibus, atque locum ſpondet ſibi quiſque priorem.
Hos inter longo detentus brachia morbo,
Brachiaque, & plantas, omnes & inutilis artus
Jetrus erat, cui quondam & opes, & avita fuere
Prædia opima, ſed, ut juvenili e corpore morbum
Pelleret, heu! nimium mendaci credidit arti;
Dumque vias omnes, medicæque explorat opis vim,
Pauperiem morbo adjecit miſerandus iniquam,
Oſſibus ad vivum qui jam perſederat imis.
Jamque fere denum in luctu quater egerat annum
Innumeris circumventus morbiſque, fameque,
Quem poſtquam adſpexit propius ſtellantis Olympi
Rege ſatus, ſic eſt ultro placido ore locutus:
Infelix! quæ te ſegnis mora detinet unum
Servantem has fruſtra ripas, & triſtibus undam
Præſentem morbis, alii cum ſcilicet omnes

Protinus hinc abeant læti, oblitique laborum
Accipiant ſolitas reparato in corpore vires?
Ille ſub hæc; (largoque genas ſimul imbre rigabat)
Non hoc crimen aquæ, non vis mihi fontis iniqua eſt;
Verum ego dum motum opperior ſalientis aquai,
Præcipites dant ſaltu alii ſe in ſtagna priores
Ad ſonitum: invalidis nequeo ipſe inſiſtere plantis,
Nec me tunc opis externæ dignatur egentem
In ſtagno quiſquam ante alios merſare ſalubri.
Talia narrantem placido Deus ore tuetur,
Atque ait: Ipſe tuis pedibus ſubſiſte, valenſque
Carpe viam: nec cuncta undis debere neceſſe eſt.
Vix ea, cum ſubito, cernentibus omnibus, ecce!
Erigitur, ſtratumque humeris (mirabile viſu!)
Ipſe ſuis referens pedes omnes paſſibus æquat,
Atque ſuo ſolidæ reſpondent robore vires.
Sicut ubi in ſylvis dum ramos colligit, anguem
Frigore ſopitum paſtor, brumaque rigentem
Frondibus implicuit, admovitque inſcius igni:
Nulla mora eſt, propius flammas vix pertulit, & jam
Attollitque caput, jamque ignea lumina torquet,
Perque domum ſerpens micat arduus ore trilingui.
Parte alia ante fores templi, mediaque miniſtri

Ingenti ſtrepitu teſtudine dona ſedentes
Vendebant, quæ plebs æratæ imponeret aræ,
Lanigeras pecudes, tauroſque, pareſque columbas,
Voti ut quiſque reus, rerumque ut copia cuique.
Quos ſimul atque heros ingreſſus vidit, & omnem
Diſcurſu, & clamore locum reſonare prophano,
Haud tulit, & verbis graviter commotus acerbis
Reppulit intortum vibrans per terga flagellum,
Verberaque inſonuit, ſacroque à limine abegit.
Qualis ubi Arctois Boreas erupit ab antris,
Aereos rapido perverrens turbine campos,
It cœlo ferus, & piceas toto æthere nubes
Inſequitur: dant victa locum, & cava nubila cedunt.
    Sacra Deo domus hæc, inquit, hæc numinis ædes:
Vos autem verſam indignos ſceleraſtis in uſus:
Sanguine reſperſum eſt aras, animaque litatum
Hactenus antiquis conceſſo more ſacrorum.
Indultum ſatis, atque ovium jam cædis abunde eſt.
Nunc pater omnipotens pecudum, volucrumq; cruori
Parcere vos poſthac jubet, ac fumantibus extis.
Vos diverſa manent mutatis orgia ſacris:
Diſcite juſtitiam tantum, puraque litate
Mente, Deumque piis precibus placate volentem:

Hi veſtri ritus, ea deinde piacula ſunto.
Sic ait, & ſupplex demiſſo poplite ad aram
Cernuus arcana prece patris numen adorat.
Jamque ſacerdotum primis exarſerat ingens
Triſti in corde dolor, flammæque, iræque coquebant:
Nec novus hic primum furor, hæc odia aſpera ſurgunt:
Antiquæ irarum cauſæ, antiquique dolores
Haudquaquam exciderant animis, fixique manebant.
Non tamen hic auſi ſunt illum ſurgere contra,
Sed veriti ultricem plebem, turbamque ſequentum,
Exceſſere adytis, nequicquam indigna minati.
Quales nocte lupi ſtabulis cum forte recluſis
Appetiere gregem, verum cuſtodia pernox
Obſtitit, & canibus vocalibus inde revulſit.
Olli (dira fames ſtimulis agit intus) abacti
Cedunt, & montes nequicquam ululatibus implent.
Dum vero affatur genitorem Divus ad aram,
Mirantes ſocii templum per ſingula luſtrant,
Suſpectu molem vaſto, artificumque laborem,
Cautibus exciſas centum, centum ære columnas
Omnes e ſolido, omnes altis montibus æquas,
Tignaque, & æterna ex cedro laquearia, ahenoque
Æratas porro ſtridentes cardine portas,

Sectilibuſque minutatim ſola levia ſaxis:
Tum puro ex auro poſtes, menſaſque metallo
E ſimili, & fixos alta ad donaria currus
Diſtinctos ebeno, & candenti elephanto.
Quæ dum cuncta legunt, perfectis ordine votis
Improviſus adeſt, tacituſque ſupervenit heros,
Atque ait: Hæc moles, adeo hæc immania templa,
Protinus ut vento radicitus eruta pinus,
Verſa repente dabunt labem, ingentemque ruinam,
Et tibi digna tuis, Solyma, inſtant præmia factis,
Quæ vates ad te miſſos divinitus auſa es
Tot ferro petere, aut duris detrudere ſaxis.
Ipſe tuos quoties, præſens ut vera monerem,
Tentavi cives incaſſum cogere in unum,
Ceu criſtata ſuos diſperſa examina fœtus
Singultu volucris vocat, & plaudentibus alis!
Ferro exciſa cades: jam jam labentia regna
Protinus arma ruent tua, vindexque hauriet ignis,
Et paſſim hæc largo ſudabit ſanguine tellus.
Nonne vides jam ut nunc res procubet inclinata?
Et tibi jam votis non proſit nectere vota?
Longe alias pater omnipotens ſacra tranſtulit oras:
Longe alia vult ipſe coli, & placarier urbe.

Atque adeo hic alte depactus terminus eſto.
    Sic fatus monſtrat miras in marmore formas,
Argumentum ingens, ſenum monumenta dierum,
Magna quibus magni compacta eſt machina mundi;
Et veterum eventus, & priſca ex ordine avorum
Facta, haud humanis opus enarrabile verbis.
Non illic hominum effigies, ſimulacrave Divum,
Arcanis ſed cuncta notis, ſigniſque notavit
Obſcuris manus artificis, non hactenus ulli
Cognita, non potuere ipſi deprendere vates.
    Hic ſuperum ſator informem ſpeculatus acervum,
Æternam noctemque, indigeſtumque profundum
Prima videbatur moliri exordia rerum
Ipſe micans radiis, ac multa luce coruſcus.
Jamque videbatur fulva de nube creare
Stelligeri convexa poli, terraſque, fretumque,
Et lucem ſimul undivagam, mox unde micantes
Et Solis radios, & cœli accenderet ignes.
    Ipſi jam denſo crepitare examine circum
Auctoremque, ducemque ſuum, plauſuque ſonare
Aligeri fratres ſupera arce volatile vulgus,
Lucis opus primæ: nec dum tamen æthera ab imis
Flammiferum terris, terras diſcreverat undis;

Sed tantum confuſa jacebant ſemina rerum.
  Nec mora; vix cœli extuderat ſeptemplicis orbem,
Ordine cui vario rutilos affigeret ignes,
Et jam cuncta novam incipiebant ſumere formam
Paulatim, cœlumque ſua compage teneri.
  Cernere erat ſicca in medio jam mole relicta
Littoribus curvis circum maria humida fundi,
Illiſoſque vadis ſpumare ad ſidera fluctus.
Nondum pontigavæ curvabant ampla carinæ
Carbaſa, nec liquido lentari in marmore remi,
Lata ſed innocui verrebant æquora Cauri.
  Ecce! autem jam fagiferi capita ardua montes
Attollunt, infraque jacent humiles convalles.
Continuo tellus ſummittens Dædala germen
Flore renideſcit, & frondes explicat arbos.
Jam videas viridi veſtiri gramine campos,
Jam colles denſis frondere cacumina ſylvis,
Ilicibuſque, oleiſque, & coniferis cypariſſis.
  Nec mora; cœruleo flammis duo lumina cœlo
Incipiunt teneris primum luceſcere rebus,
Et ſibi, ceu mundi vigiles, ſtatione viciſſim
Succedunt, certoque ſuum dant fœdere lumen.
Nam lucis fons dimenſum Sol ambit Olympum

Ipſe

Ipſe die, terraſque novo ſplendore colorat.
Nocte ſuas vultu pallenti ſervat in umbris
Luna vices fundens auratis cornibus ignem;
Lucidaque exornant nocturnis æthera gemmis
Sidera perpetuo circumlabentia motu.
    Tum bifidis paſſim verrebant marmora caudis
Squamigerum mutæ pecudes, pelagoque natabant.
    At pictæ volucres librare per aera pennis
Corpora, & inter ſe curvis decernere roſtris.
    Nec procul hinc errant latos armenta per agros,
Lanigerique greges perſultant pabula læta.
Jam latebras videas meditari dira ferarum
Semina, jam longos per humum reptare chelydros.
    Deſuper hortari clara de nube putares
Cœlicolum regem, lætaſque expromere voces:
Creſcite, propagate genus, mea ſemina, veſtrum,
Seclaque perpetuis generatim jungite ſeclis.
    Tandem nudus homo emicuit tellure creatus,
Quem ſuperum ſator affarique, & dicere leges
Ore videbatur coram, ac præponere regnis,
Qui terras immortalis ditione teneret,
Manſiſſet dictis, ſervaſſet fœdera pacta.
    At campum arboribus juxta, ac viridantibus herbis

Lucentem aſpicias, ſtellantia floribus arva,
Poma ubi cœruleo multum vigilata dracone:
In medio fons perſpicuis argenteus undis
Quatuor adverſis volvens regionibus amnes,
Qui terræ gremio infuſi late arva rigarent.
Atque hic cernere erat maleſuadi fraude draconis
Deceptum juvenem vetitos ex arbore fœtus
Guſtare, edicti immemorem, legiſque ſeveræ.
Et jam (vix pomum infelix admoverat ori)
Pœnituiſſe putes ſe frondibus involventem,
Nec jam cœlituum regis gravia ora ferentem:
Namque videbatur fulvæ inter vellera nubis
Horribili ſuper impendens mortalibus ore
Dura redarguere, & ſævas indicere pœnas
Pro meritis, quas ille olim, quas omnis ab illo
Progenies lueret lucis ventura ſub auras.
Interea conjux, quæ capta libidine dira
Jura prior, legeſque datas, ac fœdera ſolvit,
Infelix fruticum fruſtra per denſa latebat.
At victor, factuſque potens jam fraudis, ahena
Effulget ſquama, teretique volumine ſerpens
Ter ſuperans ſtirpem, ſpiriſque ingentibus ambit
Tortilis, & motis inſultat deſuper alis

Virgineo irridens deceptos improbus ore.
  Nec procul hinc ideo videas late infera circum
Regna, ſubobſcuras ſedes, lucemque malignam
Solis, ubi caſti manes, animæque piorum
Sedibus excluſæ quondam debentis Olympi
Unius ob ſcelus expectabant ordine longo.
Stabant hic cani proceres, vittataque vatum
Agmina, tendebantque manus ad ſidera paſſas,
Quos omnes humeris pater alte extantibus Abras
Amplificam pandens chlamydem, protentaque late
Brachia ſubnixus, dextra lævaque tegebat.
Orantes illos credas, ſuperumque parentem
Supplicibus dictis affari, parceret iræ,
Parceret unius noxa omnes perdere gentes.
  Subſtitit hic imo ſuſpirans pectore divus,
Atque ait: en! noſtrum depoſcunt iſta laborem:
In me nulla mora eſt; ego tantæ debitus iræ
Morte mea eripiam hos tenebris, & clauſtra refringam.
Quin ea, quæ ſubito paucis deprenſa ſequuntur,
Sublegite infandum mihi portendentia lethum.
Omnibus hic pauci extinctis mortalibus ibant
Incluſi ligno ſummas impune per undas.
Ingens lativago fluitabat machina ponto,

Et vix extabant immani corpore montes,
Quos procul abruptus colliſis nubibus ignis
Ingeminans creber cœlo rutilante petebat.
  Hic natum ſenior nudo Iſacon enſe petebat
Infelix pater, exequitur dum triſtia juſſa.
Aſpiceres illum toto jam corpore niti
Dextram attollentem: nondum reſpexerat, & jam
Nuntius ecce! aderat cœli demiſſus ab arce,
Juſſa ferens primis contraria: victima juxta
Paſcebat pueri ignari pro cæde parata
Candidus & villis aries argenteus albis.
  Hinc fratrem inviſum narrata ob ſomnia fratres
Vendebant, miſero mentiti dira parenti
Funera, diſcerptumque feris: pater ipſe cruentam
Verſabat nati tunicam, lacrymiſque rigabat.
  Hic etiam, Phariis dum cives ducit ab oris,
Poſt longa exilia in patriam, promiſſaque regna
Legifer auxiliis fretus cœleſtibus heros,
Orta lues populum errantem miſeranda repente
Serpentum afflatu letho dabat, atque jacebant
Corpora tabifico paſſim morientia morſu.
Dux vero in medio campi ſuſpendit ahenum
Ingenti e malo colubrum, ſtratoſque jubebat

Di-

Dirigere huc aciem intentos, lignumque tueri,
Quæ miſeris erat haud dubiæ via ſola ſalutis.
Parte alia roſtro terebrans ſibi viſcera acuto
Fœta avis, implumes paſcebat vulnere natos:
Stant olli circum materno ſanguine læti,
Et pectus certatim omnes rimantur apertum.
His animadverſis, portis bipatentibus ibat
Multa putans, necdum gradibus deſcenderat heros
Omnibus, & magno jam longe urgente tumultu,
Ecce! trahebatur paſſis per terga capillis
Pallida longævi conjux Suſanna Manaſſei,
Cui pater egregiam forma, & florentibus annis
Haud placidis tædis invitam, ægramque jugarat.
Namque fidem ob thalami fœdatam ad juſta vocabant
Supplicia, ingenti juvenum ſectante caterva.
Et jam ſaxa manu pueri, vulguſque tenebant:
Ipſe ſed antevolans prohibebat tela ſacerdos,
Donec porticibus Chriſtum conſpexit in amplis,
Ad quem ubi conceſſit, miſeramque ad limina traxit
Ingreſſus verſare dolos, hæc prodidit, inquit,
Conjugium, thalamique fidem deprenſa fefellit:
Sontem jura neci tali pro crimine dedi
Noſtra jubent duris (ſed quæ inclementia!) ſaxis.

Teque ideo, vatum interpres mitiſſime, adimus,
Et tua quænam ſit ſententia quærimus omnes.
Dixerat, atque animo jam ſpes paſcebat inanes,
His captum, implicitumque putans ſermonibus hoſtem,
Præcluſos abitus, non effugia ulla relicta;
Illam quippe neci ſi ſolveret interceptam
Miti animo miſeratus, eum turba omnis in ipſum
Saxaque, & ultrices raptim converteret iras,
Quod ſanctas gentis leges everteret illex:
Si vero ad pœnam juſſet pro crimine duci,
Seſe odiis vulgi objiceret crudelis acerbis.
Hæc agitans jam victorem ſe mente ferebat,
Pectora lætitia multum tumefactus inani.
Ac velut in ſomnis olim ſibi viſus arator,
Dum terræ attrito ſuſpendit vomere terga,
Auri ingens pondus campo effodiſſe ſubacto,
Gaudia vana fovet: cernet ſomno ille relictus
Pauperiem, duros & adhuc ſibi adeſſe labores,
Somnia, fortunamque animo execratus inanem.
Ipſe viam Deus invenit (fallacia numen
Nulla humana valet contra) qua legibus illi
Parceret illæſis: nempe, ut defixa tenebat
Ora ſolo, tandem attollens, turbamque paratam

Aſ-

Aſpectans ait: Haud dubium, quin crimine lethum
Sit merita; id priſci quondam ſanxere parentes:
Ergo agite ô veſtrûm quicunque eſt criminis expers,
Saxa manu primus rapiat, feriatque merentem.
Ecquis erit tanto e numero, qui vulnera prima
Dirigat, & ſceleris purum ſe proferat ultro?
Sic memorans omnes ſervabat lumine pronus
Obliquo, horrendumque tuens, illumque paratus
Inſcripſiſſe ſolo, cui mens interrita nullum
Eſſet ob admiſſum fœde, ſecuraque culpæ.
Stabat conſpectu in medio tremebunda puella
Jam ſuffuſa oculos mortis nigrore propinquæ,
Et poſitis terram genibus ſubmiſſa petebat,
Non minus exanimata metu, quam in retia cerva
Acta canum latratu, & longo exercita curſu,
Cum jam conſumptæ vires, cum ſe undique cinctam
Hoſte videt, mortemque inſtantem certa moratur.
His autem auditis reſponſis, omnibus ingens
Confeſtim cecidit furor, & vis fracta quievit:
Quiſque ſuam tacito verſant in pectore vitam,
Inque vicem ſpectant ſeſe, atque adverſa tuentur:
Nec quiſquam turba in tanta ſe prodidit ultro.
Saxa cadunt manibus furtim labentia, & omnes,

Quiſ-

Quiſque ſui memores abeunt, templumque relinquunt.
Ut vero Deus aſpexit vacua atria circum,
Linea detraxit pavitanti vincla puellæ,
Atque illam verbis monitam dimittit amicis:
I, melior veterum famam jam extingue malorum.
   Talia dein ſocios fatur converſus ad ipſos:
Heu! durum genus; haud poſſunt deſiſtere victi;
Nil linquunt intentatum, nil prorſus inauſum.
Nempe ego nunc feſtis fas contra & jura diebus
Affero opem invalidis, ægroſque in priſtina reddo:
Nunc ſontes, & ſponte ſua commiſſa fatentes
Accipio, noxaque animos & crimine ſolvo.
Nunc ſocii fruges tractant & vina, priuſquam
Dent manibus lymphas, cum victu corpora curant,
Nec dapibus parcunt, & quæ in nos plurima jactant.
Quin etiam me fraude petunt furta irrita adorti:
Vel cum Romanis aſtu me opponere tentant
Incautum, quæruntque dolo, an fas pendere regi
Per capita argentum, edicto quod quiſque jubetur.
Nec cæcos mea facta movent ingentia, quæ non
Humanis fierent opibus, non artibus ullis:
Nec qua vi hæc agitem ſpoliati lumine cernunt,
Conſiliiſque audent ſupremi obſtare parentis.

Nec priſcos tollo ritus, legeſve refigo;
Quippe alia arcanis longe ſententia dictis
Indeprenſa latet, longe altera ſacra teguntur
Nube ſub obſcura verborum. Ut cætera mittam,
Quid ſuis horretis vetitis imponere menſis
Viſcera? non animis labem ſublimibus affert
Aut his, aut illis jejunia ſolvere rebus:
Vobis intus obeſt mens ipſa, & dira cupido.
Sed quoniam gaudet cœno, immundaque palude
Setigerum genus, & pecori huic innata libido eſt,
In ſue adumbrantur Veneris mala gaudia fœdæ.
Quin etiam, ut juſſis animos cœleſtibus auctor
Paulatim aſſueſcens poſſet mollire colendo,
Nec nulla inciperet ſub relligione tenere,
Indociles primum populos, obtuſaque gentis
Pectora juſſit oves jugulare, & ſanguine terram
Imbuere, immeritoſque aris mactare juvencos,
Quæ tamen omnia erant (ſicui mens alta vigebat)
Venturæ ſpeculum mox relligionis & umbra.

His actis, jam devexum cum veſper Olympum
Clauderet, egrediens maleſida ceſſit ab urbe.
Tum genitorem obitus affarier ante propinquos
Exoptans, coramque arcanas promere voces,

Ignaros ſocios Taburi ima in valle reliquit:
Ipſe autem aſcenſu ſuperans capita ardua montis
Conſtitit, aereæ feriunt ubi ſidera cedri.
Addiderant comites ſe tantum ex omnibus illi
Fidus Joannes cum fratre, Petruſque vocati.
Stabant orantes taciti, pariterque ſupinas
Tendebant ſine voce manus ac lumina cœlo.
Ipſe autem his magno genitorem affatur amore:

O pater, en! inſons nunc dira ad funera pergo
Progenies tua, nec tot ferre indigna recuſo,
Quando certa tibi mens, atque hæc fixa voluntas,
Et tanti mortale genus: nil demoror, adſum.
Hos ſaltem, qui me, patriaque ſuiſque relictis,
Per varios caſus lectiſſima corda ſequuntur,
Aſpice, & immeritos cæcis averte periclis.
Haud vereor, quod ſe his homines, gens impia paſſim
Opponunt: nil facta hominum mortalia terrent.
Ipſi etiam (nihil hoc moveor) moriantur ad unum;
Aut potius ſævo, ſi vis, tu fulmine perde
Correptos igne, & penitus res attere fractas
Tu genitor, tanto finemque impone labori;
Si tantæ eſt genus humanum cœlo addere molis,
Seclaque mutatis in priſtina reddere rebus.

Tan-

Tantum oro (ſcelus) inferno ſummiſſa barathro
Gens peſtem meditata viris nil improba furtis
Officiat, non infando prævertat amore
Inſidiis captos, nec corda improvida fallat,
Dum ſcelera hortatur, noſtrique oblivia ſuadet.
Jam jam aderunt infandi hoſtes, armata dolis gens,
Nondum animos ſatiata, graves nondum ulta dolores:
Has fraudes, jamque has fraudes, arteſque movebunt,
Quas non mentiti ſimulato corpore formas,
Ut capiant genus innocuum, vertantque venenis
Peſtiferis? tu frange dolos, ferque irrita in auras
Cuncta pater: tandem victis edice quieſcant.
Sint, qui per terras gentes poſt funera noſtra
Juſtitiam erudiant, & relligionis amorem:
Hanc veniam concede; id nati cedat amori.
Filius hæc; genitor contra cui talia reddit:

Nate patris virtus, noſtrique ſimillima imago,
Nulla tuis fraus, (ſolve metum) nullæve nocebunt
Inſidiæ, quas nunc regni molitur operti
Arbiter; incœpti fruſtra irritus omnia tentat:
Induat in facies centum, centum ille figuras,
Ipſe adero, retegamque dolos, fœcundaque fraudis
Agmina disjiciam, & magna virtute reſiſtam.

Unus erit tantum, cui mentem inſania vertet,
Infelix! jam nunc devoto pectore verſat
Infandum ſcelus, atque tui jam pœnitet ægrum,
Secum indignantem, tua quod præcepta ſequutus
Exuerit blandum vitæ mortalis amorem,
Malueritque graves ſub te tolerare labores;
Omnia quæ mecum mundi ante exordia noſti.
Hunc tamen indignum numero cœtuque piorum
Addidimus memores vatum, qui talia quondam
Prædixere, tuis exemplum inſigne futurum.
Evadent alii inſidias meliora ſequuti.
Omnes, te propter contempto lucis amore,
Haud mortem horreſcent, pergentque in funera læti,
Innumeramque ſuo parient tibi ſanguine gentem
Projectu vitæ, & mortis amore ſuperbi.
Efficiam cœlo dignos poſt aſpera tandem
Funera, deſerti magnum ætheris incrementum.
Quos tu olim aſpicies hac relligione nepotes
Surgere, nate, tibi! quam pectora certa videbis!
Tu modo tu perge, & cœptum decurre laborem.
Hi, quos cernis enim vix nunc tua juſſa ſequutos
Indociles, fandi ignaros, (mora non erit) altos

Pectore

Pectore concipient ſenſus, doctoque verendas
Ore canent leges afflati numine noſtro,
Et vaſtum in melius referent hortatibus orbem.
Succedent aliis alii, ſacrique nepotes
Victores tua ſigna ferent trans ultima clauſtra
Oceani latas undis cohibentia terras,
Clareſcetque tuum paſſim per ſecula nomen.
Sponte ſua invicti reges tibi ſceptra, tibi arma
Subjicient ſua per terras, araſque ſacrabunt.
Atque adeo gravida imperiis Roma illa ſuperba,
Appeninivagi quæ propter Tybridis undam,
Ingentes populos frenat pulcherrima rerum,
Summittet faſces, &, quas regit, orbis habenas.
Illic relligio, centum illic maxima templa,
Centum aræ tibi fumantes, centumque miniſtri,
Quique viris late, atque ipſis det jura ſacerdos
Regibus, & ſummo te in terris reddat honore.
Siqua tamen, paulatim annis labentibus, ætas
Decolor inficiet mores, verſiſque nepotes
Degeneres ſurgent ſtudiis, per dura, laboreſque
Exercens lapſam revocabo in priſtina gentem:
Illa malis ſemper melior ſe tollet ad aſtra.

Sæpe ſolo velut everſam, exciſamque videbis,
Quam modo prædixi, populorum incurſibus, urbem:
Verum quo magis illa malis exercita, ſemper
Altius hoc ſurgens celſum caput inſeret aſtris,
Mœniaque in melius ſemper recidiva reponet,
Nec niſi ſubjecto paſſim ſibi deſinet orbe.
Sic placitum: noſtri ſedes ea numinis eſto.
Hæc ait, & natum dextra complexus inhæſit.
Ecce! autem ſubito rubra vibratus ab æthra
Cum ſonitu fulgor micat, & polus intonat ingens:
Nam pater omnipotens manifeſtus ab æthere nubem
Oſtendit radiis illuſtrem lucis, & igne.
Omnia collucent late loca: turbine Chriſtus
Corripitur rapido, mediaque in nube refulſit,
Verus & aſpectu patuit Deus, atque per auras
Divinum toto ſpiravit vertice odorem
Luminis ætherei ſpecimen, genitoris imago.
Nec ſecus emicuit roſeo pulcherrimus ore
Inſolita circum perfundens omnia luce,
Quam cum mane recens lucis fons aureus ingens
Lumine Sol cœlum exoriens rigat omne profuſo,
Oceani in ſpeculo longe reſplendet imago,

Et

Et croceæ effulgent aurata cacumina ſylvæ.
Talem ſe ſociis mirantibus obtulit heros
Amborum in medio vatum; quorum alter adivit
Flammifero quondam invectus cœli ardua curru,
Et tranavit, equis inſultans, aeris auras:
Iſacidum Phariis genus alter duxit ab oris
Dux profugum, legeſque dedit, moremque ſacrorum.
Necnon cælicolum propius tum maxima pandi
Viſa domus, cælique ingens apparuit aula.
Tum genitor, nubis fulgens candentis amictu,
Oſcula libavit nato, & vox lapſa per auras:
Hic mea progenies: hic eſt mea magna voluptas:
Uni huic mortales omnes parete volentes.
Nec plura his: toto aſſonuit chorus omnis Olympo
Cœleſtum cantu vario, plauſumque dedere.
Tum demum in faciem conſuetam redditus heros
Attonitos ſocios monſtriſque, metuque ſepultos
Excitat, atque hominis mortali apparuit ore.

MARCI

MARCI HIERONYMI
VIDÆ
CHRISTIADOS
LIBER SECUNDUS.

MARCI HIERONYMI VIDÆ CHRISTIADOS

Liber Secundus.

AT Solymi trepidi rerum, & formidine cæci
Noctem illam patrum primi, templique miniſtri
Inſomnem duxere: animis adeo addita cura
Incubat, ac nullam attonitis dat dira quietem.
Omnibus ante oculos urbem ingredientis imago

Læta Dei, feſtique manus impubis honores,
Illiuſque vident late increbreſcere nomen.
Fama volat, paſſimque canit miracula rerum.
Quid faciant? magis atque magis jam vera pateſcunt,
Quæ quondam priſci vates cecinere futura,
Terras cœleſti regem de ſtirpe manere,
Cujus in adventu templum, Judæaque tandem
Regna ruant, Solymeque everſis deſinat aris
Antiquo de more ſacros imponere honores.
Ergo infracti animis omnes, terrore ſubacti,
Tectis, quiſque ſuo, ſepti clauſique manebant.
Quales quæ ſolitæ florentia rura volantes
Carpere apes, ubi ſævit hyems, cœlumque profuſos
Solvitur in nimbos, & aquoſus regnat Orion,
Otia lenta terunt, clauſiſque alvearibus ægræ
Cunctantur, circumque fores ac limina muſſant.

Tempus erat per membra quies cum grata ſoporem
Irrigat, ac poſitis affert oblivia curis.
Et jam noctipotens manus imo emiſſa barathro,
Horribiles viſu formæ furialibus omnem
Cœtibus obſedere urbem: pars turribus inſtant:
Pars apicem templi & faſtigia ſumma coronant:
Cætera perque vias legio, perque alta domorum

Tecta

Tecta volant, tractimque hærent per culmina tignis.
Haud ſecus Italiam repetunt ubi vere tepenti
Cœrula aves longo feſſæ ſuper æquora curſu,
Quæ prior occurrit tellus, hanc agmine denſo
Certatim arripiunt, procurvaque littora complent.
Principio ſpargunt occultum in pectora virus,
Vipereamque viris animam, cæcumque furorem
Inſpirant odiumque animis, & crimina linquunt.
Multi etiam in facies hominum vertuntur, & omnem
Protinus incendunt variis rumoribus urbem,
Irrepunt tectis alii, ſomnoque ſolutis
Somnia dira ferunt varia ſub imagine rerum,
Atque hominum falſis ſimulacris pectora ludunt:
Jamque hujus ſubeunt, jamque illius alta potentum
Limina, & attonitos dictis hortantur in hoſtem,
Terrificantque animos facta atque infecta canentes,
Chriſtum inferre faces, ariſque inſtare bipenni
Armatum ærata, atque adytis extrema minari;
Et jam ſemuſto in templo dominarier ignem.
Quin ipſos templi mentiti veſte miniſtros
Singula tecta adeunt, patreſque ad limina ſacra,
Conciliumque vocant: nigri dux agminis ipſe
Impulit æriſono ſtridentes cardine portas.

Hinc atque hinc delubra petunt: concurritur ultro
Undique; nec tenebris nox obſtat euntibus atra.
Non aliter captam ſi rumor nuntiet urbem
Nocte dolis intempeſta atque latentibus armis
Hoſtem inferre acies, & jam ſumma arce receptum,
Culminibuſque immiſſa voret fax atra penates,
Plenis cuncta viis fervent, trepidoque tumultu
Huc atque huc itur, nec ſat rationis eundi eſt.
Præcedunt diræ facies, facibuſque nefandis
Sufficiunt lucem, & ſummo dant vertice lumen
Terrificas capitum quatientes undique flammas.
Nec miſeri tamen agnoſcunt: furor omnibus intus
Eripuit mentem, lapſumque in viſcera virus.

Nec minus interea bis ſeni ex agmine miſſi
Bis ſenos Chriſti ad ſocios, evertere ſiquem
Poſſent, & furiis deceptum incendere iniquis.
Illi autem pleni monitis ducis (ante futura
Præſcius iſta ſuis prædixerat omnia) ſervant
Invictos animos inapertaque pectora fraudi,
Quanquam hoſtis ſpecies ſeſe transformet in omnes
Nequicquam expertus, menteſque indagine captet.
Unus non valuit ſeſe his ſubducere vinclis
Iſcarius peſti infandæ devotus Iudas,

Lecto-

Lectorum procerum labes & peſtis Iudas:
Hic ſe olim addiderat ſocium veſtigia Divi
Ingreſſus, patria atque opibus cariſque relictis,
Incerta exilia, incertas quacunque paratus
Ire vias, talique necem pro rege paciſci.
At mox cœptorum piguit, durique laboris
Paulatim pertæſum: animo tum volvere ſecum
Noctes atque dies tacitus, ſiqua potis arctis
Legibus exolvi, & priſcæ ſe reddere vitæ,
Indignans longum incaſſum cecidiſſe laborem:
Hos abitus, jamque hos abitus & furta parabat
Impatiens operum, rebus non lætus egenis.
Talibus undantem curis animoque labantem
Jampridem nigræ reperit dux ipſe cohortis
Haud minus exultans animis, quam monte ſub alto
Cum procul aſpexit tendentem in paſcua cervum
Gætulus leo, quem ſiccis exercet hiantem
Faucibus ex longo collecta inſania edendi.
Ac prius in faciem Galilæi verſus Ioræ,
Ipſi qui fuerat conjunctus ſanguine Iudæ,
Inſomnem aggreditur verbis: tu nocte ſilenti
Montibus in ſolis erras inſane, poteſque
Ultro ſæva pati ſub nudo frigora cœlo,

At-

Atque tibi alterius ſub nutu degitur ætas;
Dum ſequeris (quis te tantus furor incitat?) iſtum
Elatumque animis, everſoremque ſacrorum,
Quem tantum illuvies adeunt teterrima gentis
Fœminei cœtus, & ſemiviri comitatus?
Primi omnes infenſi odiis concordibus ardent,
Sacrilegoque necem intentant: jamque ille furorem
Veſanum expendet, cedet fiducia tanta.
Non illi auxilio magnarum gloria rerum,
Quas mentitur, erit: nil contra obtendere denſa
Nubila, nil ſolitas accingi proderit artes:
Rumpe moras; eja inſtanti te ſurripe cladi.

Sic ait, ardentemque odiis inſtigat acerbis:
Tum mutata acri percuſſit pectora thyrſo,
Et ſubito nocti ablatus ſe immiſcuit atræ.
Hinc miſerum invadens præcordia ad intima ſeſe
Ingerit, atque imis dirum implicat oſſibus ignem.
Olim, etiam in mentem veniunt, quæcunque ſub illo
Juſſus dura tulit, quæcunque exhauſta pericla;
Et piget, atque nefas polluto volvit amore,
Immeritumque animo ſedet hoſti prodere regem.
Ah! miſer, ah! maleſane, Deum non pectore ſentis?
Non oculis numen præſens, non auribus hauris?

Quis

Quis te mutavit tantus furor? aſpice quo nunc
Culmine præcipitas, quanam trahis arce ruinam:
Nec qualis ſentis tibi menti inſederit error.
Quid ſtruis? aut quo te raptat tam dira cupido,
Quæ nunc te male habet mentiſque & lucis egentem?
Quam nunc amittis ſortem, irreparabile donum!
Optabunt ſeri poſt ſecula mille nepotes.
Atque adeo quæ vota foves, quam mente ſecas ſpem
Lætitia elatos animos inflatus inani,
Omnia diſcerpent, rapientque per aera venti.
Excute, dum licet, infandam de pectore peſtem,
Quæque imis te nunc eſt addita cura medullis.
    Jamque ſacerdotes, totaque ex urbe ſenatus
Secretam in templi ſedem conceſſerat omnis:
Ipſe ſacerdotum primus, cui tempora ſacra
Infula cingebat, Caiphas in ſede ſedebat
Celſior aurata: inde alii longo ordine cives,
Quos omnes circumſiliunt, acuuntque furorem
Tartareæ haud ulli viſæ ſine corpore peſtes.
Nec mora, nec requies; ſublapſæ in pectora cunctis
Eripiunt mentem, atque animis incendia miſcent.
Multa illi inter ſe vario ſermone ferebant
Solliciti: vaſto ſtrepit ingens murmure templum.

Sunt qui ipſum jubeant utcunque abſumere Chriſtum
Seu vi, ſive dolo, juvenemque invadere ferro,
Qui rurſum in lucem nuper revocatus ab umbris
Venerat, & totam monſtro concuſſerat urbem.
Aſt alii plebem metuunt, vulgique furorem:
Namque ſibi ingentes populos devinxerat heros,
Hos meritis, illos divino affabilis ore.
Hic Nicodemus erat peſti impenetrabilis unus
Primores inter gentis non ultimus ipſos,
Cui longe menti melior ſententia; ſed non
Audebat dictis contra omnes tendere ſolus.
Ille Deo quondam ſeſe inſcius intulit hoſtem,
Atque dolis fruſtra contra ſtetit: inde ubi numen
Admonitus ſenſit, veluti de nocte profunda
In lucem revocatus ei ſe junxit amore,
Clam tamen, infenſæ vitans odia aſpera gentis.
Tum vero illius de vita & ſanguine cerni
Ut vidit, lethumque inſonti triſte parari,
Non tulit ulterius latebras, hæcque edidit ore
In medio: non obſcuram, non lucis egentem
Rem ferimus, neque enim vereor jam vera profari
Pro patria, quamvis mihi ſint extrema ferenda.
Cernitis hunc omnes manifeſto numine ferri,

Majoremque homine, & (noſmet niſi fallimus ipſi)
Vera Dei patuit ſoboles, verus Deus, ille
Olim quem toties afflati numine vates
Venturum cecinere, nefas quo triſte piaret
Commendans genus æterno mortale parenti:
Hoc liquet, hoc ultra non in diſcrimen agendum.
Hujus ope innumeri, quos nox obſcura premebat
Luminibus captos, jucunda luce fruuntur.
Multi etiam voces obſtructis auribus orti
Accipiunt redduntque: ægris quot reddita venit
Inſperata ſalus, qui lenta aut membra trahebant
Victa lue, aut ſubito correpti corpora morbo?
Tres etiam (noſtis) obita jam a morte reduxit
Elatos idem in lucem: modo Lazarus omnem
Perculit, & monſtro ingenti permiſcuit urbem.
Proh lævas hominum mentes! proh pectora cæca!
Non hæc Pæoniis ſuccis, non artibus ullis
Confieri poſſunt; major Deus intus agit rem,
Majus numen ineſt: quoties divina loquentem
Incaſſum contra ſtetimus verbiſque doliſque
Inſtructi? quoties auſi vim tendere inermi
Aut ferro, aut duris nequicquam perdere ſaxis?
Nube cava eripuit caput, ex oculiſque recedens

Aligerum ſe cœleſti ſubito agmine ſepſit.
Et quiſquam illius certum non numen adoret?
Quid molimur adhuc? quid nobis deinde relictum?
Quin potius, quando nobis demiſſus Olympo
Auxilio venit, una omnes adeamus, ab ipſo
Suppliciter pacem oremus commiſſa fatentes.
    Talia perſtabat repetens: violentia cunctis
Gliſcit, & accenſus ſemper per viſcera ſenſus
Conflatur magis, & ſævos furor aggerat æſtus;
Paulatimque animi turgeſcunt triſtibus iris.
Exarſere omnes: peſtis latet intus, & omnem
Eripuit miſeris lucem, victiſque veneno
Peſtifero nebulas offudit mentibus atras.
Tum demum erumpit, quæ cunctos ira coquebat:
Infremuere omnes contra, gemitumque dedere.
Qualiter ære cavo dum ſulphura paſcitur atra
Incluſus magis atque magis furit acrior ignis,
Moliturque fugam, nec ſe capit intus anhelans;
Nulla ſed anguſtis foribus via, nec potis extra
Rumpere, materiam donec comprenderit omnem:
Tum piceo diſcluſa volat glans ferrea fumo:
Fit crepitus: credas rupto ruere æthere cœlum,
Jamque illa & turres procul ecce! ſtravit & arces:

Corpora & arma jacent, late & via facta per hoſtes.
Haud illi ſecus accenſi meliora monentem
Excludunt adytis, atque extra mœnia trudunt.
    Tum vero Caiphas, ubi facta ſilentia linguis,
Sic orſus, ſibi quæ ſedeat ſententia pandit:
Haud equidem moror, ô cives, quod verſus ad hoſtes
Iſte etiam infando captus perfugerit aſtu,
Qui toties ſumma pro re, pro legibus olim
Objecit patriis caput ultro, ipſumque premebat
Obnitens contra nuper ſermonibus hoſtem.
Tanta eſt artificis pellacia, vis ea fandi,
Ut quoſcunque velit vertat, ſuperetque venenis:
Scilicet hunc credam cœlo divinitus actum
Nobis veniſſe auxilio, qui ſe impius ortum
Patre Deo canit, ac leges abolere parentum
Antiquas cupit, atque novos inducere ritus;
Seque ultro excidio templi veniſſe fatetur,
Quod noſtri monitis olim cœleſtibus acti
Impenſis tantorum operum ſtruxere parentes.
Quæ novitas, aut relligio, qui denique mores?
Ille etiam (ne quid ſceleris ſibi reſtet inauſum)
Sacrilegus ſontes, & quorum crimina nota,
Proſequitur venia, haud veritus ſcelerata ſubire

Limina, nec feſtis parcit de more diebus.
Ergo agite, atque illi inſidias lethumque merenti
Maturate viri: creſcentem extinguite flammam,
Ne mox ſubſiliat victrix ad tecta domorum,
Deguſtetque trabes, perque ardua culmina regnet.
Subvertet ſolitis aliter totam artibus urbem
Seditione potens, populos captabit, & omnem
Subjiciet ſibi prodigiis fallacibus oram:
Hinc, quæ tot nobis annos tam proſpera ceſſit
Relligio, everſis actutum deſinet aris.
Tum metuo, ne Romulidæ non talia paſſi,
Quicquid adhuc juris ſupereſt, a gente repoſcant,
Et profugos patria jubeant decedere terra.
Unum pro multis detur caput, unius omnes
Expiet, ac tutos mors tanto in turbine præſtet.
Hoc habet: hæc melior ſuperet ſententia cives:
Hæc illi ob numen dona, hunc reddamus honorem.
    Talia fatus erat: furiis ſtimulantibus intus
Experti paſſique ſenes eadem ore fremebant.
Omnibus idem animus; ſed qua ratione quibuſve
Id fieri occulte queat artibus, exquirebant.
Cum ſubito ecce! ſuis clam ſe furatus Iudas
Improviſus adeſt, cunctis mirantibus, illum

Ex-

Excipiunt trepidi ſpirantem immane, locantque
Sede inter primos, farique hortantur, & ardent
Quid veniat dubiis animis audire, ſilentque.
  Ille autem torquens huc flammea lumina & illuc
Sic fatur: ſcio vos Galilæi facta furentis
Formidare, patres, patriæ qui legibus affert
Exitium; moliri ideo vos plurima cerno:
Si mihi, quæ poſco, promittitis, omnia ſolus,
Quæ nunc vos fruſtra exercent, diſpendia tollam:
Ille manus faciam in veſtras hodie incidat ultro.
  Dixerat: argenti læti pepigere talenta
Ter dena, egregii pretium memorabile facti,
Dimittuntque alacres, atque extra limina ducunt.
Ille petit montes iterum, ſociosque reviſit.
  Forte propinquabat genti ſolennis & oræ
Feſta dies, veterum cum relligione parentum
Immunes operum ducunt ſeptem otia ſoles,
Perque domos ovium fœtus epulantur, & acri
Fermento parcunt juſſi, properataque liba
Expediunt, menſaſque onerant agreſtibus herbis
Lætitiæ veteris memores: hac luce ferebant
Ægyptum priſcos olim cœleſtibus actos
Prodigiis magna cum præda exiſſe parentes

In-

Ingreſſos pede iter ſalſas impune per undas.
Ergo ingens tum ſceptriferam concurſus ad urbem
Undique erat, populique omnes ad ſacra fluebant.
Non effuſa tamen turba huc ſine more ruebat;
Verum quiſque ducemque ſuum gentemque tribumque
Una ibant comitati: etenim licet omnibus idem
Sanguis, cognataque orti ſint ſtirpe nepotes
Omnes Iſacidæ, paribus ſub legibus omnes,
Scindit ſe tamen in bis ſenas una tribus gens,
Atque Palæſtinam late eſt diducta per omnem,
Libera gens olim multa munita virûm vi,
Florenteſque urbes populis, opibuſque vigentes.
Tunc autem patriis de finibus exturbati
Pene omnes aberant, & Caſpia ſaxa colebant.
Vix de bis ſenis tribus una intacta manebat,
Alteraque, & patria ſeſe tellure tenebant,
Benjamidum gens, aque ipſo domus inclyta Juda,
Ambæ tunc etiam populis opibuſque vigentes.
Tantum autem imperio adjectam, ceu cætera paſſim
Contuderat bello, & victricibus hauſerat armis,
Hanc quoque ſervitio partem Roma alta premebat;
Sceptra urbi tantum ſublataque ademerat arma,
Linquens ſacra viris ac leges victor avitas.

Nunc tellus deſerta jacet: tot clara fuere
Mœnia, tot populis pariter cum fortibus urbes,
Hæ bello, hæ validis quaſſatæ viribus ævi.
Uſque adeo ſævas ſuperum pater arſit in iras
Nimbipotens, natique necem non paſſus inultam eſt.
Non tamen indecorem tantæ ſolatia cladis
Ipſe ſinam antiquam (ſuperent modo carmina) terram,
Ne penitus ſeclis obliviſcentibus ætas
Deleat extinctam pariter cum nomine gentem.
Regem illis ſuperum proſit regionibus ortum
Vagiſſe, & cœlo primum reptaſſe ſub illo.
    Vos ideo, aligeri cœtus, gens ætheris alti,
Qui levibus magnum pedibus pulſatis Olympum,
(Nam vos ſæpe polo miſſi peragraſtis & oram,
Et gentis crebri hoſpitio indulſiſtis amicæ)
Eſte duces mihi, dum tota regione vagantem
Raptat amor: longum vos mecum ferre per ævum
Nomina, quæ cecidere, juvet, deletaque gentis
Oppida, & antiquas antiqui nominis arces.
Poſt autem veſtra ſublatus ad æthera penna
Carmine mortales oras viſuſque relinquam.
Vos me ſublimi ſiſtetis tramite vectum
Avia per ſuperum loca: me juvet alite curru

Au-

Aurea nubifugo mulcentem ſidera cantu
Intactas primum ire vias mortalibus ægris,
Et petere inſolitam cœli alta e rupe coronam.
Hæc olim, audentem ni deſerat ætheris aura:
Nunc mecum populos percurrite templa petentes.
    Non alias illuc aditum eſt majoribus unquam
Et numero & ſtudiis; nec tantum ſacra petebant,
Quantum avidos Chriſti viſendi traxerat ardor.
Orti autem a magno primi ingrediuntur Iuda
Per multos ductum reges genus: hæc tribus uſque
Et numero & virtute caput ſuper extulit omnes,
Tantum alias ſuperans, quantum leo cuncta ferarum
Semina inexhauſtis animis & viribus anteit.
Littorea innumeri Gaza venere Sabeque,
Engada deſeruere racemiferoſque receſſus,
Urbis Adulææ ſedes, humilemque Raphean.
Hic Lyde atque Selis, ventoſaque Jamnia & Hippa,
Aſcalo, Azotique arces, Acharonque Sochonque,
Quæque fluentiſonis Iope perfunditur undis,
Projectæ rupes, pontoqne minantia ſaxa.
    Parte alia antiquam cives liquere Damaſcum,
Primus ubi (ut perhibent) limo felice creatus
Natus homo eſt, cœlique novas erupit in auras.

De-

Deſeriturque Emaus, Nepſeque exhauſta ſileſcit,
Quæſivitque ſuos Ægypti proxima regnis
Anthedon, natique Dei cunabula Bethle.
Tum deſerta ſilent & Galgala, Beſſuraque omnis,
Arvaque, qua Marethon, qua proxima nubibus Erme,
Qua Sigoris mirata nurum, dum incendia verſa
Reſpicit, humanos ſervaſſe in marmore vultus,
Concretique ſalis ſubitum traxiſſe rigorem,
Qua calet Aſphaltis flammis infamibus unda,
Ingenteſque palus ad cœlum exæſtuat æſtus
Aera contriſtans graveolenti ſulphuris aura.
Quondam hic læta ſeges, riguiſque roſaria campis:
Nunc ſtat ager dumis, obductaque ſentibus arva,
Crimen, amor maleſuade, tuum, vim tendere adorti
Infandam indigenæ pueris cœleſtibus olim
Divina capti facie & florentibus annis,
Feciſſentque, fuga niſi ſe illi ad ſidera lapſi
Remigio nixos rapuiſſent præpetis alæ.
Non tulit altitonans pater, atque ultricibus omnem
Involvit flammis tractum, immerſitque profundo:
Squalet adhuc cinere & putri late ora favilla.
Infœcunda ideo terra, & ſine frugibus agri,
Difficileſque aditus, & inacceſſi ſeceſſus.

Illic (ut fama eſt) nitidum florem educat arbos,
Quem cupiunt juvenes, cupiunt decerpſe puellæ:
At ſimul atque gravi perflante evanuit auſtro,
Succedunt poma hirſutis aſperrima barbis,
Quæ nulli juvenes, nullæ cupiere puellæ.
Hæc tamen aſpectu ſolida & ſincera putares;
Fœda ſed illuvies intus, ſubitoque fatiſcunt
Ad tactum cinefacta, hominum nihil uſibus apta.
Pallida item flavis cum vix ſeges albet ariſtis,
Dira immaturas meſſes interficit aura.

Protinus hinc ſubeunt populi Simeone creati,
Qui Saroen, Molodamque viri, Sicelechidaque oram
Felicem frugum, lætoſque uligine campos,
Qui Sipabota colunt, Aſaneſque biverticis arces,
Quique Atharin quondam generoſos palmite colles,
Remmona qui, cultiſque erectam in collibus Ain,
Et quos thurilegæ paſcunt centum oppida Idumes,
Ruraque odoriferas Arabum vergentia ad oras.

Ecce! autem Iſachari magno clamore nepotes
Ingreſſi delubra petunt, aramque ſalutant,
Gens victu facilis, contentaque finibus arctis.
Hic adſunt, quos Hermonius ſub vertice paſcit,
Hermonius generator apum, generator equorum.

Qui

Qui Taburi capita alta tenent, quibus ardua rupes
Carmeli domus: hæc rapido gens turbine quondam
Sublatum vatem cœli per aperta repente
Vidit flammifero ferri ſuper æthera curru.
Senſena quos miſit, quos Hennada, quos alit Affra
Nobilis, in ſummis ſitientes rupibus urbes,
Qui Senum, & Reboten liquere, Remetiaque arva
Vitibus & variis interſita littora pomis.
At taciti incedunt gens Dani e ſanguine creti
Dejectique oculos, dejectique ora per urbem
Templa petunt, qualis, cum frigora prima laceſſunt
Autumnum, necdum ramis decuſſit honorem
Bruma ſuum, coluber latebras meditatur, iterque
Fert tacitum lapſu repens per ſaxa quieto,
Sibilaque ora premit, neque caudæ ſurrigit orbes.
Jamque viros triſtes credas, quod ſanguine ab illo
Prædixere ducem fore pleni numine vates,
Qui genus humanum Chriſti ſub imagine falſa
Terreat, atque hominum vitas & crimina quærat,
Deterior fas atque nefas ubi verterit ætas,
Et rebus feret exitium mortalibus ignis.
Protinus at multis aderit cum millibus ultor
Vera Dei ſoboles, verus datus arbiter orbi.

Illum nequicquam pugnantem, & vana moventem
Turbine corripiens terræ ima in viſcera trudet.
Inſequitur juvenum nimbus, genus Aſere ductum,
Spicea queis capita obnubit de more corona
Omnibus, & nexæ ludunt per tempora ariſtæ.
Hi Betagumque, Horm'amque ſerunt: his Aphega ſedes:
Illos Ama dedit: illos miſere Robææ.
Non numero Arctipus Labanæ, non Aziba ceſſit.
Hos juxta ſeram in noctem ſoliti urere myrtos
Littoreas ponti gens accola Zabulones
Dona ferunt: pars Jeptaphiles ab ſede profecti:
Pars Jedaba venere: Canam hi liquere modo atra
Miratam puras in vina rubeſcere lymphas,
Hos Nazara tulit, tulit illos ardua Sembros,
Quæque modo aerias iterum veniſſe ſub auras
Vidit morte obita puerum Galileia Nais,
Millia multa tulit, totidemque uberrima Dotha,
Atque ſuis Nalole, Cathetiaque alta relicta eſt,
At quis Nephthalidum numeraverit oppida & arces
Innumeras, quas & Cedar, quas & ſacer altis
Fert humeris Libanus cœli confinibus æquus?
Qui celſam Naſona habitant, qui Nephthalis urbem
Gens oris fandique potens, fœcundaque veri

Naſcentem gemino Jordanem fonte ſalutat.
Omnis iit Galilæa: omnis Samarea penates
Deſeruit ſtudio gens tantum accita videndi.
Sæpe hac rege ſatus ſuperum tellure moratus
Sponte Deum ſe detexit: miracula rerum
Aſſeda nunc etiam meminit, meminere Caperna,
Et, vetus amiſit quæ nomen Graia, Sebaſte.
It Bethole, eductaque ad ſidera Beſſais arce,
Et quos piſcoſis Genneſara proluit undis.
Levigenæ vero ſacrum genus omnibus ibant
Immixti, neque enim propria his regio ulla colenda
Sorte data eſt, ſed diverſas dux legifer olim
Huc illuc oras æque eſt partitus in omnes,
Præfecitque ſacros aris, proque ubere gleba
Et jugulare dedit pecudes, atque exta cremare.
At non contentus regnis ſceptriſque Manaſſeus,
Sortitus quæ trans fluvium ſibi junxerat ampla,
Protulit imperium, qua Nepheca, Berſaque ſurgunt
Venatrix, pecorumque altrix & Dora ferarum.
Olli etiam parent Tenachos, nemoroſaque Iebla,
Et Magedos nulli populis opibuſque ſecunda:
Quaſque rigat Taphua claris argenteus undis,
Ver ubi perpetuum, ſcatebriſque recentia prata.

Succedunt qui trans Jordanis flumen opima
Arva ſerunt, tribus ipſo etiam deducta Manaſſeo.
Necnon Gade ſati, necnon Rubene creati
Belligero, fratrum cunctorum maximus ævo
Qui fuit, una omnes urbem ingrediuntur, ut olim
Una etiam ſedem optarunt trans flumen eandem,
Indigenis quondam regnata gigantibus arva.
Argobiæ qui rura colunt, Baſanidaque oram,
Qui ſaltus, Galadina, tuos, Ogique ſubactas
Sexaginta urbes, Galaticaque oppida, Jabin,
Et Sebamam, Balmenque, Ramotha, Golanq;, Nabenq;,
Edrenque, Selcamque, & ſemirutam Cariathen.
Hæc tunc nomina, nunc alio ſunt nomine terræ.
Tum qui Cedriferæ paſcunt aſperrima Arimnes,
Omnes fronde caput tecti, omnes terga veruti.
Qui Boſorim, Rabathenq; tenent, qui Gaulida, & omnem
Fortibus exercent tauris Bathaltidos oram,
Et quos humectat præceps de montibus Arnos.
Nec vos tranſierim qui prata feracis Abillæ,
Quique Eleale viri metitis, viridemque Aſerota,
Seoniamque Eſebon ſaxis horrentia regna,
Deſertaſque Cades, quas Phaſga habet arduus, & quas
Hinc atque hinc Hermus præruptas ſuſtinet urbes,

Quas

Quas Abaris, cujus nimboſo e vertice quondam
Paſtores admirati videre morantem
Jordanem ingenti ſubſidere mole coacta
Undarum, & curſu cedentia flumina retro,
Dum domus Iſacidum promiſſa capeſſeret arva.
  Poſtremi ſubeunt advecti e ſede propinqua
Benjamidæ, data ſorte quibus lætiſſima tellus,
Maxima ubi & Solyme totius regia gentis,
Altaque Jarephile, Luzæque binominis arces,
Quæque modo quarta regem jam luce ſepultum
Bethane obſtupuit revocari ad munera vitæ,
Et Tarela, & Samare, & lentiſciferæ Gabaothæ,
Gens infeſta feris: ideo exuviaſque luporum
Induti incedunt juvenes, canibuſque fatigant,
Quas ſepire plagis juvat uſque & frangere, ſylvas:
Atque adeo aſſiduo venatu mane recentes
Convectant humeris prædas, quas, veſper Olympum
Claudit ubi, gaudent partiri, epuliſque fruuntur;
Atque inter ſeſe per agros convivia curant.
Hic adſunt, queis Maſpha domus, quibus arduus Hemen
Difficiles colles, ac ſcabra crepidine terga,
Qui liquere Recen, celſaſque Berothidos arces,
Atque Sylum quondam gaudentem paupere templo,

Qui

Qui longumq; Helephon, Avinque, Amoſamq;, Selamq;,
Atque ululata Rhamæ paſſim Rachellidos arva:
Qui Gabeone domo, quique Hierichunte profecti.
Indigenas, eſt fama, viæ aſſiduique meatus
Oblitum vidiſſe diu conſidere Solem
Imperio ducis, atque diem decedere ſerum.
Hos inter facie egregia puer altior ibat,
Qui priſco genus a Saulo nomenque trahebat:
Jam tum illum vates uno omnes ore canebant
Præſtanti clarum eloquio factiſque futurum.
Quantis ille tamen mentem caligine preſſus
In noſtros odiis primum furiiſque feretur!
Omnipotens aderit pater, & ſe pectore toto
Altius infundet juveni, excutietque furorem.
Protinus afflatus divinitus ætheris aura
Implebit terras monitis, latumque per orbem
Mortales meliora docens ad ſacra vocabit,
Nec lethum horreſcet pro relligione cruentum.
    Jam duodena tribus magnæ ſucceſſerat urbi:
Ipſe etiam, templo ut ſolitos inferret honores,
Munere nec tali tam læta luce careret,
Affatur ſocios CHRISTUS: lux ſacra propinquat:
Omnis ſe dapibus feſta domus apparat urbe.

Ecquis

Ecquis erit veſtrum, primus qui ad mœnia tendat,
Siquis forte opibus feſſos invitet abundans,
Nos quoque ut ante meos obitus ac funus acerbum
Solennes epulas celebremus & annua ſacra?
Nec longe quærendus: erit puer obvius ultro
Urnam humero lymphaſque ferens de fonte recentes:
Quo tendat greſſus, aut quo ſeſe ille receptet,
Obſervate, locumque acie capite uſque ſequendo:
Limina vos eadem accipiant, tectumque ſubite.
Tum dominum affati coram, hoſpitiumque rogantes
Exiguam ſacris ſedem, noſtrum edite nomen.
Tectum auratum, ingens, pictiſque inſigne tapetis
Protinus oſtendet: ſtructas ibi ponite menſas:
Ipſe adero, atque eadem ſocios ad limina ducam.
Dixit: Ioannes mandata Petruſque faceſſunt,
Et mœſti magnæ ſuccedunt mœnibus urbis.
Ibant incerti, atque oculis procul omnia obibant,
Cum puer urnam humero geſtans lymphamq; recentem
Vicino veniens de fonte occurrit: eum uſque
Servantes, greſſum ferret quacunque, ſequuntur,
Quaſque ſubit, ſubeunt ipſi quoque protinus ædes.
Huc atavis claruſque Simon, & prole beatus
Septena ſeſe ſemper referebat ab agris;

Siquando caris cum natis viſeret urbem:
Namque illum potius campis rurique juvabat
Degere, civileſque procul contemnere honores:
Umbræ illi nemorum cordi rivique ſecantes
Prædia, quæ centum dives vertebat aratris.
Jam gravis argutaſque fides & carmina amabat
Fluminis in ripis, aut fontem propter amœnum:
Norat enim cœli numeros menſuſque viaſque.
Sæpe Deo plenus porro ventura canebat
Agricolis, quid Sol, quid menſtrua Luna pararet,
Sudique pluviæque docens prænuntia ſigna.
Tum ſacris intentam igitur conceſſerat urbem,
Ut de more dies feſtos celebraret avito;
Dumque alia famuli menſas & dona pararent
Parte domus, veterum facta ipſe canebat avorum
Nunc citharæ levibus digitis, nunc pectine eburno
Percurrens molli attactu vocalia fila.
Præcipue a prima revocabat origine, quænam
Has ex more epulas, atque hæc ſolennia priſcæ
Relligio intulerit genti; verum ecce! canenti
Improviſus adeſt Petrus, & ſacra carmina rumpit:
Rex, ait, eſt nobis, quo nuſquam juſtior alter,
Aut pietate prior, Chriſtum omnes nomine dicunt:

Is

Is tua nos ultro ſupplex ad limina mittit:
Exiguam ſacris ſedem menſiſque rogamus.
His ille auditis gaviſus nomine tanto,
Imperat haud hærens animo tectum omne recludi;
Hinc hilares totis adolere penatibus ignes,
Et pingui ſuffire Arabum jubet atria ſilva;
Interiuſque viros media in penetralia ducit.
Inde locum oſtendit mira teſtudine pictis
Aulæis circumvelatum oſtroque rubenti.
Luxuriant ſola ſtrata, nitent argentea eburnis
Fulcra toriſque, ſcyphique, auroque e ſimplice lances,
Et paſſim domus argentoque auroque renidet.
Atque hæc deinde refert: non hoc mihi nomen ad aures
Nunc primum venit, illius ſed cognita fama
Jampridem virtus, neque enim mihi cernere coram
Fas fuit, aut vocem divinam hauſiſſe loquentis.
Adveniat: placidus tectis aſſueſcat amicis;
Vos hic expectate: viros, qui exacta reportent
Omnia, dimittam, meaque illum ad limina ducant;
Atque utinam libeat longum his in ſedibus olli
Degere, & hoſpitii dignetur nomine tectum!
Quod noſtros juvet interdum memorare nepotes,
Hoſpitibuſque locum felicem oſtendere ſeris.

Interea adventu veſtro intermiſſa ſequamur
Carmina, & antiquos patrum repetamus honores,
Dum nigra roriferis nox terras obruat umbris.
Sic ait, ac nervis ſocians concordibus ora
Obloquitur numeris: quæ concinit, ordine picta
Cuncta putes, aut textilibus ſimulata figuris.
Nempe Pharetoniis cantu deducit ab oris
Iſacidum genus, arrepta maris æquora virga
Ut profugum dux findat, aquaſque impune per altas
Ut ſine navigiis ierint, pelagique profunda
Sicco calcarint pede: namque induruit humor
Aridus, & liquidas late eſt via ſecta per undas:
A tergo tota ex Ægypto curribus hoſtes
Quadrijugis vecti inſtabant fulgentibus armis.
Jamque pios canit emenſo pelago alta tenere
Littora, littoreiſque metu ſe condere ſilvis:
Nulla mora eſt: iterum telo tellure recuſſa
Divino redeunt in ſe maria ecce! refuſa,
Quæ media ingenti dirimebat ſemita tractu.
Inde hoſtes ruere, & falſis in fluctibus arma,
Armaque quadrupedeſque, & corpora merſa virorum
Aſpiceres magis atque magis ſubſidere in undis
Semper, & abſumptos velut evaneſcere currus,

Qui medii extabant, medios ſalis hauſerat æſtus.
Addit, ut omnipotens rerum ſator æthere ab ipſo
Paverit in vaſta gentem regione locorum
Errantem dape cœleſti miſeratus egenos:
Cernere ibique putes epulas nivis inſtar ab æthra
Defluere ad terram ſubitas, cœtuſque paratis
Accinctos dapibus latis epularier arvis.
Proinde etiam duras cautes pulſabat eadem
Dux cœlum aſpectans virga, cum protinus amnis
Profilit, & dulcem ſaxa erupere liquorem;
Atque hauſere novis populi de fontibus undam,
Quos ſitis ex longo collecta urebat hiantes.
Tum canit, ut primus Solymorum conditor arcis
Dona laboratæ frugiſque recenſque reperti
Pocula plena meri obtulerit campeſtribus aris,
Ceſpite quas viridi ſectaque extruxerat orno.
  Atque ea dum intentis hauribant auribus omnes,
Haud rerum ignarus Chriſtus de montibus altis
Ceſſerat, infenſæque iterum ſucceſſerat urbi.
Et jam declivi cum Sol properaret Olympo,
Hoſpitis intravit, ſociis comitantibus, ædes
Regifico inſtructas luxu, dapibuſque paratis
Diſcubuere omnes: una inter dirus Iudas,

Diſſi-

Diſſimulans ſedet, & vultu mentitur amorem.
Jamque heros puras fruges properataque liba
Accipiens, frangenſque manu partitur in omnes:
Inde mero implevit pateram lymphaque recenti,
Et laticis mixti divum ſacravit honorem,
Spumantemque dedit ſociis, mox talia fatur:
Corporis hæc noſtri, hæc vera cruoris imago,
Unus pro cunctis quem fundam ſacra parenti
Hoſtia, ut antiquæ noxæ contagia tollam.
Vos ideo, quoties poſitas accedere menſas
Contigerit, ſacraſque dapes libamina juſſa,
Funeris his noſtri mœſtum referetis honorem,
Et nunquam iſtius aboleſcet gloria facti.

Nec plura; ex illo mox ſervavere minores
Hunc ſemper ritum memores, ariſque ſacramus
Sinceram Cererem, & dulcem de vite liquorem
Pro veterum tauris, pecudum pro pinguibus extis.
Ipſe ſacerdotum verbis eductus ab aſtris
Frugibus inſinuat ſeſe regnator Olympi,
Libaturque Dei ſacrum cum ſanguine corpus:
In ſummos hæc relligio ſucceſſit honores.

Ergo ubi pulſa fames ſociis, ſeſe ocius heros
Exuit inſignem tunicam, & mantilibus albis

Succinctus poſcit flammis undantia ahena:
Tum gelidam irrorans dextra lævaque ſonoris
Pertentans labris ferventem temperat undam.
Hinc genibus poſitis Petro reliquiſque ſuorum,
Plurima quanquam ille attonitus novitate recuſet,
Dat pedibus lymphas, & molli ſiccat amictu
Accurvus, ſociis linquens imitabile factum.
Mox gemitus imo ducens de pectore fatur:
 En! mihi ſumma dies, ſocii, quamq; ipſe propinquam
Prædixi toties, nox illa advenit acerba;
Vos linquam, & moriens genitoris juſſa capeſſam.
Unus erit veſtrum, (vix ô vix credere tantum
Fas ſcelus!) inſidiis prodet qui me hoſtibus ultro.
Haud me animus fallit: furias jam perfidus ille
Concipit, inſidiaſque animo meditatur avaro:
Id pietas mea magna, mei meruere labores.
Non tamen ipſe diu pulchro lætabere facto,
Quiſquis eris: ſatius, ſi nunquam lucis amorem
Guſtaſſes, dulcis nec vitæ limen iniſſes.
At vos eſte pii, inque vicem (quæ exempla reliqui)
Inter vos aliis alii parete volentes,
Summiſſiſque animis faſtus abolete ſuperbos.
Non Erebi in tanto ceſſabunt cardine diræ

Veſtra poteſtates prævertere corda timore.
Pervigiles, quæſo, jam cuſtodite, proculque
Conſulite: hic animos atque illos promite ſenſus,
Quos toties mihi polliciti, ne cedite peſti:
Vos ſervate viri noctem non amplius unam.

Extemplo turbati omnes, gemitumque dedere,
Suſpenſi quem cæcum adeo, furiiſque ſubactum
Ore premens ſignet venturi præſcius heros.
Quem ſenior tali aggreditur ſermone precando:
O cœli decus, in quenquam tam immane putandum eſt
Poſſe ſcelus cadere? quiſnam fœdiſſimus ille?
Faxo hodie nunquam nobis illudat inultis.
Non adeo effugit cum ſanguine vivida virtus
Pulſa annis, nec dextra mihi tam frigida languet.
Sic ait, & pariter vagina liberat enſem.

Dux autem ſignis manifeſtis prodidit hoſtem,
Sed cunctis mentem eripuit, voluitque latere,
Donec res perfecta: dehinc hæc edidit ore:
Immo omni ex numero mihi nemo hac nocte ſuprema
Veſtrum non infidus erit, ſoluſque relinquar.
Tu quoque, magnanimo cui nunc ea copia fandi
Sub tecto, atque amplis tendis ſuper æthera dictis
Omnes irritans ventos omneſque procellas,

Hinc atque hinc circumfuſos ubi videris hoſtes
Me capto, quæres latebras, jacieſque ſalutem
Mendaci in lingua, pedibuſque fugacibus acer.
Atque ubi curriculo mediam nox humida metam
Attigerit, ter me tibi notum ille ipſe negabis
Futilis, incutietque metus tibi fœmina inermis.
Dixerat: ille animi robur magis uſque magiſque
Spondebat, turpique metu impenetrabile pectus.
Fœda alios ſervet fuga: nec tu me ante timoris
Argue, quam terga urgenti dare videris hoſti:
Quo te cunque feres, adero; ſequar ultima tecum:
Nulla tuis poterit me vis abjungere rebus.
His Deus exactis menſas urbemque reliquit,
Et ſe cum ſociis pura ſub nocte virentes
Tranſtulit in colles olea, & loca ſola petivit,
Atque omnes ſecum juſſit vigilare, ſed illi
Aſſiduis noctiſque dieque laboribus hauſti
Haud poterant invictum oculis defendere ſomnum;
Et gelidi in ſummo recubantes æquore ſaxi
Infuſum toto proflabant ore ſoporem.
Interea curis confectus triſtibus heros
Cœleſti velut oblitus ſe ſemine cretum
Indignos animo eventus, indigna labanti

Supplicia, atque genus lethi verſabat acerbum,
Horrebatque: id enim matris de corpore traxit,
Ut quæcunque hominum mortalia pectora terrent,
Ipſe etiam hæc eadem mortali corde paveret:
Mens immota tamen, virtuſque invicta manebat.
Ergo iterum atque iterum genitorem affatus, & ambas
Ad coelum tendens palmas hac voce rogabat:
Omnipotens talin' pater ô me funere obire?
Mene aliena malis tantis commiſſa piare?
Eripe me informi letho, & tua flecte ſevera
Conſilia in melius, duroſque averte dolores:
Si tamen id fixum ſedet, atque hæc certa tibi mens,
Nec generi humano nati niſi morte ſequeſtra
Placaris, non fas orbis me deeſſe ſaluti:
Ibo ultro: crimen generis commune refellam.
Dixerat, atque graves curas ſub corde premebat
Multa agitans: toto ſimul ibat corpore ſudor
Proruptus, ſimul & ſanguis, vel ſanguinis inſtar.
Ecce! autem effulgens ſubito dilapſus ab axe
Stelligero pictis juxta puer aſtitit alis
Dicta ferens patris, in tanto ſolatia rerum
Turbine, mulcebatque ægrum, curaſque levabat
Abſtergens toto fluidum de corpore rorem.

Hortator vero ſceleriſque inventor Iudas
Compoſito interea vocat hoſtes vertice ab alto,
Seque ultro comitem atque ducem venientibus offert.
Ergo adſunt improviſi illum in vincla petentes.
Longius æra micant tremulai lumine lunæ:
Jam clypei reſonant, jam ferri ſtridit acumen,
Pinguiaque exuperant noctem funalia longo
Ordine, multifidæque faces, quas unguine ſupra
Obduxit manus, & ferro inſpicavit acuto.
Fit ſtrepitus: vaſto circum mons undique pulſu
Armorum ſonat atque virum clamoribus omnis:
Quos his nil trepidus compellans vocibus heros,
Heus, inquit, jam ſtate viri, quem quæritis, adſum:
Quo ferrum flammæque? palam conſpectus in urbe
Conventu cecini magno præcepta parentis:
Cur non una omnes vos tunc tenuiſtis inermem?
Iſta ſub obſcurum noctis cur agmina cerno?
Quod ſi me tamen ad mortem depoſcitis armis
Inſontem, & vobis adeo obſtat gloria noſtra,
Hos ſinite illæſos: nihil hi meruere, nec auſi:
Tantum dilecti comitis mandata faceſſunt:
Unus ego veſtras explebo deditus iras.
Hæc ait, & bis ſe quærentibus obtulit ultro.

Illi autem ad vocem toties (mirabile viſu!)
Procubuere, ſoloque ingentem fuſa dedere
Arma ſonum, atque oculis ſubito nox plurima oborta eſt.
Conſurgunt tandem ſomno, vinoque gravatis
Aſſimiles, hærentque obliti, donec Iudas,
Qui nuſquam ſomno noctu ſe ſtraverat illa,
Signa dedit manifeſta, hoſtique objecit amicum:
Namque pii ſcelus id prætexens nomine amoris
Compoſuit ſeſe, & ficto dedit oſcula vultu.
Ille dolum præſenſit, & hæc preſſo edidit ore:
Hæc vero meruit, comitum fidiſſime, noſter
Oſcula amor? tanton' ſcelere ulla ad præmia tendis?
Haud equidem hæc tecum pepigi commercia quondam.

Vix ea fatus erat, cum circumfuſa juventus
Cæca ruit, denſaque omnes indagine cingunt:
Non aliter, quam conjectum cum in retia rara
Cervum, aut fulmineis metuendum dentibus aprum,
Paſtorum circum ſævit manus: ilicet haſtas
Comminus agglomerant certatim: ad ſidera voces
Undique eunt: reboant montes clamore propinqui.
Sic juvenem obſeſſum longe fulgentibus armis
Sæva cohors premere, atque omnes incumbere inermi,
Hi prenſare manu, hi ſtupea vincula collo

Injicere,

Injicere, & nunc huc nunc illuc ducere captum.
Perfurit ante alios, & ſeſe turbidus infert
Malchus Idumæis miſſus captivus ab oris,
Nulli ferre manum, nulli contendere ſuetus:
Non ea vis illi, non tanta in pectore virtus.
Verum, ut ſe Caiphæ præſtantem oſtendat in armis,
Cui datus hærebat famulus, nam tuta videbat
Omnia, & audenti nullum hic obſtare periclum,
Audet, cedentemque ultro petit improbus hoſtem
Ventoſam nequicquam acuens in jurgia linguam,
Et vix ille ſuas tumefactus corde capit ſpes.
Non tulit hoc præceps animi Petrus, arripit enſem,
Et ſuper incumbens inhoneſto vulnere tempus
Occupat, ac patulam dicto ocius amputat aurem:
Quod Deus aſpiciens ſubito dextramque tetendit,
Deciſamque ab humo madido cum pulvere partem
Suſtulit, applicuitque manu medica, unde reſecta eſt,
Affixitque loco: nullo hæſit fixa dolore,
Ulla nec apparent veſtigia vulneris uſquam.
Mox ſocium increpitans vim dextra arcere volentem
Condere tela jubet, vetito neque fidere ferro:
Ni faciat, ſenior nequicquam magna locuto
Strictum ardens illi per coſtas exigat enſem.

Non iſtis opibus, non iſtis nitimur, inquit,
Viribus: eſt genitor, qui, me ſi funere acerbo
Eripere, & fuſo nati ſine ſanguine vellet
Placari generi humano, centum agmina poſſet
Cælicolum, mihi centum acies ſummittere ab arce
Siderea, infenſum qui cœtum hunc enſe trucident.
Militiamne adeo ſuperum, pugnataque bella,
Atque poteſtates varias, & nomina neſcis?
Nunc ſine me imperiis magni parere parentis,
Quæ me ſola premunt: hominum nil demoror arma.
Talibus auditis ſenior vix deſinit iræ
Invitus, veluti aſpexit ſi forte magiſtri
Aſſuetum imperiis cervum media urbe Moloſſus,
Sylveſtrem ratus inſequitur: vix voce coercet
Venator rabido inſtantem cervicibus ore.
Ergo ſponte ſua victum, nec viribus uſum
Corripiunt cuncti (heu ſpecies indigna!) trahuntque
Invalidum, & dictis lapſantem immitibus urgent.
Hæc, pater omnipotens ſuperum regnator, Olympo
Tam lentus cernis, nec cœlo tartara miſces?
Ecquando horrificum dextra jaculabere fulmen,
Si nunc immoto facies innubila mundo eſt?
Fœdere jam rupto rerum confuſa laborent,

Atque

Atque repente elementa ruant, ruat arduus æther.
Cur tua dextra vacat? cur non face terra triſulca
Jam fumat? quos flamma vorax ſervatur in uſus?
Non genus humanum, non tanti regia cœli
Alitibus ſupplenda choris, non aurea gens, quæ
Mox hinc ſe tollet pietate inſignis ad aſtra.
Ne noſtri tanto te cura incendat amore,
Jactari ut tali patiaris turbine natum
Unigenam, deſertum, inopem, atque extrema ferentem.
Diffugere metu comites, ſylviſque teguntur,
Spumiferi ut ſuis adventu, ſævique leonis
Semianimes: paſſim inſequitur ferus hoſtis euntes:
Aſpiceres hunc jam captum, jam veſte relicta
Elapſum manibus rapido petere ardua curſu,
Illum ſpeluncas, &, ſicubi, operta ſubire
Per ſylvam loca, ſaxorumque in fornice condi.
Nec mora, nec requies, curſu nemora avia fervent,
Et vaſto intonſi colles clamore reſultant.
Jamque ſacerdotis ſummi tecta ampla ſubibant:
Protinus huc tota paſſim concurritur urbe.
Primores adſunt procerum, pœnaſque repoſcunt
Uni inſenſi omnes, atque illum torva tuentes
Perterrent, vinctumqve minis crudelibus urgent.

Tum gentis primus Caiphas ita denique fatur:
    Res hodie bene geſta, viri: non artibus ullis
Infandum evaſit caput: illi nulla ſuperſunt
Effugia: inſtaurandi animi, &, quod reſtat, agendum.
Nunc eſt illa dies, qua gloria maxima ſeſe
Oſtendit nobis; ſed opus properantibus aſtu.
Accipite, & linguis omnes animiſque favete.
Nulli fas noſtrum quenquam demittere morti:
Romani ducis arbitrio ſtat quiſque caditve.
Quæramus lethi cauſas & crimina primum,
Inde ducem inſtructi verbis adeamus, ut ipſe
Audiat, & morti indefenſum deſtinet hoſtem.
    Sit ait: hinc captum alloquitur: tune ille ſupremi
Vera Dei ſoboles, verus Deus, æthere ab alto
Quem vates oriturum orbi cecinere priores?
Per Patris obteſtor numen, qui ſidera fulcit,
Fare age, ne te diſſimula quærentibus ultra,
Diſcuſſiſque palam qui ſis nunc nubibus ede,
Ne te divino ignari fraudemus honore.
Dixerat: ille autem in medio defeſſus, inermis
Conſpectu paulum ſuſtollens lumina fatur:
    Sum quod ais: quid me ſtudio tentatis inani
Hæc eadem toties ſcitati? parcite tectis

Inſidiis, victique dolis deſiſtite tandem.
Ipſe palam fateor; nec jam mora longior obſtat,
Cum mihi ſublimis cedet plaga lucida Olympi
Regnanda: ætherea jamjam cernetis in aula
Amplexum dextram patris omnipotentis, & inde
Mox iterum terras petere aſpicietis eundem
Fulgentem clara in nebula, quem mille ſequuti
Cœlicolæ auratis impellent æthera pennis.
Vix ea dicta, humeris ſibi cum de more ſacerdos
Abſcindens tunicam, inquit, eget quid lucis adhuc res
Indiciis tot clara? palam ſcelus ipſe fatetur.
Nonne, Deo quicunque audet ſe fingere natum,
Fas & jura jubent mulctari funere acerbo?
Tollite, ferte moras: Romani ad præſidis ædes
Abripite hunc jubeo, meritaſque repoſcite pœnas.
Interea caſu Petrus perculſus iniquo
Proſequitur mœrens, longeque obſervat amicum.
Jamque ſub ingentis devenerat atria templi,
Tecta ſacerdotis magni, ſoluſque ſedebat
Triſtis, inops animi ante fores nocturnus apertas.
Olli ſerva, domus cui curæ janua herilis,
Id quod erat rata, tune etiam fugis, inquit, & iſti
Junctus eras ſcelerum conſors, ideoque per umbras

Explorator ades, quando omnia nocte quieſcunt?
Diriguit Petrus ad vocem formidine turpi,
Oblituſque ſui eſt, (quæ vitæ tanta cupido?)
Nec jam ſcit ſubita turbatus imagine rerum
Quid faciat, quo ſe vertat, quas advocet artes:
Qualis ubi dulci virgo decepta ſopore
Parvula, quam mater campis ignara reliquit
In ſolis abeunte die ſub tecta revertens,
Confeſtim rupto circumtulit humida ſomno
Lumina, nec comites, nec matrem conſpicit uſquam,
Sed loca ſola metu videt exanimata, viarumque
Immemor, atque horrere nigra circum omnia nocte.
Talis erat miſer ille animo confuſus & hærens.
At cari nomen tandem abjuravit amici,
Pro quo ſponte neci modo ſe devoverat ardens.
Quinetiam, quo ſe tegeret, ſuccedere tecto
Hoſtili tulit, & famulis ſe immiſcuit amens:
Nec latuit tamen: illum omnes inimica tueri
Suſpectum, & latebras verbis urgere ſoventes,
Terque adeo objectum nomenpatriamque magiſtri
Audierat, ficto ter diſſimulaverat ore,
Cum matutino mediæ jam noctis abactæ
Edebant cantu criſtatæ ſigna volucres.

Auro-

Auroram in tectis ſolitæ acri voce vocare.
Tum monitus verborum, heros quæ extrema canebat,
Ingemuit, rupitque imo ſuſpiria corde,
Et penitus duris triſti dolor oſſibus arſit.
Tum ſeſe miſer incuſans turpemque timorem,
Erepſit furtim foribus, ſoluſque per urbem
Totam illam ingemuit ſomni ſine munere noctem
Menti caniciem demiſſam in pectora vellens.
Quin illum hanc perhibent mox ſemper fleſſe ſub horam
Admiſſi memorem, dum vixit: eum æthera pandens
Sæpe oriens, ſolis ſæpe ater veſper in antris
Invenit luctu indulgentem, eademque querentem,
Dum nulla admittit mœſto ſolatia amori.
Deſerti ſubeunt monita uſque noviſſima regis,
Ac ſe perculſum muliebri voce recurſat.

Et jam tempus erat, cum nondum Aurora relato
Orta die albentes cœli diſcriminat oras.
Jamque Deum vinctis manibus poſt terga trahebant
Præſidis ad ſedem, quo crimina quæreret ipſe,
Quem penes arbitrium, & morti damnaret acerbæ.
Illo Judæam frenabat tempore miſſus
Cæſaris imperio Tiberi Pilatus opimam
Pontius inſigni Romanus origine gentis,

Quem furibunda manus trepido eſt aggreſſa tumultu
Vociferans: hunc dede neci: trabe fige merentem
Infami auctorem ſcelerum, fraudumque potentem.
Hæc crebra ingeminant, denſique ad limen inundant.
Ille autem juvenis procero in corpore fixos
Intentuſque oculos, intentuſque ora tenebat.
(Nondum illi dulcis flos prorſum evanuit ævi)
Inſolitam ſpeciem, inſolitos miratur honores
Oris, & expleri nequit: hunc e ſtirpe fatetur
Aut divum, aut ſaltem magnorum e ſanguine regum,
Et ſecum ſortem capti miſeratur iniquam,
Jamque favet, tacituſque agitat, ſiqua potis illum
Impune eripere, & ruptis exolvere vinclis.
Quem ſic alloquitur: quæ te commiſſa fatigant?
Fare age, qui caſus? unde hæc effuſa repente
Tempeſtas tibi? num tantis ſcelera impia merſum
Implicuere malis? an divum triſtior ira?
Unde domo? quo te memoras a ſanguine cretum?
Aut quibus aſpiras ſceptris? quæ debita regna?
Chriſtus ad hæc paucis: non huc ego criminis ergo
Protrahor: haud turpi mihi mens obnoxia facto:
Sed patris, immenſi cœli cui regia paret,
Juſſa ſequor, nec regna moror mortalia, quamvis

Haud equidem clara me regum e ſtirpe negarim.
Hæc tantum: ille autem admirans decus oris honeſti,
Nunc hoc nunc illo ſermone affatur, & omnem
Explorat: ſed reſponſo non amplius heros
Dignatur ſævo curarum exercitus æſtu.
Tandem illum dux, ut turbam compeſcat acerbam,
Servari jubet, atque domo interiore recondit.

MARCI

MARCI HIERONYMI
VIDÆ
CHRISTIADOS
Liber Tertius.

MARCI HIERONYMI VIDÆ

CHRISTIADOS

Liber Tertius.

FAMA volans jam finitimas impleverat urbes,
Exceptum inſidiis heroa doliſque ſuorum:
Obſcurus tamen, atque incerto auctore vagari
Rumor adhuc, necdum matris penetrarat ad aures,
Cuncta licet nunquam illa animo ſecura timeret

Præſago: nempe audierat, vatumque tremenda
Terrebant monita, pro libertate piorum
Natum ſponte ſua ſubiturum funus acerbum.
Aſt ubi Joſephus ſenior præſenſit (ei olim
Alma parens fuerat ſuperum concredita juſſis)
Nazaren linquens Solymorum ſe intulit urbi.
Vix introgreſſus videt omnia fervere multo
Concurſu populi ſubluſtri nocte per umbras,
Mœniaque ingenti miſceri tota tumultu.
Ecce! autem elapſus manibus teliſque cohortis
Fidus Joannes pallenti triſtior ore
Occurrit: ſed vix amens agnovit amicum,
Dum trepidat, caſuſque animo ducis hæret acerbus.
Cui ſenior: heus ſiſte gradum: quo te rapis? inquit:
Quo res noſtra loco? ſine te nunc veſter ubi dux
Patre Deo ſatus? aut ſtrepitus quis tantus in urbe?
Hei mihi! non fallunt pavidam præſagia matrem.
Sic ait: illum autem juvenis complexus, & hærens
Tantum fundebat lacrymas, gemituſque ciebat.
Tandem pauca refert: noſtra heu! ſpes occidit omnis,
Atque abſumpta ſalus: dux fœde carcere captus
Clauditur: invidia primores urbis in illum
Conſpirant, pœnaſque graves cum ſanguine poſcunt.

Fidi

Fidi omnes petiere fugam terrore ſubacti.
Mater ubi eſt? miſeræne adeo jam nuntius aures
Perculit? hic utinam tecum nunc afforet ipſa,
Pontius aſpiciens lacrymas gemituſque parentis
Forſitan indigni caſus miſereſceret ultro:
Ire tamen libet, ac pacem veniamque precari,
Et populi invidiam atque odium crudele profari.
 Sic memorans greſſum Syriæ rectoris ad ædes
Tendit: ei ſenior comitem ſe jungit, & ambo
Incedunt pariter triſtes, ceu forte boves cum
Agricola amiſit pauper, quos hoſtis abegit
Depopulatus agros, quæſitum protinus illos
Longum iter ingreditur: natorum maximus olli
It comes, hic illic ſæpe ambo ignota per arva,
Siquos forte ſuis ſimiles videre vagari,
Subſiſtunt flentes, atque avia queſtibus implent.
Haud illi ſecus: & jam ventum ad limina tecti,
Quod regum quondam fuit antiquiſſima ſedes,
Cum res incolumi regno Judæa maneret,
Sed tum Romulides oræ moderator habebat.
Fervere cuncta vident ſtrepitu, patreſque ſub ipſo
Veſtibulo ante fores diſſenſu tendere magno:
Jamque ſacerdotes paulatim cedere ab aula

ASHMOLEAN OXFORD MUSEUM

Romano velut inſenſos, ac dira minantes.
His animum arrecti paulum lenire dolorem
Incipiunt, rebuſque aliquam ſperare ſalutem;
Atque ita Joannes: mihi ſe nonnulla aperit ſpes:
Solve metum, atque virum pro nato affare, Deique
Diſſimula ſobolem, & cauſas innecte precandi.
His dictis, pariter ſuccedunt ædibus ambo,
Atque ducem ſenior, qui re ſuſpenſus eadem
His ſuper in medio procerum conſulta rogabat,
Alloquitur genua amplexans, ſupplexque precatur:
Optime Romulidum, quem clari rector Olympi
Juſtitia voluit Syriam frenare ſuperbam,
Parce piis, ſævumque hominum compeſce furorem:
Hinc ratio penitus ſublata eſt; vi geritur res.
Ille ego ſum genitor, quem primi gentis in unum
Conjurant omnes, & ficto crimine terrent:
Jamque tibi, ut ſcelere ante omnes immanior unus,
Traditus, immeritas quo pendat ſanguine pœnas.
Illum autem virtus tantum & benefacta per orbem
His merſere malis ſua, dum gens effera laudi
Invidet eximiæ, nec fert ſurgentis honorem.
Talibus orabat: largo ſimul imbre rigabant
Ora ſenis lacrymæ, placido quem Pontius ore

Accipit,

Accipit, atque ambos verbis ſolatur amicis,
Depoſitumque ſenem molli locat ipſe ſedili:
Atque hæc deinde refert: ut vos hic tempore adeſtis
Optati! nec enim forſan veniſſe pigebit.
Tu modo vera mihi ſcitanti ediſſere pauca
Nunc pater haud veritus: fidei te credere fas eſt
Omne meæ: cœlum & cœli vaga ſidera teſtor,
Sollicito mihi cura tui eſt nunc maxima nati,
Quem tibi mente agito incolumem ſervare, furoremque,
Et rabiem, ut potui, compreſſi gentis iniquæ.
Fare age, (namq; mihi haud nunc primum venit ad aures)
Quæ fortuna viro, unde domo, quo ſanguine cretus:
Ede tuum matriſque genus: non ille creatus
Stirpe humili, mihi ſi verum mens augurat: ut ſe
Inceſſu gerit! ut vultuque & corpore toto eſt
Humana major ſpecies! ut lumina honorum
Plena! ut regifici motus! verba inde notavi,
Nil mortale ſonat: ſenſi illo in pectore numen:
Aut certe Deus ille, aut non mortalibus ortus.
Dicite vos: nam me ſcitantem avertitur ipſe,
Et vix reſponſo tacitus dignatur amicum,
Contemptorque illi eſt animus luciſque meique.
His dictis, ſenior pauliſper ſubſtitit anceps,

Sene

Sene ultra tegeret quærenti, an proderet illi
Et Divi genus, & verum ſine fraude parentem,
Cum breviter comes admotus ſic fatur ad aurem:
Regia progenies, Nymphæ dignate ſuperbo
Conjugio, quid adhuc hæres? abſiſte vereri:
Omnia ſublatis aperi jam nubibus ultro.
Pone metus, & rumpe moras: video omnia tuta.
Dixerat: ille igitur miſſa formidine cœpit:
Dicam equidem: nec, dux, tibi magna arcana ſilebo:
Sed, quando genus inſedit cognoſcere noſtrum,
Id primum, neque te ſuſpenſum ambage tenebo.
Quamvis res inopes opera ad fabrilia verſum
Exercent, tamen eſt mihi regum a ſtirpe propago,
Admotumque genus ſuperis, clarique parentes.
Principio innumeræ pater Abras gentis, & auctor
Maximus ille tuas non, ut reor, effugit aures,
Qui generi legeſque tulit moremque ſacrorum.
Iſacon hic dedit: Iſacides Jacobus ab illo,
Bis ſenos qui mox proceres genuit, quibus omnis
Noſtra domos in bis ſenas gens ſecta tribuſque eſt.
Hos inter pietate olim quam major Iudas,
Tam ſeſe ſobole egregia ſuper extulit omnes,
Judæamque ſuo dixit de nomine terram.

Hinc

Hinc (licet in medio ſeries longiſſima patrum)
Davides ortus, regum pater, unde meorum
Per bis ſeptem exit genus actum ab origine reges:
Verum longe aliud juveni genus: ille parentes
Quamvis mortales mortalibus editus oris
Dignatur, tamen eſt Divo cœleſtis origo,
Eſtque Deo genitore ſatus, gaudetque parente,
Cui mare velivolum, cui tellus paret & æther.
Illum autem aereas in luminis edidit auras
Nunquam mixta viro mulier, fœtæque remanſit
Virginitas, olim ut vates cecinere futurum:
Nam pater omnipotens fœcunda deſuper aura
Afflatam implevit: tumuit divinitus alvus.
Quod vero genitor vulgo ſum creditus ipſe,
Haud ita res, mihique alma parens accredita tantum,
Quîcum animi poſſet curas durumque laborem
Partiri, mox me, famæ niveoque pudori
Permetuens, eadem dignata eſt nomine veri
Conjugis immeritum, nec tali munere dignum.
Hæc erat (ut revocans rem cunctam ab origine pandam)
Judæas inter virgo pulcherrima nymphas
Centum optata procis (Mariam dixere) parentum
Unica progenies urbe edita Nazaræa.

Ipſa autem æterno præ virginitatis amore
Oderat & thalamos, & ſe ſacraverat aris.
Anna tamen grandæva parens haud neſcia vatum,
Plenaque venturi e nata præviderat olim
Egregiam factis ſobolem regemque futurum,
Qui populos magnos magna ditione teneret:
Id cœlo fixum eſſe, pios id prodere vates.
Sæpe illam in ſomnis monuit vox miſſa per auras
Jungere connubio natam, generoſque vocare:
Jamque erat apta viro, jam nubilis: hactenus autem
Diſtulerant ſuperum monitis parere parentes,
Cum media ecce! iterum ſublimes luce per auras
Vox audita: viro properate ô jungere natam:
Nec generi longe optandi: de ſanguine veſtro
Quærantur de more: omnis mora ſegnis abeſto.
Continuo parvam vulgatur fama per urbem.
Tum conſanguinei pulchræ ſpe conjugis omnes
Conveniunt juvenes: complentur virginis ædes:
Ipſe etiam patri conſanguinitate propinquus
Acceſſi, quamvis ævi maturus, ut ipſi
Æquævo natæ ob thalamos gratarer amico.
Stabant innumeri forma atque ætatibus æquis
Florentes, cœlum cui munera tanta pararet

Incerti, & ſortem ſibi quiſque optabat amicam:
Dum ſpes ambiguæ, dum turba ignara futuri,
In ſecreta domus omnes evaſimus altæ
Tecta, ubi Joachides numen placare ſolebat
Virginis ore pater: fuit ara veterrima, noſtræ
Quam gentis primi poſuere, metuque ſacratam
Tercentum totos atavi coluere per annos.
Hanc humiles circum, & proſtrati fundimur omnes
Orantes pacem ſuperos, ſuperumque parentem,
Det ſignum cœlo placidus quem poſcat ab alto.
In medio aſtabat lacrymans pulcherrima virgo
Flaventes effuſa comas, demiſſaque largo
Rorantes oculos fletu: pudor ora pererrans
Cana roſis veluti miſcebat lilia rubris.
Qualis, virgineos ubi lavit in æquore vultus,
Luna recens, ſtellis late comitantibus, orta
Ingreditur gracili cœli per cœrula cornu,
Talis erat virgo juvenum ſtipata corona
Multa Deum verbis teſtata, Deique miniſtros
Aligeros non ſponte ſua hæc ad munera flecti.
Hortatur pavidam pater, & lacrymantia tergit
Lumina juſſa docens ſuperum, ſimul oſcula libat.

Ecce! autem, ut præſens aderat quoq; pronuba, cœtu

In medio Anna parens ſubito correpta furore,
Plena Deo tota (viſu venerabile!) in æde
Bacchatur, tollitque ingentem coelo ululatum
Unum in me converſa oculos, me fertur in unum
Nil minus hoc ducentem animo, nil tale verentem,
Corripienſque manu, ſolus tu poſceris, inquit:
Annuit hoc uni ſuperum tibi connubium rex.

Obſtupuere omnes; nec tunc ex agmine tanto
Exortem quiſquam ſeniori invidit honorem.
Ipſe, ævi quod eram ſeris minus integer annis,
Multa recuſabam, multa huc veniſſe pigebat.
Æquales aderant fidi, ſimul & renuentem
Hortari, atque animum mihi blandis addere dictis.
Cedo igitur victus, tandemque uxorius illam
Accedo, & lacrymans lacrymantem ad limina duco.

Et jam nox aderat ſtellis fulgentibus apta
Suffundens umbras mundo nigrantibus alis:
Secretis thalamis pariter ſuccedimus ambo.
Flebat ſponſa: ſolum lacrymis juxta omne madebat,
Ac veluti, cum vere ſubeſt uberrimus humor
Arboribus, lentæ vitis ſi forte cacumen
Falce putans ſtirpem feriat male providus unca
Agricola, immeritam & violarit vulnere matrem.

Ipſe

Ipſe aderam, & dictis ſolabar mitibus ægram
Virginis haud cupidus primum decerpere florem,
Cum ſic longa trahens ſuſpiria pectore ab imo eſt
Orſa loqui: Non relligio mihi vana ſuaſit
Et thalamos odiſſe, & virginitatis amorem
Æternum colere; intus agit vis ætheris intus,
Longævam reſponſa licet contraria matrem
Sollicitent, vatumque minæ, ſunt & mea contra
Vatum juſſa mihi, nulli ſuccumbere labi,
Nullis virgineam tedis ſummittere mentem.
Ante retro primos properet revolutus ad ortus
Jordanis, ſiſtantque ſuos vaga ſidera curſus.
Hæc ait, inque genas ſtillantes undique honeſtæ
Ex oculis ſimul incipiunt turgeſcere gemmæ.

Nec mora, deinde mihi inſinuans quatit ima repente
Oſſa timor: genua ægra labant: nox plurima oborta
Ante oculos: ter ſum conatus pauca profari,
Ter fruſtrata ſono lingua eſt, nec verba ſequuta.
Tum quoque vox audita: toro thalamiſque paratis
Parce: tamen conceſſa tibi connubia ſerva.

Exurgo, atque oculos jamdudum in virgine fixus
Horrenda, tali ſum tandem voce loquutus:
Quis mihi te, virgo, invito conjunxit Olympo?

Quis tantis (non hos equidem quæſivi hymenæos)
Immeritum implicuit monſtris? haud talia quondam
Prædixit puero genitor ludibria vates
Jam ſenior vates idem, templique ſacerdos.
Ille quidem aut nullos thalamos, mihi nulla manere
Connubia, aut certe clarum fore me inde canebat.
Verum age, quæ menti ſurgat ſententia pandam:
Quandoquidem ſuperi mihi te junxere, ſed iidem
Abſterrent monſtris, licet, & mox uſque licebit
Virgineum ſerves intacto corpore florem:
Haud tamen ipſe auſim injuſſus diſſolvere ſacri
Connubii vincla iſta: domo degemus eadem,
Ipſe tibi ut genitor, mihi tu ceu filia ſemper;
Teque adeo caſus jam nunc complector in omnes:
Hoc tua relligio velit, hoc mea ſerior ætas.
Annuit his, aliaque domus in parte puella
Secubuit: mitto totam quæ monſtra per illam
Sum paſſus, quam mira horrens inſomnia noctem.
Jamque dies pulſis tenebris invecta rubebat,
Et face Sol roſea nigras disjecerat umbras:
Corripio e ſtratis artus, ſponſamque reviſo.
Vix thalami impuleram bipatentis cardine portas,
Cum lux ecce! oculis ingens offuſa repente:

Collucent ſummi radiis laquearia tecti,
Collucentque trabes, viſumque ardere cubile.
Ipſa autem thalami in medio ſedet aurea virgo
Attonitæ ſimilis, nec enim me multa rogantem
Dignatur: nihil illa meo ſermone movetur:
Tantum fixa oculos cœlo, palmaſque tenebat
Aut ſtellæ ſimilis, aut puniceæ auroræ.
O illa a ſolita quantum mutata figura!
Quantus honos oculis, quantus decor additus ori!
Haud aliter, quam cum ſimulacrum excidit acernum
Artificis manus e ſilvis in ſede locandum
Sacrata, quod plebs dehinc ſupplex omnis adoret;
Si, poſtquam effigiem poliens trunco extudit arte,
Extremum ſuperimpoſito decus induat auro.
Immotam penitus circundat lucida nubes
Solis inardeſcens radiis, ſtellæque videntur
Lucentes capiti circum aurea tempora paſci,
Sub pedibuſque Deæ lumen dare candida Luna.
Pertimui, & mira ſtupefactus imagine rerum
Talia voce dabam: pater his ô me exue monſtris
Omnipotens: non hæc, ſuperi, ſine numine veſtro:
Veſtra hæc portenta agnoſco, manifeſtaque ſigna:
Aſpirate animo placidi, dubiumque monete

Quid ſequar, aut quænam vobis ſententia conſtet.
Tantum effatus eram: tandem pulcherrima virgo
Ad ſeſe redit, abrupto velut excita ſomno
Suſpirans, lacrymiſque ſinus humectat obortis.
Accedo, atque rogo nova per connubia ſupplex,
Atque illum æternæ per virginitatis amorem,
Unum quem niveo colit intemerata pudore,
Admittat ſocium curarum, & magna recludat
Rerum arcana, nihil metuens, mihique omnia credat.
Illa ſolo vultum atque oculos dejecta nitentes,
Rore velut demiſſa caput roſa matutino,
Cunctatur: demum incipiens ſic ora reſolvit:
Dicam equidem, pater: haud patiar te noſtra latere
Gaudia: ſed quæ nunc, aut unde exordia ſumam?
Nam quis narranti rerum miracula credat
Tantarum? per ego has lacrymas, quas excutit ingens
Lætitia, obteſtor, quæ fabor, pectore condas,
Ne prius incipiant in vanum ſerpere vulgus,
Quam Deus ipſe aliis vulgaverit omnia ſignis.
Jam monitrix operum ſtellas aurora fugarat,
Et Sol pallentes luſtrabat lampade terras:
Ipſa revolvebam vatum monumenta priorum
Dicta animo recolens; ſed præ tunc omnibus unum

Forte

Forte mihi ante oculos (neque enim ſine numine certo
Oblatum reor) immotum fixumve manebat,
Quod cuncti pariter ſuper omnia prædixere
Affore, concubitu nullo cum regia virgo
Impatiens exorſque viri (mirabile dictu!)
Cœlicolum regem ſub luminis ederet auras,
Cujus in adventu lætentur cuncta per orbem
Protinus, & toto ſurgat gens aurea mundo.
Illam felicem tacite mecum ipſa vocabam,
Quam pater omnipotens tanto cumularet honore:
Jamque Dei matrem venerabar mente futuram,
Infantique Deo, ſi forte his ille diebus,
His ſi forte oris naſcatur, dona parabam.
    Talia dum mecum eventus ignara voluto,
Ecce! mihi nova lux oculis oblata repente:
Suſpicio: liquidas ſine nube remetior auras:
(Mira loquar) video medium diſcedere coelum,
Pennataſque acies populos felicis Olympi
Exultare polo, ſuperumque applaudere regi.
Non obſtant clauſi poſtes, non pariete tectum
Marmoreo circumſeptum: video ignea coeli
Sidera, ſidereoſque globos ſuperum aurea tecta.
Tum mihi ſe puer ante oculos allapſus Olympo

Ora

Ora Deo propior radiantibus obtulit alis,
Et placidus tendens candentia lilia dextra
Me ſic affari, lætaſque expromere voces:
O una ante alias cœlo acceptiſſima matres!
Magnus adeſt tibi præſenti regnator Olympi
Numine: tu nuribus felix magis omnibus una.
Hic mihi vix paucis auditis talibus ingens
Miranti gelidos ſubito tremor alligat artus.
Tum ſic ille animum divino pignore firmat:
Parce metu, virgo; placuiſti ex omnibus una
Cœlituum regi, faciat quam prole parentem;
Et jam concipies puerum gravis: ille erit ingens,
Progeniemque patris ſummi ſecla omnia dicent:
Et quoniam multis olim feret ipſe ſalutem,
Servabitque pios, patrio dic nomine JESUM,
Sedibus infernis jam nunc lacrymabile nomen!
Supra homines, ſupra aſpicies ſe tollere & ipſos
Cœlicolas fama inſignem ac præſtantibus auſis.
Nam pater omnipotens atavorum in ſceptra reponet
Priſtina regnantem late, regumque ſedebit
In ſolio, neque enim metas, neque tempora regni
Accipiet: toto æternum dominabitur orbe.
Dixerat: ipſa autem paulatim abeunte timore
Sub-

Subjicio: ſed qua vero ratione, quod inquis,
Confieri poterit? nam mens mihi denique fixa
Atque immota manet nunquam violare pudorem
Virgineum, ſemperque virum commercia fugi.
His ego finieram paucis, his ille ſequutus:
Te ſuperum pater afflabit cœleſtibus auris
Deſuper, afflatu quo ſolo plena ſine ullo
Concubitu, exacto gravis edes tempore partum.
Atque ideo, quem fœta dabis, Deus ille feretur
Æterno genitore ſatus, qui temperat orbem.
Quæ ne vana putes, ſcis, quæ tibi ſanguine juncta eſt,
Eliſabe ſobolis ut degerit hactenus exors,
Ut ſterili ſeclis jamdudum effœta ſenectus
Spem cunctam abſtulerit partus, proliſque creandæ,
Plena viro pariet tamen illa, & tempore Luna
Perfecto gravidæ jam ſextum circuit orbem.
Cuncta poteſt etenim, qui me tibi mittit ab alto
Æthere ſiderei rex idem, atque auctor Olympi.
Hæc ait, & paribus ſe in cœlum proripit alis,
Quem ſupera aſpiciens tali ſum voce ſequuta:
Quiſquis es, ô cœli juvenum pulcherrime præpes,
Obſequor, ac votis, quod rex jubet, omnibus opto.
Interea nubes maculoſo diſcolor auro

Demiſſa ad terram croceis me amplectitur alis:
Diffulgent intus radiique, ignique coruſcæ
Scintillant veluti ſquamæ vario ordine circum:
Squamæque ſtellæque auri fulgore micantes,
Adverſo quales imitatur Sole colores,
Cum picturato cœlum diſtinxit amictu
Nubicolor liquidis effuſis imbribus arcus.
Hanc ſimul omnipotens genitor perflavit ab alto,
Continuo ruit ecce! voluta liquentibus aſtris
Aura potens, quaque illa venit, procul undique circum
Scintillæ abſiliunt radiis vibrantibus aureæ.
Turbine corripior rapido, viſque illa per omnes
Aurai vis omnipotens mihi diditur artus,
Ætherenſque vigor toto ſe corpore miſcet,
Viſaque prædulci mihi corda liqueſcere amore.
Qualis ſecreto naturæ fœdere tellus
Concipit, & vario clam fœtu plena graveſcit,
Matris ubi in gremium deſcendit plurimus æther,
Auraque fœcundos afflavit verna tepores.
His actis clarum ſonuere per æthera cœtus
Aligeri cantu vario, plauſumque dedere.
Hinc tonitru ingenti tremuerunt ardua Olympi,
Crebraque per cœlum hic illic rima ignea fulſit.

Talia narrabat virgo: ſimul ora rigabat
Lætitia illacrymans: tum tendo ad ſidera palmas
Multa orans animi ambiguus; nec credere quibam
(Mens adeo mihi læva fuit) tam mira ferenti,
Quandoquidem juvenes plerumque innectere fraudes
Virginibus ſoliti incautis, & fallere furto
Ah! faciles dictis aurem præbere puellas.
Quinetiam hanc volui (ſcelus!) olim linquere demens:
Verum eadem in ſomnis pueri redeuntis imago
Viſa mihi, vultuſque habituſque ſimillimus illi,
Ipſa ſibi modo quem memorabat ſponſa loquutum.
Nudus erat roſeos humeros: tantum aurea lævo
Pendebat demiſſa chlamys, quam fibula ſubter
Ilia tergemino mordebat raſilis auro,
Rubraque compactis pendebant cingula bullis:
Molles a tergo tractim ſuccreſcere plumæ,
Ac ſenſim geminas humeris aſſurgere in alas;
Tum ſuras gemmis incluſit, cætera nudus.
Oris multus honos, gratique in corpore motus
Haud noſtri puerum generis teſtantur adeſſe,
Sed cœli ſobolem, atque aulæ ſtellantis alumnum;
Nec minus ipſa etiam mira ſpectabilis arte
Veſtis erat baccis ſuperas illuſa per oras:

Textile Mæandro duplici infra circuit aurum
Admirabile opus: tres hic impune per ignes
Læti ibant pueri intexti, pariterque canebant
Cœlicolum regi converſi ad ſidera laudes.
Cernere erat mediis acres fornacibus ignes
Parcere corporibus, longeque abſiſtere flammas:
Mirabar tacitus, cum ſic pulcherrimus ore
Affatur trepidum juvenis: ſate ſanguine regum,
Quod tantum irrepſit menti ſcelus? omnia non te
Signa movent haud hæc fieri ſine numine certo?
Ne dubita, nam vera canit ſanctiſſima virgo.
Jam nunc congreſſus nunquam perpeſſa viriles
Concepit, gravis ætherea divinitus aura:
Nam pater omnipotens cœleſti afflavit ab arce,
Atque uterum implevit dilapſum numen ab aſtris:
Caſta fides nobis colitur: deſiſte vereri.
Hæc vates olim veſtri cecinere futura,
Cuncta ſed obſcura implicuere ambage tegentes:
Namque hæc illa quidem cœli in penetralibus altis
Porta ingens clauſa æternum, nec pervia greſſu
Ulli hominum: tantum omnipotens Deus ipſe per illam
Itque reditque viam, nec clauſtra immota reſignat.
Hanc tibi commendat ſummi regnator Olympi

Conjugio adjungens ſtabili, ſed conjugis uſum
Effuge: ſecurum tecum ſponſa exigat ævum,
Quamvis tuta Deo jam nunc ſit præſide virgo.
Sic fatus ſubito in tenues evanuit auras,
Pernici liquida arva fuga per nubila carpens,
Et ſimul incuſſit mihi blandum in pectus amorem.
Utque rigor ferri rutilo lenteſcit in igne,
Sic mihi cor rapido ſenſi molleſcere motu.
Conſurgo, & veniam converſus ad æthera poſco;
Meque ipſum incuſo amens, & lux reddita menti,
Inque dies magis atque magis cœli alta pateſcunt
Conſilia, antiquis quæ vatibus omnia quondam
Obſcuris vera involvens Deus oſtendebat.
Hæc virgo eſt rubus ille, procul quem in monte videbat
Ardentem vates igni crepitante cremari
Corniger, attactu cum nullo innoxia flamma
Lamberet, & frondes illæſæ in ſtirpe virerent.
Hæc eadem niveæ quondam impenetrabile lanæ
Nimbis vellus erat, cum late cuncta maderent
Imbribus effuſis circum, telluſque nataret
Humida, ni veterum vana eſt prudentia vatum.
Hæc mecum, & toto penitus nox pectore abacta eſt:
Haud mora, prodigiis tantis facit ipſa fidem res.

Jam

Jam diffuſa canit Galilæa per oppida fama
Inventam (portentum ingens!) in montibus altis
Nuper anum, quæ ſuprema jam affecta ſenecta
Plena viro attulerit ſobolis ſpem, cum tamen acta
Infœcunda illi fuerit ſteriliſque juventa.
Tum mihi ſponſa: puer cœli demiſſus ab oris
Hoc, inquit, mihi prædixit (nam cuncta recordor)
Hæc anus eſt, hæc Eliſabe mihi ſanguine juncta,
Cui ſextum Luna gravidæ jam circuit orbem.
Nec plura: extemplo placet ire, & ſtirpe propinquam
Viſere anum, gradimurque ambo ſuper alta locorum,
Tectaque Zachariæ petimus procul ardua vatis.
Vix primum attigeram limen (mirabile dictu!)
Occurrit tremebunda anus, intrántique puellæ
Optatos dedit amplexus: Deus amplexantem
Invaſit, ſubituſque ſub oſſa repente cucurrit
Ima calor, taleſque dedit venerata loquelas:

Longe una ante alias tu fortunata parentes
Tuque uterique tui, virgo ſanctiſſima, pondus:
Unde repente mihi tanta indulgentia cœli?
Unde hæc affulſit feræ tam clara ſenectæ
Tempeſtas? fas ecce! Dei vidiſſe parentem,
Et coram affari lectam de millibus unam.

Dignan-

Dignantem has ſedes, meaque ultro in tecta profectam.
Nam mihi (vix primum attigeras hæc limina) pectus
Emicuit, ſalienſque utero ſignum edidit infans.
Felix diva parens ſuperum gratiſſima regi,
Sincera ſpectata fide, quæ credere veris,
Dum tua nondum animo præſagis gaudia, dictis
Haud verita es: promiſſa manent pueri alitis ecce!
Certa tibi: jam nunc ades, orbiſque aſpice caſus
O cœli regina, hominum miſerata labores.
Dixerat: at teneri qualis roſa plena pudoris,
Haud animis elata tumentibus aurea virgo
Cœlicolum regi laudes lætata canebat:
Quod ſe tam prope ſidereo aſpexiſſet Olympo
Indignam bonus, atque humilem, nil tale merentem,
Exultanſque ſuos ſibi vaticinatur honores
Promiſſos atavis priſciſque parentibus olim.
Ex illo quanta immenſum portenta per orbem
Terruerint hominum mentes, præſagaque ſigna,
Limina dum vitæ omnipotens attingeret infans,
Longa renarrare eſt mora. Jam tunc Caſpia regna
Reſponſis vatum horrebant: jam Nilus & omnis
Ægyptus trepidare, omnes orientis & urbes.
Veſtri etiam audierant (ſi vera eſt fama) per oras

Auſonias jamjam venturum lucis ad auras
Invictum regem, cui paſſim cederet orbis
Regnandus, qui ſe patria virtute potentem
Seque ſuumque genus ſublimi inferret Olympo.
His tandem certus ſignis ego numinis inſtar
Plenam utero ſupplex ſponſam venerabar, & ultro
Parebam: victum gravidæ, & divina ferebat
Pocula de cœlo volucer puer: illum ego ſæpe
Intrantem thalamum manifeſto in lumine vidi.
Jamque optanti animo divini tempora partus
Expectabam ardens, ſed ſpem mora iniqua trahebat,
Et ſæpe hæc cupido repetebam pectore mecum:
Si modo, ſi mihi cœleſtis ſe oſtendere coram
Non fugiat puer ante obitus, quando omnia de ſe
Rettulit ipſa mihi virgo pulcherrima vera.
Purpureos flores metite, & candentia plena
Lilia ferte manu, venienti ad limina lucis
Dona parate Deo, puerumque inviſite regem.
O! mihi ſi quoque tam longe ſuprema ſenectæ
Pars maneat, quantum valeam tua cernere facta,
Sancte puer, cum ſublata formidine mundum
Pacabis, patrioque Deus regnabis Olympo:
Tum pax alma colet terras, pietaſque fideſque,

Quæque labat nunc, relligio, atque reſurgere ubique
Juſtitiam in melius verſus mirabitur orbis.
Tum ferus in falces curvas conflabitur enſis,
Aureaque incipient mundo ſuccedere ſecla.
Sic ego ſæpe moras mecum lenire ſolebam,
Et magis uſque animo mihi ſpes accenſa vigebat.

Forte recognoſcens populos numerare jubebat
Auguſtus Cæſar, rerum cui ſumma poteſtas.
Ipſe igitur veteris repetebam mœnia Bethles,
Unde genus duco, quo me quoque civibus urbis
Inſererem, nomenque meum nomenque meorum:
Sponſa ſequebatur Nazaræ ab ſede profecta.
Vix patriæ intraram muros & rara domorum
Tecta, ſoporiferis cum nox cœlum abſtulit umbris.

Eſt ſedes deſerta humilem ingredientibus urbem
Horrenti culmoque & carice tecta paluſtri,
Agricolis olim ſtatio gratiſſima, ſiquos
Rure procul patrio nox deprendiſſet in urbe:
Namque aliis procul a tectis ſummota recedit.
Huc igitur feſſi pariter ſuccedimus ambo
Seu caſu, ſeu ſic rector ſortitus Olympi,
Ut potius reor, & potius fas credere duco.
Natum etenim non ſolum extrema per omnia vitam

Ducere, & in terris indignos volvere caſus;
Verum etiam tecto voluit ſub paupere eundem
Naſci, humiliq; domo miſerabilem & omnium egenum.
Principio in ſtabulis pandum ad præſepia ſiſto
Quadrupedem, auxiliumque viæ onerumque levamen,
Quem juxta in ſtipulis ſeſe locat inclyta virgo:
Quippe alia interior domus ulla haud parte vacabat.
Bos erat a læva tepidum flans ore vaporem,
Quem pauper campis luce exercebat arator
Pauca ſoli curvo ſuſpendens jugera aratro;
Nec ſera niſi nocte domum repetebat ab agro
Conducto, vitam ut poſſet tolerare labore
Ipſe ſuo, atque famem parvis avertere natis.
Et jam nox medium ſpatium confecerat horis,
Cum mihi, qui ſaxo hærebam jam lumina victus,
Somnus abit, neq; enim merſum tunc me altus habebat.
Ecce! oculos fulgore novo lux occupat ingens:
Diffulgent intus late magalia, quæque
Stramina tetra modo horrebant, nunc aurea cernas.
Exurgo: aſpicio juxta præſepia nudum
Infantem radiis illuſtrem, ac luce coruſcum,
Quem virgo tenerum in duris modo pauper avenis
Ediderat nullo nixu, nullo ægra dolore.

Aſtabant taciti bos hinc, hinc tardus aſellus,
Pabulaque obliti pariter capita alta tenebant.
Ipſa etiam radiis fulgebat mater utroque
Poplite ſubſidens, oculos demiſſa nitentes,
Ah! nudum lacrymis parvum ſpectabat obortis,
Tendebatque manus ſuffuſo lumine junctas.
Aſtrorum qualis facies rorantibus umbris
Poſt imbrem, ſiccis Boreas ubi frigidus alis
Ingruit, ac cœlum populans cava nubila differt,
Talis virgineo ſpecies acceſſerat ori.
Quid facerem? partem ſubjeci ambobus amictus
Ipſe mei, atque olidæ ſubſtravi terga bidentis
Pro picturatis cunis, pro murice & auro:
Cætera pauperies noxque intempeſta vetabant.
Necdum clara dies merſo diluxerat orbi,
Jam conferto aderant paſtores agmine, & antri
Floribus ac variis auxerunt limina ſertis
Ruſtica multifori fundentes ſibila canna.
Ut ſtabula ingreſſi, ad præſepia lumina vertunt
Summiſſi, terramque petunt, & numen adorant.
Mirabar mecum tacitus, fama unde per agros
Hæc ſubito exiſſet, deque ipſis quærere cœpi.
Unus quærentem ſic eſt affarier orſus:

Paſtores ſumus: in vicinis ſaltibus omnes
Paſcimus: inſomnem ut nobis mos ducere noctis
Haud partem exiguam, atque gregem ſervare coactum,
Nocte fere media vigilantibus aſtitit ingens
Lux cunctis ſupra caput, attonitiſque pavore
Ingenti talis vox eſt audita per auras:
Ne trepidate, viri, vobis nova gaudia porto:
Ille piis toties promiſſus vatibus olim
Finibus his hodie natus Deus: eximet ille
E tenebris hominum genus, atque in priſtina reddet.
Illum vicina fas vobis cernere in urbe
Effultum ſtipula, atque humile ad præſepe jacentem.
His moniti vicinam oculos torquemus ad urbem.

Ecce! autem volucer pictis exercitus alis
Cœleſtes ſupra pueri toto æthere viſi
Nubibus impoſiti liquidas equitare per oras,
Et mirum in morem celeri proludere cœtu;
Atque ubi ter cœlum ternis toto agmine verſi
Luſtravere choris, ter luſtravere choreis,
Concentu petiere polum: longe ardua Olympi
Reſponſant: lætis diſſultat plauſibus æther.

Talia narrabant, nec ſeſe explere coruſci
Infantis facie poterant, fixique manebant

Hærentes oculis, hærentes pectore toto.
Fulgebat puer ore, oculis, ac corpore ab omni
Divino longe circum loca lumine complens:
Qualis puniceo ſe pandens ore, roſarum
Cum primum dias flos viſit luminis oras,
Aut ubi ſole novo roſeis orientis in oris
Enituit verni ſpecies patefacta diei.
Nos vero interea, quanquam indubitabile numen
Novimus, atque Deum nec opis, nec lactis egentem,
Parvum alimus tamen, ut mortali ſemine cretum,
Ubera ſiccantem matris, tenerumque ſovemus,
Invalidumque artus: mortalem quippe creatus
Mortali matris traxit de corpore partem.
Atque ideo, ut veterum mos eſt antiquus avorum,
Imprimimus generis ſignum, Samiaque putamus
Exiguam teſta pellem genitalia circum,
Addimus & nomen, memoreſque vocamus IESUM,
Ut quondam admonuit puer actus ab æthere præpes.
Idem etiam, quod ſit regum de ſtirpe ſacerdos,
Gentibus eſt Graio dictus de nomine CHRISTUS.
Quinetiam, quamvis nullo intemerata remanſit
Concubitu mater, tamen intra tecta morata eſt
Uſque quater denos dum Solis cerneret ortus.

Tunc

Tum demum ſacram Solymorum advenimus urbem
Cum puero, quo ſe luſtraret regia virgo,
Torquataſque aræ attulimus de more columbas.
Stabat ſacra ferens altaria ad ipſa ſacerdos
Succinctus lino albenti capitiſque bicorni
Tegmine pervigilem adſervans penetralibus ignem.
Hunc circum ante aram natorum intonſa corona
Fundebant pateris vituli, ut tunc forte, cruorem,
Quem pater, ut ſontis populi commiſſa piaret,
Mactarat ſuperum regi, veniamque precatus
Suppliciter ſolitos aris adolebat odores.
Circumfuſi aderant primores gentis, & omnes
Tempora tangebant dextris vittata juvenci.
Jamque levi fuſum delibans ille cruorem
Terque quaterque ſacram digito irroraverat aram,
Aræq; impoſitam flammam,& ſeptem ordine lychnos,
Linteaque ampla, quibus ſacrorum arcana teguntur.

Et jam finis erat ſacris, feſſuſque ſacerdos
Cum natis dapibus ſeſe accingebat opimis.
Tunc humili greſſu virgo procedit ad aram
Infantem læva geſtans, dextraque volucres.
Quid memorem, quæ ſigna polo pater edidit alto
Teſtatus veram ſobolem? quantum ipſe ſacerdos

Hor-

Horruerit pueri aſpectu? quam mira repente
Ignibus inſolitis lux circumfulſerit aram?
Ter thura accenſos venerans conjecit in ignes,
Ter ſubjecta tholo ſubito ingens flamma reluxit:
Ille tamen collo, patrio de more, volucres
Immolat intorto, atque effundens rite cruorem,
Porricit & plumas, & aperti gutturis exta,
Solis ab occaſu nitidos converſus ad ortus,
Diffringitque alas: tum ſacros ſuggerit ignes
Viſceribus: grato vapor it ſuper æthera fumo,
Araque Panchæos flagrans exhalat odores.

Ecce! hominum ſubito turbantur pectora caſu:
Nomen avi Simeon referens erat obſitus annis,
Quo nemo tota urbe fuit ſervantior æqui:
Huic, ut erat longe venturi præſcius, olim
Æthereæ vis omnipotens promiſerat auræ
Viſurum ſeſe ante Deum, auctoremque ſalutis
Expectatum orbi, quam lucis linqueret auras.
Jamque erat hunc vitæ pertæſum, ægerque ſenectæ
Optabat duros letho finire labores:
Sed ſpes illa animo cupido uſque infixa manebat.
Ergo ubi adeſſe Deum præſenſit numine plenus,
Qualis, ubi greſſum per agros comitatus herilem,

Forte

Forte canis leporem vi longe ſenſit odora,
Continuo intenditque aures, atque aera captat
Naribus, & cœptum rumpens iter avius errat;
Atque oculis incerta feræ veſtigia luſtrans
Nunc hos, nunc illos curſus fert atque recurſus
Incertus: longe latratibus arva reſultant:
Talis erat ſenis in templo exultantis imago.

Tum puerum tremulis correptum amplectitur ulnis,
Atque arcte premit: hinc lacrymis ita fatur obortis:
Macte, infans, virtute, Dei indubitata propago,
Mundi opifer, qui noſtra venis, veterumque parentum
Sponte admiſſa tui largo lavere amne cruoris,
Et liquidas aperire vias ad ſidera cœli:
Exoptatus ades; nec me tua maxima fallunt,
Summe pater, promiſſa: mori me denique fas eſt.
Nunc ô me nunc ad requiem finemque laborum
Corporis exutum vinclis dimittis, ut olim
Pollicitus: jam viderunt mea lumina, quem tu
Auxilium mundo miſiſti, ut gentibus eſſet
In tenebris lux, Iſacidos nova gloria prolis.
His dictis, matrem verſus mox fatur ad ipſam:
O cui te forma aſſimilem? cui laudibus æquem?
Quaſve tibi referam grates, quæ ſola ſalutem

Felici peperiſti utero mortalibus ægris?
Quanquam etiam exitio multis hunc adſore partum,
Et tempus ſore prædico, illætabile tempus!
Cum tibi cor gelidum gladius penetrabit acutus
Ah! miſeræ, & magno virgo dotabere luctu,
Mutataque fluet Jordanis decolor unda.
Tum ſerus, ſegniſque dies naſcetur, & ægre
Lutea vix terris oſtendet pallidus ora;
Atque gravi tellus optabit mole relinqui
Ipſa ſua, & rupto per inania fœdere labi.
Hæc ubi, confeſtim veluti cedentia ſomno
Lumina demiſit, placidaque ibi morte quievit.
   Obſtupuere alii, ſed nos, queis cætera nota,
Terremur magis, inque vicem diſquirimus ambo
Solliciti quoſnam matri denunciet enſes,
Aut quibus exitio tantum puer ipſe futurus.
Haud longum fuit in medio dehinc tempus: utrumque
Exitus edocuit, dubioſque ambage reſolvit,
Ni nobis majora etiam nunc vulnera reſtant,
Atque alia ex aliis ſemper graviora parantur.
Illis extremo quippe ex oriente diebus
Tres adeo magni reges ditione profecti
Huc ſeſe intulerant puero dona ampla ferentes,

Aurumque & thuris glebas ſtactæque liquorem.
His vis aſtrorum ac ratio volventis Olympi
Monſtrarat regem noſtris in finibus ortum,
Cui cœli terræque paterent debita ſceptra:
Sancti igitur partus ſtudio huc venere videndi.
Stella facem ducens venientibus uſque coruſcam
Duxerat, atque viam ſignabat lumine largo,
Ceu quondam patribus deſerta per avia noſtris
In patriam tandem Pharia redeuntibus ora
Præcurrens monſtrabat iter nocte ignea lampas
Deſuper, & mirum ſpargebat lucida lumen.

Jamque urbem ingreſſi ſedes adiere tyranni
Herodis, cauſamque viæ docuere, rati olli
Hanc ſobolem, quod erat rex his in finibus, ortam.
Obſtupuit ſimul, atque animo perterritus ille eſt:
Nec mora, permetuens ſibi ne ſuccederet hæres
Quæſitus puer in regnis externus avitis,
Indigenas vates jubet intra mœnia cogi
Regia, ſcitarique omnes tempuſque locumque
Naſcentis pueri, patriamque domumque requirit.
Illi autem Bethlen veterum monumenta minari
Cuncta docent, dux unde ortus ſe tolleret olim
Fama ingens, claris ingens ſuper æthera factis.

Tum magis atque magis curarum fluctuat æſtu,
Sollicitamque gerit caſſa formidine mentem.
Tandem his affatus reges dimittit Eoos:
Quæ vos cauſa, viri, noſtris nunc appliçat oris,
Hæc eadem longe ſpe nos ſuſpendit aventes
Cernere promiſſos pueri tot vatibus ortus.
Haud procul hinc ſaxo Bethle fundata vetuſto
Urbs colitur noſtris: natum illuc quærite regem:
Mox jubeo, inventum nobis qui nunciet, inde
Mittite, noſtro etiam puer accumuletur honore.
Sic ait, & falſo ſimulat nova gaudia vultu:
Verum longe aliud male amico pectore agebat:
Demens! qui cœli regem, cui ſidera parent,
Crederet in terris mortalia regna morari.
Ergo iter inſtaurant conſpecto ſidere læti:
Jamque propinquabant, magna ſtipante caterva,
Cum ſubito ſupra tectum ingens ſubſtitit aſtrum
Irradians, largoque mapalia lumine complens.
Quales, cum belli motus, aut funera regum
Portendunt, crinem irato ſparſere minacem
Æthere, ni diri rubeant lugubre Cometæ.
Tres adeo anguſti ſubter faſtigia tecti
Pauper ego excepi reges in rebus egenis.

Vidi illos auro illuſtres, oſtroque decoros
Ante pedes pueri ſeſe demittere pronos
Suppliciter, genibuſque piæ procumbere matris;
Dum ſua quiſque facit ſortiti ex ordine dona.
Barbarici ante fores expectabant comitatus
Interea, Tyrioque inſtratus murice terga
Stans ſonipes teres exercebat dentibus aurum.
His dehinc perfectis abeunt, lætique ſequuntur,
Quod longo irradians aperitur tramite ſidus:
Sed non inde via moniti referuntur eadem
Regia linquentes a læva mœnia longe,
Rurſus Idumæi ſedem ne regis adirent.
Ille autem, ut ſeſe deluſum denique ſenſit,
Accenſus furiis ſuſpectam miſit ad urbem
Mille viros ferro inſtructos, qui mœnia furto
Per noctem ingreſſi teneros, quicunque reperti,
Infantes matrum jugularent ubere raptos,
Quo numero in tanto caderet quoque regius hæres.
Ipſe ſed in ſomnis viſus ſum voce moneri
Præcipitem celerare fugam, loca linquere nota:
Surge age, rumpe moras, puerum tecum arripe, matremq;,
Et ſeptemgemini curſu pete flumina Nili,
Hinc terram cole, quæ procul his haud diſſidet oris,

Nec refer inde pedem, niſi te prius ipſe vocaro;
Rex etenim lethum infanti molitur acerbum.
Conſurgo, & plenus monitis matri omnia pando.
Vidiſſes viſu exanguem, exanimemque puellam
Huc illuc trepidare fuga, & vix fidere nocti.
Jam tum illi pectus gladius trajecit acutus
Ah! miſeræ, ingenti labefactaque corda dolore.
Cedimus, & taciti malefidam linquimus urbem
Per noctem, ac propero petimus nemora avia greſſu.
Et jam palmoſæ ſaltus atque ardua Idumes
Prætervectus eram, veteris jam mœnia Eluſæ,
Quaque Aſiam Libycis disjungit finibus omnem
Mapſa ferax oleæ: ingredior pluviæ inſcia regna
Regna Phari, quibus eſt cœli vis cognita primum,
Aſtraque Lunaique globus, Soliſque meatus.
Ignotos paſſim montes, ignota ſaluto
Flumina, turrigeraſque legens prætervehor urbes.
Jamque papyriferi ripis Anthedonis ibam.
Auræ omnes terrent pavidos, capitique timentes
Tam caro: at puero blandiri murmure ſylvæ
Lauricomæ, & ramis capita accurvare reflexis,
Aurarumque leves animæ indulgere ſuſurro.
Ipſæ etiam nobis cautes, ipſique videntur

Ver-

Verticibus leviter motis alludere montes,
Signaque lætitiæ dare ſtagna loquacia circum.
Audires blandum feſſas erroribus undas
Perſtrepere, & molli lapſu per ſaxa ſonare
Humida ſaxa ſuper nitido viridantia muſco.
Præcipue ripis volucres, & fluminis alveo
Aſſuetæ liquidis mulcebant vocibus auras,
Et jactu alarum reſonabant corpora plauſa.
Seſe etiam omnifero gremio venientibus offert
Læta Dei aſpectu tellus: flant gramina odorem
Cuncta ſuum, & mollem prætexit amaracus umbram.
Nec vero incerta latebroſus origine Nilus
Non manifeſta dedit ſalienti flumine ſigna
Adventante deo, lætis ſe ſuſtulit undis
Stagna arcana ciens, fundoque apparuit imo.
Ad bivias nobis fauces, flexuſque viarum
Increpitans clypeo, fulgentique enſe per auras
Ocius uſque aderat cœlo pulcherrimus ales,
Et monſtrabat iter ſibi per divortia nota,
Ne recta regione viæ deprenderet hoſtis.
Cœruleis huic terga notis ſuffuſa rubebant,
Multum illi aſſimilis, qui me connubia quondam
Solventem increpuit, tenebraſque a mente fugavit.

Supra nos alii pendentes aere pennis
Ibant, & noctis reſupini infantis ab ore
Humorem arcebant lentum, plumaque tegebant.
 Jamque ego perplexum per iter prope fida tenebam
Arva legens ſiſtris bacchata ſonantibus, & jam
Tutus erat longe noſtris a finibus infans;
Attamen Ægypti penetro interiora, nec ulla
Fida ſatis tellus mihi viſa, aut regis iniqui
Sat ſceptris diviſa: animo timeo omnia tuta.
Nec placet Hermopolis, nec centum pervia portis
Viſa ſatis Thebe tanto procul eſſe periclo.
Nos igitur regum turritis clara ſepulchris
Accepit Memphis: hac demum ſede quievi
Paupere ſub tecto veteris ſecurus amici.
 Jam vero Peluſiacas vulgata per oras
Fama Palæſtinum ſubito ferit undique regem
Florentem teneris orbaſſe nepotibus urbem,
Quos fruſtra inſontes paſſim ferro impius hauſit
Dulcia linquentes vagitu lumina vitæ.
Palluit, applicuitque ſinu perterrita mater
Infantem, atque animum ſceleris perſtrinxit imago.
Quos ibi tum gentis fletus, qualive per urbem
Funeſtam credis matres erraſſe ululatu!

San-

Sanguine diluta eſt tellus, cava tecta natarunt.
Non, ſi forte olim incautis paſtoribus orta
Ingruerit ſubito tempeſtas omnibus arvis,
Omnibus & ſilvis, tot fuſi grandine dira
Spectentur per humum afflictis cum matribus agni,
Corpora quot paſſim puerorum abjecta jacebant
Per fora, perque vias urbis: ſic denique multis
Exitio fuit, ut vates prædixerat, infans.
Nunc etiam lugent orbæ ſua pignora matres:
Non tamen ille diu ſcelere eſt lætatus ab illo:
Nam membra immundo correptus tabida morbo
Illaudatam animam parvo poſt tempore fudit.

Ipſe iterum in ſomnis divina voce coactus
Linquere monſtriferi ſeptemflua flumina Nili,
In patriam redeo, atque memor veſtigia retro
Obſervata legens pignus cum matre reduco.

Forſitan & puero fuerit quæ cura requiris,
Quæ mens, an virtus illi maturior ævo,
Ecquid non puerile annis puerilibus auſus.
Si tibi nunc, quæcunque olim admiranda notavi,
Primævo dum flore virens adoleſceret ætas,
Enumerare vacet, me vox prius ipſa relinquat
Defeſſum, atque diem clauſo nox condat Olympo.

Nam

Nam quoties dictis tener haud mortalibus ambos
Terruit? aut quoties ſanctos expavimus ignes,
Flammarumque globos, & terrificos fulgores,
Sæpe quibus viſus puer eſt ardere nitentem
Cæſariem, cœli dum ſplendet luce coruſca?
Nec referam quoties genitorem audivimus illum
Affari ſolum, arcanaſque expromere voces.
Alma parens tenues arguto pectine telas
Percurrens ſæpe humana ſub imagine cœtus
Cœlituum tectum intrantes exterrita vidit
Blandiri puero, & pictis colludere plumis,
Aut violis tegere, & nimbo veſtire roſarum.
Nos tamen interea cuſtodes ille vereri
Summiſſus, caræ & mandata faceſſere matris,
Noſtraque, & implebat veri genitoris amorem,
Dum membris habilis vigor & vis firma veniret.
Et jam bis ſenos creſcens exegerat annos,
Necdum ſe populis ſigno detexerat ullo:
Tum primum cœpit Judæa per oppida vulgo
Illius apparere, palamque eſt prodita, virtus.
Forte dies aderat genti ſolennis, & urbi
Huic magnæ ſacer ante alias, quo regia mecum
Venerat & virgo, atque ſequens ſeſe aureus illi

Implicuit dextræ puer: & jam rite litatis
Ipſe domum ſacris magna cum matre redibam.
Jamque labore viæ feſſis lux prima peracta,
Et piceam clauſo nox coelo involverat umbram:
Defuit hic puer, & genitricem meque fefellit.
Tum conſanguineos fruſtra & ſcitatus amicos
Terque quaterque viam repetens clamore replevi.
Flebat ſe incuſans unam pulcherrima mater
Flaventem fuſa crinem per eburnea colla:
Ora decent lacrymæ, disjecti colla capilli;
Qualis virginea cum mollis amaracus urna
Et pluviam & ventos pariter perpeſſa procaces
Demiſit turbata comas, iterumque reſurgens
Extulit os coelo, ac priſcum meditatur honorem.
Dumque viam relego, invitum comes ægra ſequuta eſt.
Tres adeo incerti ſoles erravimus urbe
Nequicquam: quarta eſt vix demum luce repertus:
Namque mihi, & miſeræ cum ſpes ſublata parenti
Cuncta foret penitus, in mentem venit utrique
Templa iterum petere, atque preces effundere ad aram.
Vix ingreſſus eram limen, cum protinus ambo
Ecce! ſacerdotum in medio conſpeximus illum
(Prima rudimenta, & virtutis ſigna futuræ)
Alta recenſentem vatum monumenta, patrumque

Primores ultro ſcitantem obſcura, docentemque.
Illum omnes admirari haud vulgata canentem
Supra aciem captumq; hominis mentemque vigentem,
Humana non vi edoctum, non arte magiſtra,
Maturumque animi nimium puerilibus annis.
Nec minus inſigni cunctis ſpectantibus ore
Gratus erat; neque enim poterant ſe explere tuendo
Flagranteſque Dei vultus, blandoſque ſerena
Luce oculos magis, aut propexum verticis aurum,
Et florem grati, qui vix inceperat, ævi.
Nam, quocunque caput circum torſiſſet honeſtum,
Luce recens orta, vel ſidere pulchrior aureo,
Læta ſerenato ridebant omnia mundo;
Et toto dulcem jactabat corpore amorem,
Inculti qualis nitet inter gramina campi,
Purpureus ſe cum primum foliis narciſſus
Exeruit, ruptoque caput detexit amictu,
Aut qualis nitidi ſpecies micat alma ſmaragdi,
Cum tenui argento, tenuive includitur auro.

Prima mali fuit hinc nobis ſcintilla, puerque
Ex illo formidata primoribus urbis
Virtute inviſus fuit, & corda aſpera movit,
Atque hoc deinde ingens ſuccenſa eſt fomite flamma;
Inque dies gliſcens furor atque inſania crevit,

Omnia quæ porro ipſe videns, metuenſque futuri
Orabam impavidum, ne vitæ prodigus hoſti
Objiceret, ne ſe perdendum proderet ultro.
Verum luce prius lateant in montibus arces,
Aut nocte in ſummis celetur turribus ignis,
Obruta quam longum jaceat ſine nomine virtus.
Non tamen ille odiis magis uſſit pectora acerbis,
Quam cum terdenis jam vir volventibus annis
Fontis aquam latices Bacchi convertit in atros.
   Forte Canam mecum Galilææ advenerat urbem,
Mater & ipſa aderat, veteri dum accitus amico
Obſequor, intactam genero qui jungere natam
Conventu procerum magno de more parabat.
Jamque omnes circumpoſitis diſcumbere menſis,
Atque alacres epulari, & vina repoſcere læti.
   Necdum finis erat dapibus, cum murmur ubique
Exoritur, totaſque auditur triſte per ædes,
Lætitiæ cauſam exhauſtis liquentia vina
Defeciſſe cadis, turbarique omnia viſa.
Tum res alma parens tenues miſerata puellæ
Innuit, & natum ſummiſſa voce precata eſt,
Ferret opem: vidi hic juvenem primum ore moveri
Turbatum, caræ precibus tamen inde parentis
Annuit, & feſſo rerum ſuccurrit amico.

Sex, ut erant ibi tot numero, carcheſia lymphis
Impleri jubet actutum, menſiſque reponi,
Quæ ſimul aſpexit propius Deus, omnibus ecce!
Mutatus ſubito nigreſcere cernitur humor,
Vinaque pro pura mirantes hauſimus unda.
Audiſti, dux, & genus & cunabula nati,
Primitiaſque Dei: ne cætera deinde requiras,
Hanc omnem erexit factis florentibus oram.
Quæ ſi audire tamen tibi nunc fert corde voluptas,
Is longe memoret melior; (ſimul ore ſedentem
Signat Joannem) vidit namque omnia præſens,
Errabunda ducis ſemper veſtigia ſervans,
Dum mihi cura domi ſervandæ virginis hæret.
Dixit, & hic facto defeſſus fine quievit.
Immo ait: iſtius cauſas ab origine partus
Exequere, aut quæ relligio, ſi vera per oram
Percepi, Judæa Deum non amplius unum
Æternum colit, haud mortali ſemine cretum,
Indigeneſque ſuis divos altaribus arcet.
Inde tibi noti recolens ex ordine Divi
Cætera mira refer: namque hunc in corpore vires
Deficiunt, teque auxilio jubet ipſe ſubire.
Pontius hæc: cuncti intenti ſimul ora tenebant.

MARCI HIERONYMI
VIDÆ
CHRISTIADOS
LIBER QUARTUS.

MARCI HIERONYMI VIDÆ CHRISTIADOS

Liber Quartus.

HIC juvenis, facie quo tum non gratior alter,
Puberibuſque annis erat ingrediente juventa,
Multa prius veniam præfatus, multa recuſans
Verba diu premit, inde animo mortalia linquens
Paulatim, oblituſque hominem penetralia divum

Mente ſubit cœlum peragrans, fruiturque beato
Cœlituum aſpectu, omnipotentique ætheris aura,
Admiſſus ſuperam depaſci lumine lucem,
Inque Deo tota defixus mente moratur.
Qualis ubi alta petens terris aufertur ab imis
Alituum regina, vagas ſpatiata per auras
Dat plauſum gyro, atque in nubila conditur alis:
Ætherea jamque illa plaga levis inſtat, & acrem
Intendens aciem criniti lumina Solis
Suſpicit, obtutuque oculos fixa hæret acuto.
Illum adeo tacitum interea mirantur, in unum
Verſi omnes velut exanimum, ſomnoque gravatum,
Et crebri excutiunt: demum ſibi redditus ipſe
Cum gemitu ex imo ſic fari pectore cœpit:

Principio pater omnipotens rerum ſator & fons,
Ingens, immenſus, ſolus regnabat ubique.
Nondum ſidereos mundi procuderat orbes:
Nondum mundus erat, necdum ibant tempora in orbem,
Nullaque cœruleo radiabant lumina cœlo.
Quicquid erat, Deus illud erat, quodcunque, ubicunque
Complexus circum, penitus ſeſe omnis in ipſo.
Filius huic tantum, quem non effuderat ulla
Vel Dea, vel ſolito mortalis fœmina partu:

Ipſe

Ipſe ſed æterna genitor conceperat illum
Æternum æternus (dictu mirabile!) mente.
Haud olli terreni artus, moribundave membra,
Sed ſine corpore erat, patris alta ut mente ſupremi
Conceptum, arcanoque latens in pectore VERBUM,
Quod nondum in volucres vox edita protulit auras,
Omnipotens verbum, finiſque & originis expers,
Quo mare, quo tellus, quo conſtat maximus æther:
Utque pater Deus, æque etiam Deus unica proles.
At geminos tu proinde Deos fuge credere porro,
Numen idem ſimul ambobus, Deus unus uterque eſt.
Quinetiam, quo inter ſe ambo junguntur, amorem
(Namque ab utroque venit conſpirans mutuus ardor)
Omnipotens æque numenque Deumque vocamus
Afflantem maria ac terras cœlique profunda,
Afflatu quo cuncta vigent, quo cuncta moventur,
Treſque unum eſſe deum, ter numen dicimus unum.
Quove magis mirere, Deus, quem cernimus ipſi
Factum hominem, atq; hominum mortali corpore cretū,
Non minus, ac prius, ætherea nunc regnat in aula
Cum genitore, pari ſimul omnia numine torquens;
Nempe locis nullis, ſpatiis non clauditur ullis,
Omnibus inque locis idem omni tempore præſens

Suffugiens noſtras acies, ſenſuque remotus
Cuncta replet Deus, ac molem ſe fundit in omnem.
Lux humiles veluti perfundens lumine terras
Solis ab orbe venit, ſuppoſtaque circuit arva,
Non tamen æthereo diviſa ab ſole recedit
Illa uſquam, quamvis longinquas ambiat oras,
Nec ſine Sole ſuo eſt lux, nec ſine luce ſua Sol.
Quid vero impulerit tantos adiiſſe labores,
Atque hæc ferre Deum, dum morti obnoxius errat,
Dicam equidem, & repetens altas ab origine cauſas
Expediam: cœlum & cœli, quos ſuſpicis, orbes
Vix opifex rerum extuderat, terraſque jacentes,
Cum ſimul aligeros populos, ſanctoſque volucres
Ter ternas acies, celerem & ſine corpore gentem,
Qui cœli incolerent ipſos ſeptemplicis orbes,
Condidit æterno genitor ſuccenſus amore,
Ut ſua, qua fruitur ſolus, natuſque per ævum,
Communis foret, & multis conceſſa voluptas.
Continuo, fuerat quos æquum dicere laudes
Auctorique Deoque ſuo, ac perſolvere grates,
Regnandi veſanus amor (quis ferret inultus?)
Haud partem exiguam invaſit, furiiſque ſubegit,
Ut cuperent ſummo ſeſe præferre parenti

Immemores, animis victi, cæcique ſurore.
Non tulit omnipotens ſator, & meliora ſequutos
Armavit contra: nulla hinc mora, talia adortos
Indecores cœlo ſedes detruſit in imas,
Noctis ubi horriferæ nigror, æternæque tenebræ.
 Primus natus homo hinc,terris quem maximus auctor,
Et liquidis late dominum præfecerat undis,
Quo mox pro ſuperis excuſſis aſtra teneret,
Deſertaſque domos ipſe, & genus omne ſuorum,
Omnigenumque uni ſubjecit ſecla animantum,
Squamigerum pecudes, & pennis picta volantum
Corpora, montivagumque ſimul genus omne ferarum.
Tantum floriferis dominum cum imponeret arvis,
Arboris unius fœtu illum parcere juſſit.
At vetito captus mali infelicis amore
Conjugis hortatu, quam fraude illexerat anguis,
Immemor heu! ſuperi violavit fœdera regis.
Vix avido arreptum pomum fœdaverat ore,
Cum pater imbripotens jam fulva e nube tonare
Deſuper auditus, ſævaſque indicere pœnas
Iratus, quas ille olim, quas omnis ab illo
Progenies lueret lucis ventura ſub auras.
Continuo ingenti cœlo ſunt addita clauſtra.

Impia

Impia tum primum proles exorta repente,
Et ſubito tellus ſcelere eſt imbuta nefando:
Emerſit fraus, emerſit maleſuada libido.
Hinc durus generi humano labor additus: hinc fons
Curarum, & triſtis patefacta eſt janua lethi,
Morbique, & dolor, atque fames, & turpis egeſtas,
Cum genus humanum curis ſine degere poſſet,
Plurimaque in terris vivendo vincere ſecla.
Ex illo ſine more homines, ſine lege per agros
Degebant: tantum placabant ſanguine fuſo
Cælicolum regem, bonus ut gregibuſque ſibique
Afforet, atque ſatis vim cœli averteret arvis,
Indociles, rerum ignari, ac rationis inanes.
Iſque fere ſtatus annorum bis millibus orbi
Conſtiterat, jam jamque magis pater optimus iras
Oblitus veteres paulum miteſcere cœpit.
Nondum homini tamen æthereum patefecit Olympum,
Sed genus humanum fingens acuenſque monendo
Et leges dedit, & ritus moremque ſacrorum,
Inſtituitque genus noſtrum diſcriminis ergo
Lege jubens teſta circum præcidere acuta
Exiguam, unde viri ſumus, omni in corpore partem.
Tum vatum implevit venientis pectora veri,

Qui populis lætum canerent demum affore tempus,
Janua aperta piis cœli cum ſponte pateret.
  Caſti autem interea manes, animæque piorum
Sub terram umbroſa expectabant valle ſedentes:
Jam vatum memores numerabant tempus, & ambas
Tendebant paribus votis ad ſidera palmas
Cœleſtem regem orantes deſiſteret ira,
Parceret unius genus omne extinguere noxa.
Parce pater, parce omnipotens, vox omnibus una,
Nos promiſſo olim, longe disjungimur unde
Luminis expertes blandi, memor aſſere cœlo:
Haud nos eduxti nequicquam lucis ad auras.
Siqua tamen veteris ſuperant veſtigia culpæ,
Dilue rore tuo facilis, fonteſque reclude
Divinos: ô quis ſuperum cœleſtia tandem
Flumina, cœleſtes nobis bonus irriget imbres!
Vos ô flammiferi labentes ætheris orbes
Irrorate: vagæ nobis ſuccurrite nubes:
Optatam pluviam, felicem effundite rorem.
Tuque adeo, quem jam expectant tot ſecula votis
Promiſſum, inferni cui nutant mœnia mundi,
Summi vera patris ſoboles, cœli aureus imber
Rumpe moras age, ſidereos rumpe ocius orbes,

Ætheris

Ætheris huc fractis vi multa allabere portis.
Talibus orabant omnes, eademque canebant,
Quos pater omnipotens ſuperum ſarcire ruinas
Jam meditans cœli penitus miſeratus ab arce eſt.
Cum vero æthereas nutu recludere portas
Poſſet, & alitibus potius de civibus unum
Mittere, qui regnis manes divelleret atris
In ſuperum referens ſedes, ſtellantia templa,
Ipſe ſui ut memores magis, ac majoribus arctos
Vinciret meritis homines, qui cuncta piaret,
Factum hominem e ſummo natum ipſum miſit Olympo;
Ne tamen ignaris mortalibus appareret,
Ignotuſque novuſque, ſuis neve ilicet illum
Finibus arcerent pulſum, quod ſe ipſe Deimet
Progeniem leges contra memoraret avitas,
Præmiſit vatem egregium his in finibus ortum
Nomine Joannem, Eliſabe quem numine plenum
Zachariæ extrema parit infœcunda ſenecta,
Gentibus ipſe Deum ut natum prænuncius ore
Proderet, atque ſuas ſpes feſſo oſtenderet orbi.
Ille hominum primis vitans veſtigia ab annis
Horridus in ſolis agitavit montibus ævum,
Montibus & ſilvis & littoribus deſertis.

Spe-

Speluncæ tectum horrentes, victum aſpera nullo
Arbuta terra dabat cultu, aut ſudantia truncis
Mella cavis: liquidi præbebant pocula fontes:
Veſtis erat pellis hirſutis horrida villis.
Tantum lætificas gaudebat ſpargere voces
Affatus nemora & montes ac littora ponti.
Tanta ſed haud latuit virtus tamen: ilicet ingens
Fama viri circumfuſas penetravit ad urbes.
Jamque illum cœlo demiſſum credere gentes,
Qui, tot veridicæ ut quondam cecinere Sibyllæ,
Humanum genus horrificis educeret umbris.

Et jam concurſu populi illum accedere magno
Scitatum, quiſnam, unde domo, quid ferret, an ipſe
Afforet e cœlo, miſeris qui gentibus olim
Auxilio venturus, eum bis terque rogabant;
Ille ſed umbroſis repetebat talia ab antris:
Gaudete ô tenebris jamdudum, ac nubibus atris
Obductæ gentes: lux ecce! optata propinquat.
Ne vero, ne me ignari vos credite lucem
Promiſſam (immeritos neque enim furamur honores)
Tantum ego, ceu Solem naſcentem Lucifer ante
Exoritur, nitidoque diem denunciat aſtro,
Prædico actutum vobis jubar affore veſtrum.

Jamjam aderit Deus, ecce! Deus mortalibus oris
Ceu mortalis adeſt: venienti occurrite læti,
Fronde vias feſta decorate, tapetibus agros,
Et numen digno venerati agnoſcite honore:
Diſcite juſtitiam interea, atque aſſueſcite recto,
Et, duce me, ſcelus infectum lavite amne liquenti.
Ipſe autem ætherea divinitus eluet aura
Omne malum, ac veteris penitus contagia culpæ,
Seclaque mutato ſuccedent aurea mundo.

Talibus auditis, cunctis ex urbibus ibant
Finitimi, qua Jordanes fluit agmine dulci,
Orantes pacem, atque ultro commiſſa fatentes,
Quos vates puro nudos luſtrabat in amne
Rite cavis capiti invergens ſacra flumina palmis.

Ecce! autem Deus ipſe etiam, ceu cætera turba,
Luſtrandi ſeſe ſtudio clam tendit ad amnem,
Nil ut inexpertum moribundo in corpore linquat,
Mortali quod fas homini, & ſubiiſſe neceſſe eſt,
Ne pigeat ſeros imitari facta nepotes.
Abſtinuit primum vates, tactuſque refugit,
Agnoſcenſque Deum palmas utraſque tetendit
Supplex, accurvuſque vadis mirantibus ipſis.
Paruit inde tamen juſſus, divinaque membra

Hor-

Horreſcenſque tremenſque liquenti perluit amne.
Protinus aurifluo Jordanes gurgite fulſit,
Et ſuperum vaſto intonuit domus alta fragore:
Inſuper & cœli claro delapſa columba eſt
Vertice per purum candenti argentea pluma
Terga, ſed auratis circum & rutilantibus alis:
Jamque viam late ſignans ſuper aſtitit ambos,
Cœleſtique aura pendens afflavit utrumque.
Vox ſimul & magni rubra genitoris ab æthra
Audita eſt nati dulcem teſtantis amorem.
Interea aligeri juvenes gens incola cœli
Miſſi aderant liquido pendentes aere circum,
Carbaſeoſque ſinus mantiliaque alba ferebant,
Juſſa miniſteria, ut nati membra humida herilis,
Rorantemque ſacro ſiccarent flumine crinem.
His actis Deus evaſit, fluviumque reliquit,
Quem vates longo ripam ordine circumfuſis
Oſtendit, talique abeuntem eſt voce ſequutus:
En! ego quem terris toties jamjam affore quondam
Pollicitus, Deus, ecce! Deus, qui crimina noſtra
Thuricremas agnus veluti mactatus ad aras
Morte luet, ſuperoque volens cadet hoſtia patri:
Hunc optate ducem, hunc vobis optate magiſtrum.

Ex illo vates nemora & loca ſola relinquens
Urbes per medias ibat, populiſque canebat
Adveniſſe Deum, promiſſum numen adeſſe.
Credita res paucis, donec ſe oſtendere coram
Supra hominem cœpit Deus ipſe ingentibus orſis.
Nam primum numero ex omnì delegit amicos
Bis ſenos, queiſcum curam durumque laborem
Partiri, & caſus poſſet deducere in omnes:
Ante quidem ſolus terdenos egerat annos.
Sed, ne forte putes multis e millibus illi
Nos ideo placuiſſe, dolis quod, & arte magiſtra
Spectatos longe ante alios deprenderit omnes,
Aut opibus, claraque domus a ſtirpe potentes,
Omnibus obſcurum genus, & ſine luce penates,
Atque humilis fortuna, nec aſtu prædita vita.
Quinque adeo ſumus exigua Beſſaide creti:
Nobis ars erat inſidias piſcoſa ſecundum
Flumina ſquamigerum generi hamo tendere adunco,
Atque innare ſalum, fœcundaque piſcibus arva.
Tunc etiam, cum nos ad ſe primum ille vocavit,
Humida littorea ſarcibam retia arena:
Ipſe Jacobus adhuc ſalientes littore piſces
Servabat frater: nec tum procul inde ſecabant

An-

Andreas, parvaque Petrus vada ſalſa carina
Iiſdem acti fratres ſtudiis, eadem æquora circum.
Tum mihi conjunctus patriaque domoque Philippus
Accitus piſces & retia torta reliquit.
Addunt ſe ſocios Thomas, Thaddæus, eademque
Arte Simon, Cana quem genuit Galileia amicum
Fluminibus patriis, mutiſque natantibus hoſtem.
Namque Jacobus ei cognato ſanguine fretus
Alphæo natus patre ſe ſubjunxerat ante.
Ut genus indecores pene omnes, ſic quoque noſtra
Nomina dura vides, inſueta atque aſpera dicto:
Haud facies ſola eſt impexis horrida barbis.
Tres alii neque enim longe meliore ſequuti
Fortuna addiderant ſeſe, Matthæus, & ævo
Jam gravis, effœtiſque Petri jam proximus annis
Bartholomæus, & ipſe mali fabricator Iudas.

Vix memorem, quæcunq; oculis, quæcunque ſub illo
Auribus his hauſi repetens miracula rerum
Tempore tam parvo (vix terna hiberna peracta,
Ex quo illi ſocii dignatus nomine jungor)
Nec me tam vaſtum nunc currere oporteat æquor:
Pauca ſed e multis, & ea haud mihi mollia fatu,
Ingrediar tamen, & breviter, tua juſſa capeſſens,

Ex-

Expediam: mitto, modo quæ monumenta reliquit
Finitimas (tibi nota reor) non parva per urbes:
Namque omnem egregiis factis inſigniit oram.
Quis neſcit nuper revocatum ad munera vitæ
Palmiferæ regem Bethanes, lumine quarto
Quem vidit Sol extinctum, impoſitumque ſepulcro?
Ut ſileam innumeros, quibus ipſe in limine lethi
Affuit, & duræ de mortis fauce revulſit:
Nam prius enumerem, quot ponto aquilonibus undæ
Spumeſcant vaſto, quot inundent littora arenis,
Quam quot opem morbos varios in corpore paſſis
Supplicibus tulit, & validos lætoſque remiſit.
Multi capti oculis, clauſis multi auribus orti,
Ne poſſent ullas audire, aut edere voces:
Claudi aliis imparibus vix ægre paſſibus ibant.
His rigor ex longo immotos ſopiverat artus:
Illis ſemeſo ſerpentia corpore hiabant
Ulcera, & illuvies membris immunda fluebat.
Nec deerant, tumefacta quibus præcordia, & alvus
Inſincera ſitim miſeris adduxerat acrem,
Nullæ artes poterant, quam nulla extinguere aquæ vis.
Tum quibus aſſiduis concuſſa tremoribus uſque
Nutabant, tremuloque lababant corpore membra,

Ignea

Ignea quos febris, aut corrupti corporis humor,
Et quos præterea vis cæci incognita morbi
Verſabat lecto totos diſtracta per artus,
Quoſve animis captos agitans male habebat Erynnis:
Omnibus aſpectu ſolo, tactuve ferebat
Divus opem: ſubito linquebant corpora morbi,
Et ſtratis ipſi ſurgebant protinus ægri.
Atque ideo quacunque viam obſervatus agebat,
Semper eum opperiens turba ingens ſtrata jacebat
Per fora, perque vias, ſanctique ad limina templi.
Nondum aliquem tamen infernis revocaverat umbris
Morte obita, cum Sidonia remearet ab ora,
Et Naim ingreſſus, ſociis comitantibus, altam eſt.
    Ecce! autem ingentem longo procedere pompam
Ordine flammarum aſpicimus, mœſtamque per urbem
Audimus luctum, cauſam tum denique luctus
Cernimus egregii juvenis miſerabile corpus
Impoſitum molli pheretro, quem merſit acerba
Morte dies, dulci cum vix pubeſceret ævo,
Atque omnem vultu florenti dempſit honorem.
Qualis, quem pede preſſit agro bos ſigna relinquens,
Paulatim laſſa languet cervice hyacinthus,
Aut roſa, quam molli decerpens pollice virgo

Vepribus in denſis lapſam ſub Sole reliquit.
Urbe furens tota genitrix miſeranda, capillos
Sciſſa, genaſque ambas manibus fœdata cruentis
Ibat: eam circum pariter per denſa viarum
Pulſabant ſævis matres plangoribus aſtra.
Ipſi orbam cives miſerantur, ei unica proles
Ille relictus erat vidui ſolatia lecti.
Ut Deus exanimis juvenili in corpore vidit
Pallorem, & molli pictas lanugine malas,
Parcere lamentis jubet, & conſidere pompam,
Admotuſque manu mulcens immobile corpus,
Rurſum animam gelidis membris innexuit: ecce!
Erigitur puer, & (cunctis mirabile viſum!)
Proſiluit raptim in medios, vacuumque pheretrum
Liquit, & amplexans ſolatus voce parentem eſt.
  Nec vero multis etiam poſt menſibus idem
Egregiam amiſſâ donavit luce puellam,
Cui calor, & toto de pectore fugerat omnis
Halitus aereas penitus dilapſus in auras.
Virginis ipſe pater factum teſtatur Iarus
Largus opum, pollens lingua & popularibus auris.
  Quid repetam, purum vivo cum e fonte liquorem
In vinum convertit, opes miſeratus amici?

Forte

Forte olim aerei ſpectans de vertice montis,
Cum Sol emenſo depreſſior iret Olympo,
Ingentem vidit numerum affluxiſſe ſequentum
Matres atque viros, quos per deſerta locorum
Duxerat oblitoſque ſui, oblitoſque ſuorum.
Subſtitit hîc miſeratus: eos jam tertia namque
Muneris expertes Cereris lux acta videbat.
Hic neque erant fruges, vicina nec oppida, poſſent
Unde dapes petere argento, victumque parare:
Arboreos necdum fœtus decoxerat æſtas.
Vix tandem inventus puer eſt ex agmine tanto,
Quinque, viæ auxilium, qui ſecum liba ferebat,
Atque duos, dederat quos huc pia mater eunti,
Incluſos myrto & bene olenti gramine piſces.
Sed quid enim hæc adeo tam multis millibus autem?
Et jam diffiſi ſocii muſſare querentes;
Quos bonus affatu Chriſtus ſolatus amico
In cœtum vocat, ac paucis ita deinde profatur:
Nemo hodie numero e tanto non lætus abibit.
Hinc ſupplex tali genitorem voce precatur:
Summe parens, ope cujus alit terra omnia, quique
Et Sole & liquidis fœcundas imbribus agros,
Si quondam Iſacidum generi per inhoſpita eunti

Divinas epulas cœlo es largitus ab alto;
Semine ſi nullo conſtant, quæcunque creaſti,
Et nihil omnino fuerant cœlum, æquora, tellus,
Adſis, obſcœnamque famem tot millibus arce.
Hæc tantum: dehinc gramineo diſcumbere campo
Imperat effuſos cœtus, dapibuſque parari:
Inde in fruſta ſecat læto cerealia vultu
Liba minutatim, & populos partitur in omnes:
(Millia quinque hominum campis ſaturanda ſedebant)
Ecce! (incredibile auditu! mirabile viſu!)
Omnibus in manibus viſæ ſuccreſcere partes
Exiguæ, dapibuſque epulati largius omnes;
Et frugum pariter, laticumque expleta cupido eſt:
Quin & relliquias menſis ſuperantia fruſta
Vix cava congeſtas bis ſex cepere caniſtra.
Accipe nunc aliud quod paucis ante diebus
Vidimus: Arbor erat foliis denſiſſima in agro
Deſerto, unde olim pendentia poma viator
Carpebat ſitiens: heros qui hac forte tenebat
Pulverulentus iter, quæſivit in arbore fœtus
Incaſſum; infœcunda comas nam & brachia tantum
Luxurians late circum tendebat opaca.
Non tulit, ac verbis ſterilem execratus acerbis:

Continuo (manifeſta audis) exaruit arbos,
Et folia aereas volitarunt lapſa per auras.
Nec minus eſt olli imperii maris æquora in alta:
Uni omnes undæ aſſurgunt, fluctuſque quieſcunt
Unius edicto: vidi, vidi ipſe furentes
Illius hibernos ad vocem ponere Coros,
Vimque omnem, motas quæ flabris aſperat undas.
Nondum Luna ſuum ter curſum plena peregit,
Cum ſubito in lento deprenſis marmore nobis
Nocte fere media, dum retia ducimus, orta eſt
Turbida tempeſtas, & pontus inhorruit ater
Fluctibus elatis, & concurſantibus undis,
Inflictamque ratem jamjam ſalis hauſerat æſtus.
Nos trepidare metu lethi diſcrimine parvo,
Cum procul ecce! ducem, quem nuper liquimus alto
Littore ſpectantem fluctus ſcopulo illidentes,
Ferre iter aſpicimus medias impune per undas
Suſpenſum, tumidoque pedes haud tingere ponto.
Horruimus viſu ſubito, nec credere quibam
Me veram faciem, haud ſimulatum cernere corpus
Tam celeres egiſſe vias ſine remige in undis,
Ni ſeſe, verbis dum nos hortatur amicis,
Ultro oſtendiſſet: quonam fiducia vobis

Jam nunc pulſa mei ceſſit? timor omnis abeſto:
Indubitare meis tandem dediſcite dictis.
Sic ait, atque ratem, quæ jam ſuperantibus undis
Ceſſerat, inſiliens ſolo tumida æquora nutu
Placavit, poſuitque minacia murmura pontus.
Sic terræ in tutum poſitis adnavimus undis
Incolumes, celerique volavimus æquora curſu.

Nec mora, vix ſiccum attigerat tellure potitus:
Ecce aliud dictu magis, ac mirabile viſu!
Namque magiſtratus aderant in littore miſſi
Æra repoſcentes, quæ pendere lege quotannis
Regibus antiqua, pro ſeſe quiſque, jubemur.
Accipit hos placidus, quos dum ſermone moratur,
Petrum ad ſe vocat, & fidam ſummiſſus ad aurem,
Vade ait, & jacto quem primum traxeris hamo
Æquoribus, piſcem cultro ſcrutabere acuto:
Intus erit, regi quod juſſi pendimus ambo.
Juſſa facit ſenior: trahit hamo ad littora prædam,
Argentumque viris dat piſcis in ore repertum.

Horreſco, quoties ſtimulis immitibus actus
Quidam animo ſubit, idem illo quem tempore vidi,
Dum legerem expoſitos hoc ipſo in littore piſces,
Obſeſſum furiis, atque ore immane furentem.

Hunc

Hunc olim (ut perhibent) vetito genuere parentes
Concubitu juncti, atque inconceſſis hymenæis:
Quippe torum aſcendere, Dei cum ſacra vetarent,
Cum ſcenis gens indulget noſtra omnis opacis:
Sed non gaviſi ſcelere illi tempore longo.
Nam ſubito amplexus interque & gaudia adulter
Sacrilegam tenues animam exhalavit in auras
Infelix, ſcelerique eadem nox prima nefando,
Et pariter ſuprema fuit diſcrimine parvo.
Illam autem æthereis flammis divinitus ignis
Corripuit, cum jam maturi pondera partus
Urgerent, eademque duos letho hora dediſſet,
Infans ni foret exectæ genitricis ab alvo
Exemptus, parvum patris eduxere ſorores.
Ipſe etiam mox immeritus ſcelerata parentum
Facta luit jucunda oculorum luce negata,
Obſtructæque aures penitus manſere, nec illi
Aut ullas haurire datum eſt, aut reddere voces.
Quinetiam ſimul atque adolevit, protinus ægrum
Arripuit furor, infernæ vis effera gentis.
Centum illum furiæ, centum illum (flebile!) peſtes
Victum exercebant, Erebi legio acta latebris,
Horrendaſque, hominis ſingultus ore cientes,

Ede-

Edebant voces, ac terrificos mugitus,
Illum omnes exclamantem, atque inſueta frementem
Horrebant, trepidique fuga ſe in tecta ferebant,
Siquando nodis, ruptiſque immane catenis
Incautis liber cuſtodibus evaſiſſet.
Jamque ille oblitus fratres, jamque ille ſorores
Amplius haud greſſum patris intra tecta ferebat,
Verum more feræ ſylvis degebat & antris,
Sicubi ſaxa cava, aut ævo conſumpta ſepulchra,
Ater, egens, corpuſque abjecto nudus amictu.
Talem igitur nodo manibus poſt terga revinctis
Chriſti ad conſpectum, ſi fors miſereſceret ipſe,
Vi multa conſanguinei carique trahebant.
Ille autem obniti contra, dum rumpere nodos
Tendit, & horrendos clamores tollere ad aſtra:
Qualis ubi longis pugnator taurus ad aras
Funibus arripitur, ſævo fremit ore per urbem,
Et ſpumas agit, & cornu ferit aera adunco.
Inſtant hinc famuli atque illinc, & verbera crebri
Ingeminant, quaſſantque ſudes, per terga, per armos:
Diffugiunt vulgus trepidum, in tutumque recepti
Porticibus gaudent longe ſpectare periclum.
Talis erat juvenis ſpecies immane furentis,

Quem

Quem tandem ante Deum feſſi ſtatuere rogantes
Ferret opem, ſaltem furiis tam triſtibus illum
Solveret, excuteretque animo crudelia monſtra.
Hic heros palmas in cœlum ſuſtulit ambas,
Concipienſque preces genitorem in vota vocavit.
Ecce! autem, magnum, ſubitum, & mirabile monſtrum,
Auditi exululare lupi, latrare canes ceu,
Tam diras jactat voces lymphatus ab ore.
Non tam immane ſonet ſeſe frangentibus undis
Rupibus ex altis ingens decurſus aquarum,
Rumpantur clauſtra alta lacus ſi forte Velini,
Totaque præcipitent valles ſtagna ardua in imas,
Omnis ea ut regio fiat mare, & oppida circum
Merſa natent, metuatque ſacris Roma obruta templis.
Nunc cœli crepitus imitantur, cum ſuperum rex
Fulminat, & tonitru quatit ætheris aurea templa.
Nunc ferri ſonitum, aut ruptarum mole catenarum
Ingenti horrificum ſtridorem, aut murmura ponti:
Circum omnis tellus, circum cœlum omne remugit.
Inſtat vi multa Deus, increpitatque morantes,
Jamque illi trepidare intus, pacemque precari:
Quid nunc, vera Dei atque indubitata propago,
Conceſſo in pœnas nos ô de corpore trudis?

Egreſſis

Egreſſis ſaltem pecora hæc invadere detur:
(Setigeri tum forte ſues ea littora propter
Paſcebant) nos ne horrifero ſic merge barathro,
Neve jube terræ inferioris operta ſubire.
Annuit: extemplo videas procul ecce! nigrantem
Mollibus haud ſtimulis furiarum errare ſubactum
In diverſa gregem nunc huc, nunc protinus illuc;
Nec mora, nec requies: intus vis effera ſævit,
Donec præcipites ſeſe alta in ſtagna dedere,
Et cunctis pariter vita eſt erepta ſub unda.
At juvenis feſſos ſubito collabitur artus
Exemptus tandem nodoſis brachia vinclis.
Mordicus ora ſolo impreſſus cunctatur, adhucque
Singultans, pectuſque laceſſit anhelitus ingens,
Expiranſque animam pulmonibus æger agebat:
Quem juxta genitore Deo ſatus aſtitit, oraque
Attingens dextra, atque oculos aureſque recluſit:
Jamque videt, loquiturque, & corda oblita reſidunt.
It vulgi clamor ſuper aurea ſidera ovantis,
Supremique patris ſobolemque Deumque fatentur.
Sed quid non ipſe evaleat? quin nos quoque miſſos
Ægris juſſit opem ferre, auxilioque levare
Præſenti: mortis multos de faucibus atris

Non opibus hominum, nulla revocavimus arte;
Verum implorato ter tantum voce magiſtri
Nomine ſurgebant ſtratis, ibantque refecti.
Omni autem ex numero ſeſe vix obtulit unus,
Quem ſtimulis actum ſævis, cæcoque furore
Incaſſum victi tentavimus, acrior illum
Uſque adeo magis atque magis vis intus agebat.
Cui cum ferret opem Divus mox optimus ipſe
Iratus, quod parva ſui fiducia nobis,
Corporibus tales facile, inquit, pellere peſtes:
Parcendum dapibus tamen, e coeloque petendum.
Nec ſolis vero hæc vobis conceſſa facultas:
Sed nomen quicunque meum vulgaverit, omnia
Fas audere, mei modo ne fiducia deſit.
Ille etiam juſſos immani corpore montes
Transferet, & verſo ſiſtet vaga flumina curſu.
Ite animis igitur certi, confidite, neve
Inſtabili titubate fide: jacite aurea veri
Semina ubique, orbem veſtra perfundite luce
Obductum tenebris, atque alta nocte ſepultum:
Vos hominum lux, vos ſqualentis lumina mundi.
Sic fatus nobis alios ſubjunxit, ut eſſent
Conſortes tantorum operum, ſociique laborum,

Et ſeptem elegit decies, tamen ipſe dolebat
Exiguum numerum, neque tot ſatis eſſe ferebat
Tanto operi, ac veluti qui centum vertit aratris
Tellurem, & campos raſtris exercet avitos,
Cum matura ſeges jam flavis canet ariſtis,
Si deſint, qui meſſem operis (quæ plurima) condant,
Fluctuet, atque viros aliis conducat ab oris.
Quid memorem, ut mentes hominum, curaſq; latentes,
Quod fieri certo nequeat ſine numine, cernat?
Quippe animis dubios, taciti dum vana timemus,
Caſtigans dictis nos ſæpe erexit acerbis
Mirantes: quoties ipſis etiam hoſtibus olim
Prædixit, quos mente dolos, quæ furta pararent
Incaſſum, dum cæci odiis agitantur iniquis?
Fœmina nec latuit bis ſenos paſſa per annos
Sanguinis immundi manans de corpore flumen:
Illa quidem ardentis morbi confecta dolore
Pone ſequebatur, ſiqua illum tangere poſſet,
Hanc unam rata nempe viam reſtare ſalutis.
Ergo dum pubes fluit undique, & agmina inundant,
Illa ſubit, leviterque extremum apprendit amictum:
Ad tactum veter effugit de corpore morbus.
Jamque abitum latuiſſe putans clam mente parabat.

Præ-

Præſenſit Deus, & pavidam, ſeſeque tegentem
Affatus placide monitis implevit amicis.
Vidi oculos ante ipſe meos mortalia nuper
Aut membra exutum, aut perfuſum luce ſuperne
Non infra Solis ſpeciem dare corpore lumen.
His, multiſque aliis, ego quæ creberrima vidi,
Per terras patuit ſignis Deus: haud tamen unquam
Seſe hominem oblitus moribundo corpore cretum
Multa tulit quoque, mortales quæ ferre neceſſe eſt;
Atque id ſponte quidem, nobis imitanda relinquens.
Sæpe hilares menſas ideo & convivia adivit,
Nec cœtus bonus eſt hominum aſpernatus in urbe.
Sæpe etiam inſidias inimicæ gentis & iras
Suffugiens ut homo male tuti limina templi
Exiit, objecitque cavam pro corpore nubem;
Nec ſe in conſpectum latebris dedit abditus atris,
Dum fremerent hoſtes nequicquam, & ſaxa pararent.
Atque equidem memini (vix actus volvitur annus)
Nuper Joannis comperta cæde recenti,
Quem rex uxorem præreptam reddere fratri
Admonitus tenebris ferro obtruncarat in atris,
Urbibus his abiit cautus, populiſque relictis
Digreſſus: ſilvæ elapſum accepere profundæ,

Nec rex ipſe Erebi generis fœdiſſimus hoſtis
Humani, noſtras qui recto avertere mentes
Nititur, abſtinuit dominove, Deove pepercit.
Forte etenim comitum ſtrepitus, turbamque ſequentum
Dum fugeret quondam, ſe clam ſubduxerat heros
Cœtibus, & ſolus lucis degebat in altis.

Jamque quaterdenos frugum ſine munere Soles
Condiderat, totidemque famem per inhoſpita noctes
Pertulerat, cum jam tempus ratus ecce! nocendi
Affuit extemplo multis cum millibus hoſtis
Noctipotens, quos Tartareis ducebat ab antris
Flammea ſemiferi capitis geſtamina quaſſans:
Jamque ſui fruſtra ſpe præmia percipit aſtus.

Ergo illi meditans nequicquam illudere dictis
Talibus aggreditur: Superi tu certa parentis
Progenies, veruſque Deus, tibique omnia parent:
Quid durare fame confecto corpore pergis?
Nec ſubito in totidem convertere adorea liba,
Hæc circum quæ ſaxa vides ingentia, tentas?

Non Divum latuere doli, atque hæc reddidit ore:
Sunt mihi mortali toſtæ pro munere frugis
Sermones patris auditi, divinaque verba,
Quæ quoties animo repeto memor, effugit omnis

Pulſa

Pulſa fames ſubito, menſæque oblita cupido.
Dixerat: his tamen auditis haud deſtitit hoſtis
Congreſſu victus primo, pugnamque retentat,
Atque aliis ſuper atque aliis aſſultibus inſtat,
Terque novos ſemper cœpti irritus integrat aſtus
Nequicquam nunc regnorum, nunc laudis inani
Immotum tentans animum prævertere amore.
Ut cum ſollicitum tollunt mare fluctibus Euri,
Crebra ferit, ſævitque minaci verbere in alta
Littora, ſed ſaxis alliſa revertitur unda.
Nec Deus, hæc ſubito quamvis præſentiat, arcet
Conantem, patiturque dolos ſibi nectere vanos.
Nunc ſe marmorei ſupra faſtigia templi,
Nunc rupem ſupra, ſcabrumque crepidine ſaxum
Subvectari ultro ſinit, & ſpem accendit inanem.
Cum vero viciſſe ratus jam gaudia dira
Conciperet fruſtra ille inhians, ſe protinus heros
Ipſe Deum claro confeſſus numine coram
Irrita furta doloſque exibat ſemper apertos.
Qualis, ubi excuſſis per plana evaſit habenis,
Liber equus ludit famulos hinc inde ſequentes,
Sæpe hic diſſimulans, atque illic improbus hæret,
Perque viam oblatas interdum paſcitur herbas:

Aſt ubi jam videt inſtantes, elabitur, alteque
Emicat, & ſpatia tranſmittit maxima campi.
Quam ſpeciem expertus nequicquam ubi denique ſenſit
Hoſtis atrox, abiit victuſque, Deumque reliquit,
Cui volucres centum pluma pernice miniſtri
Aſtabant miſſu genitoris, opemque ferebant.
Si vero cauſas odiorum ac ſemina quæris
Tantorum, cur gens omnis opponitur uni,
Hæc norint ipſi: certe non talia geſſit,
Quæ capto affingunt odiis crudelibus acti.
Non homines inter magis eſt affabilis alter,
Non pietate prior, venia complectitur omnes:
Hoſtis, civis ei nullo diſcrimine habentur:
Multi impune ideo digna atque indigna ferenti
Objecere, omnes nutu cum perdere poſſet.
Sera olim cum Sidoniam ſub nocte per oram
Ferret iter feſſus, nos parva excluſit ab urbe
Gens fera, nec tecto eſt dignata heroa precantem.
Nos igitur triſtes ſupremum orare parentem
Aſpiceret cœlo, nec natum ferret inultum,
Sed populum immitem cœleſti protinus igni
Corriperet, ſubitis & inhoſpita mœnia flammis.
Non tulit, ac verbis nos indignatus amaris

Increpuit, potiuſque urbem miſeratus iniquam eſt.
 Sæpe etiam auctores ſcelerum haud ignarus adibat,
Infameſque domos ſcelerataque tecta ſubibat,
Quo moniti exuerent faſtus moreſque ſiniſtros,
Et ſecum inciperent paulatim aſſueſcere recto.
Sic Matthæus, agri dives ſic noſter & ipſe eſt
Zacchæus, centumque alii ad meliora vocati.
Nec tamen, id faceret dum creber, defuit olim
Qui falli ratus incautum, pro crimine magno
Objiceret, quod non fugeret contagia dira.
Ipſe ſed, ut medicam veluti languentibus ægris
Ferret opem, totam quærebat ſponte per urbem,
Sicubi mortales mentem caligine preſſi,
Quos nocte eriperet bonus, ad lucemque vocaret
In tenebris cæco miſeratus pectore volvi.
Id ſuperis, ſuperum id magno cordi eſſe parenti,
Seque ideo claro miſſum memorabat Olympo.
Inſuper & cœlum compleret quanta docebat
Lætitia, ætherei quanto gens incola regni
Acciperet plauſu, ſiquis mortalibus oris
Inventor ſcelerum, atque pii contemptor & æqui
Juſtitiam colere inciperet, rectumque tueri.
Sicut ovem incautus paſtor qui e millibus unam

Amiſit ſera oblitam decedere nocte
Cum gregibus, ubi per rupes, perque aſpera triſtis
Quæſivit dumeta diu loca cuncta volutis
Conviſens oculis, demum ſi forte repoſta
Paſcentem valle invenit, ſubito arripit illam,
Sublatamque humero ſtabulis lætiſſimus infert:
Intranti dulces occurrunt oſcula nati
Præripere, & reducem plauſu domus excipit omnis.
Idcirco neque colloquiis muliebribus heros
Abſtinuit, nuperque legens Samaritidos oræ
Rura ſub antiquis Sichareæ mœnibus urbis,
Viderat ad fontem venientem ut forte puellam,
Imploravit aquam ſupplex, putealiaque hauſit
Munera, qui pelago, qui fluminibuſque ſonoris
Imperat, & vaſtum largis rigat imbribus orbem:
Cujus ad imperium populis ſitientibus olim
Delicuit rupes, atque undis plurima fluxit.
Secreti nos interea mirarier omnes;
Ipſe ſed admonitam, atque ultro commiſſa fatentem
In lucem e tenebris, altaque e nocte vocabat.
Sæpe illi pueros, ævo & florente puellas
Flore comam preſſos, & molli fronde revinctos
Summiſere piæ, metuunt dum cuncta, parentes,

Quo teneris animis pulchræ virtutis amorem
Inſereret, ſtimuliſque rudes impleret honeſtis.
Impubem turbam affatus placido ore monebat,
Luſtrabatque manu, ne carmina dira nocerent,
Neve ulla infernis premeret vis edita ab oris.
  Quinetiam elatos animo ſuper omnia acerbis
Urgebat dictis, rebuſque exempla reliquit.
  Mecum olim ſocii, abſentem dum quærimus illum,
Tendebant, feſſique via conſedimus omnes
Speluncæ ante fores, denſis quam plurima opacat
Frondibus, & flexu ramorum protegit ulmus.
Multùm hic inter nos quærentes vana moramur,
Quis noſtrûm foret e numero præſtantior omni,
Dilectuſve ipſi magis, acceptuſve magiſtro.
(Mira loquar) nos ut primum ipſe in limine vidit,
Hæſit acerba tuens, iterumque iterumque rogavit,
Quis ſermo foret, aut quænam certamina nobis.
Nos contra taciti nihil hiſcere, dum piget omnes
Verborum memores, fuerant quæ plurima vana.
Tum ſubito oſtendens puerum, cui mollibus annis
Laudis adhuc erat, & tumidi mens neſcia flatus,
Nulli fas, inquit, ſuperum aſpirare beatis
Conciliis, ſi non faſtus dediſcat inanes,

Et penitus famæ exuerit contemptor amorem,
Ceu puer hic nullam ſuſpirat pectore laudem.
Non aliter cœlum pateat: prius æquore ſalſo
Eſſe queant nubes, aut piſces vivere in arvis,
Arboris aut ſtirpes frondeſcere in ætheris oris.
Horret adhuc animus, mihi cum, fratrique popoſcit
Illum præcipuos fruſtra pia mater honores,
Scilicet ætherea ſuperi genitoris ut aula
Cœlicolum in medio celſa cum ſede ſederet
Subnixus, propior noſtrûm reſideret uterque
Dextram alter juxta amplexus, lævæ alter inhærens.
Extemplo gravis ille, obtutuque aſper acerbo
Non matrem (quid enim mater pietate merebat?)
Sed nos, qui vano ignaram ſummiſſimus aſtu,
Corripuit meritos verbis haud mollibus urgens:
Uſque Deum premere elatos, longeque ſuperbos
Averti, quos famæ agitat laudumque cupido.
Ipſe ideo haud impar genitori cum ſit, & illa
Quæ pater, æque eadem poſſit, tamen ora canentum
Sæpe ſibi laudes genitorem vertit in ipſum,
Nil ſe audere hominem ſupra confeſſus, ab alto
Ni pater omnipotens vires aſpiret Olympo.
Idcirco gravibus morbis quemcunque levaſſet,

Plerumque edixit, ne factum proderet uſquam.
Quove ſuas tegeret vires, cum tabida poſſet
Ulcera corporibus ſolo depellere nutu,
Ægros ſæpe tamen medicas legabat ad undas,
Ut vitium exuerent omne auxiliaris aquæ vi.
    Quid referam, quot eum populi, quot mœnibus urbes
Optavere ſibi, & voluere imponere regem
Mittentes trabeam, ſceptrumque ſacramque tiaram?
Ipſi etiam comites hortatu inſtare frequentes,
Armatus Syriæ regnandam invaderet oram,
Mox fore continuo, ut ſua ſub juga mitteret armis,
Quodcunque Oceanus terrarum anfractibus ambit,
Immenſumque novis frenaret legibus orbem.
Cum vero hortantes urgerent, protinus ipſe
Occuluit ſeſe, monteſque aufugit in altos.
Immanes tamen invidia, & crudelibus iſti
Inſurgunt odiis, pœnaſque uno ore repoſcunt,
Uniuſque petunt caput omnes: ſcis quibus illum
Huc furiis traxere, quibus clamoribus omnem
Implerunt trepidi captam velut hoſtibus urbem.
    Ipſe patris mandata obiens tulit omnia certus
Digna, indigna pati, nam ſe quærentibus ultro
Obtulit, & noctis cum munere poſſet opacæ

Defendi, bis ſe manifeſtum prodidit ipſe.
Vidi illos tamen ad capti procumbere vocem
Attonitos, terramque gravi conſternere caſu.
Nec vero ſacris, aut templo demit honorem,
Nec gentis leges, veterumve edicta refigit,
Quamvis viſceribus monet, & luſtralibus extis
Parcendum poſthac, nec jam ultra cæde litandum.
Verum alios longe ritus, moremque ſacrorum
Indicat obſcura verborum ambage latere,
Legiferique aperit voces animumque magiſtri:
Quodque magis mirere, ſciunt, & ſcire fatentur
Aereas vatem venturum lucis ad auras,
Unus qui nobis cœli invia clauſtra recludat,
E tenebriſque pios vehat alta ad ſidera manes:
Id patribus promiſſum, omnes id volvere vates,
Hunc animis certi expectant: miſeri! quibus atris
Non datur in tenebris præſentem agnoſcere lucem,
Et mediis largi ſitiunt in fluminis undis.
Nam quem non moveant, niſi prorſum averſa voluntas,
Tanta viri virtus, tot facta ingentia, talis
Oris honos? ipſe ut vidique, hauſique loquentem,
Et dulcem toto jactantem corpore amorem,
Fortunas, patriam, genitricem, cuncta reliqui,

Id ſocii fecère: neque hunc me deinde ſecutum
Pœnituit: verum quantum ingens ſæpe favilla
Surgit ab exigua, ſemperque fit acrior ignis,
Hujus amor tantum viſus mihi creſcere in horas,
Et mage cor dulci ſemper flammeſcere cura:
Quique adière ſemel, validis compagibus hærent.
Nec nos aut donis, aut verbis fallere crede
Pollicitis blandis illectos: omnia nobis
Aſpera promittit, cunctos diverſa manere
Scilicet exilia extorres, paſſimque vagantes.
Promiſſis nec vana fides: adeo uſque malorum
Pullulat ex alia, atque alia denſiſſima ſilva.
Unius ferro tantum caput excipit: unum
(Quiſquis is eſt) placida clauſurum lumina morte:
Aſt alios cædes omnes inſtare cruentas.
Noſtra jubet nos interea contemnere, opeſque
Partiri, atque inopi miſerorum impendere turbæ,
Quos circumveniunt morbique algorque fameſque,
Pauperiemque pati, rebuſque aſſueſcere egenis.
Multi nos ideo viderunt ſæpe per agros
Aut ſilice in nuda projectos ducere ſomnos,
Aut gravidas feſſos rerum decerpere ariſtas,
Indomitiſque famem ſolari frugibus, undamque

Alta

Alta haurire cavis pronos ad flumina palmis,
Aut ſiquos uſquam tellus dabat arida fontes.

Non, mihi perpetuam ſi centum pectore aheno
Sufficiant vocem linguæ, percurrere poſſem,
Quantas quoque modo ærumnas, quantoſque labores,
Hoc ducente, animis durantes hauſimus æquis:
Nam licet interdum penuria adegit edendi
Exhauſtos, rerumque inopes, quas flagitat uſus,
Regum opibus tamen uſque animos æquavimus altos,
Et mens in parvis aderat ditiſſima cuique.
Nec minus ingentem huc comitum adventare novorum
Cernere ſemper erat numerum, matreſque viroſque,
Omnibus idem animus quibus, & mens certa ſequendi.
Haud ſecus ac bellum ſicui rex maximus urbi
Indixit, jamque arma ciet, jamque agmina cogit
Cladem oræ, exitiumque ferens, populiſque ruinas,
Non tantum jurata manus, lectæque cohortes
Incedunt: ſed præterea quos dirus habendi
Duxit amor varia cupidos diteſcere præda,
Agglomerant multi, atque injuſſi caſtra ſequuntur.
Non ſat erant latæque viæ, campique patentes
Tot populis, iret quacunque, ſequentibus ultro.
Sæpe heros ſeſe ingenti ſubducere turbæ,

Ei

Et montes petere, & deſertos quærere ſaltus.
Atque equidem memini, cum propter ſtagna profectus
Ferret iter, paſſimque manus prætexeret ingens
Littora, & urgeret ſupra denſiſſima morem,
Proripuit ſeſe, ac cymbam, quæ forte parata,
Inſiliit, ſubitoque jubens præcidere funem
Teli intra jactum liquidum proceſſit in æquor:
Conſtitit hinc, terramque aſpectans, plenaque circum
Littora, divinis affari vocibus orſus,
Juſtitiæque aperire viam, & veſtigia recti.
Hic illic ſtabant arrectis auribus omnes
Intercluſi undis, inhiabantque agmine longo
Attoniti, miraque animos dulcedine capti.
Ipſe loquebatur, circum ſedata ſilebant
Æquora, ubique modo ſpirantibus incita flabris,
Frondiferæque domus avium ſine murmure circum
Stabant immotæ procurvo in littore ſilvæ.

Sed non interea longævæ parcere matres
Vocibus: illum omnes mirari inſueta loquentem,
Felicemque uteri matrem, felicia matris
Ubera clamabant, quæ talem enixa tuliſſet,
Et teneris immulſiſſet plena ubera labris.
Namque docebat humi fœde, in tenebriſque volutas

Ad

Ad cœlum mortale genus ſuſtollere mentes,
Et lucem aſpicere, & vanis deſueſcere curis.
Tum pacem hortari: placidam ſuper omnia mites
Pacem optate, viri, tumidoſque remittite flatus,
Demiſſique animis nil vanæ laudis egentes
Mortales contemnite opes, contemnite honores,
Et duris vitam aſſueti, parvoque beati
Pauperiem tolerate: brevis quæcunque voluptas
Iſta adeo, atque diu nihil eſt mortalibus ægris.
Vobis haud propriæ hic ſedes, conceſſaque longum
Regna, manent meliora, graves ubi ſolverit artus
Mors anima, vos ſtelligera pater optimus aula
Protinus excipiet lætos melioribus oris,
Pax ubi tranquilla, & cunctarum opulentia rerum,
Et ſecura quies, nunquam peritura voluptas.
Et dubitet tanta quiſquam mercede laborem
Ferre brevem, terriſque ſequi me ſponte relictis?
Ad veras emergere opes, emergere honores
Tendite, quos nulli caſus, nulla auferat ætas.
Eſte pii, inter vos mentem exercete benignam,
Inque vicem placati animis miſereſcite veſtri.
Tum longe prohibete iras, odiiſque ferendo
Parcite, rumoreſque vagos contemnite vulgi.

Nulli

Nulli ſas ideo accepto pro vulnere vulnus
Reddere: præſtiterit vero pulſantibus ultro
Seſe offerre, geniſque ictum expectare ſecundum.
Vana alii certent armis pro laude, nocenſque
Ferrum acuant, pulchramq; petant per vulnera mortem:
At tu mortales nullo diſcrimine amare
Diſce omnes, pacemque inglorius hoſtibus opta;
Nec tibi ventoſæ ſint tanti murmura famæ.
Omnibus in primis ſit mens interrita lethi,
Nullaque vos animis duros vis avocet æquo.
Terrenos artus homines, moribundaque membra
Interdum extinxiſſe queant, & perdere ferro:
Tuta anima ipſa manet duræ haud obnoxia morti.
Et vos omnipotens cœlo pater aſpicit alto,
Avertitque malis, cujus ſine numine veſtrum
Haud hominum quiſquam valeat divellere crinem.
Summiſſos vos hunc unum fas uſque vereri,
Huic ô rite preces, huic digna piacula ferte,
Cui mare, cui tellus campiſque patentibus aer
Obſequitur, nitidique tremit plaga lucida cœli:
Huic procumbite humi, proſtrati huic pandite vota.
Vos ſiquidem æternis etiam poſt funera pœnis
Ipſe poteſt ſontes ſub tetro urgere barathro.

Nec timor admiſſos cuiquam ſit adire leones,
Seclaque pictarum ſæviſſima pantherarum.
Ite mei objectu protecti nominis, ite
Adverſum intrepidi: manſueſcent protinus urſi,
Veſtraque parcentes allambent vulnera lingua.

Quin humiles victus animis ſecludite curas:
Obſervate genus pecudum, genus altivolantum,
Nullæ illis artes, nulla illis cura futuri:
Non tamen aut tegimen, victus aut copia deſit:
Omnia dives alit rerum ſator, omnia curat.
Ille etiam injuſſo tellurem gramine veſtit
Floribus appingens ſata verſicoloribus arva,
Arboribuſque comas, atque umbras montibus addit.
Fraudes, inſidiæque abſint, ac fœda libido,
Neve modum ſupra menſis gaudete paratis,
Deſidiaſque animis atque ocia pellite veſtris;
Nec vetitos thalamos, inconceſſumque cubile
Affectate, ſitiſque alieni deſinat auri.
Quiſque ſuis opibus contenti vivite, & ultro
Spes interdictas & inania ponite vota.

Neve autem ſcelerum facies nunc perſequar omnes:
Quid dicam, quibus eſt cordi fraus, atque libido
Dira juvat, ficto ſimulant tamen ore latentes

Virtutem, ſubeuntque dolis, & crimina obumbrant?
Ne, jubeo, ne talem animis aſſueſcite peſtem:
Nil adeo latet, ipſa dies quin detegat ultro.
Præterea cohibete oculos: ne quærite veſtris
Vulnera ſponte animis: fandi hinc compeſcite amorem,
Sæpe olim incautos non lingua coercita merſit.
Diſcite jamque ideo poſthac haud falſa profari,
Jamque novos purgati animis inducite mores.
Siqua tamen veteris culpæ veſtigia reſtant,
Diluite, & ſacris contagia vincite lymphis.
Ipſe ego fons veluti liquidam puriſſimus undam
Sufficiam: properate ad aquas, haurite liquentem
Matres atque viri ſitientes protinus amnem.
Ferte pedem huc omnes; nec opus potantibus auro,
Argentove: mei fontis patet omnibus unda.
Sic lethi vitate vias, ita ſidera aditur,
Sidereaſque domos, mutari neſcia regna.
Hæc mihi prædixit genitor, quæ voce monerem
Veridica: ſunt fonte mihi verba omnia ab illo.
Talia dicta dabat, cœli ſuper omnia regem
Placandum non viſceribus, non ſanguine cæſo,
Sed votis precibuſque jubens expoſcere pacem.
Et modus orandi quiſnam foret ipſe canebat:

Omnipotens genitor, ſedes cui lucidus æther,
Sic nomen laudeſque tuæ celebrentur ubique,
Et promiſſa orbi incipiant procedere luſtra,
Cum tua non minus in terris gens juſſa faceſſat
Mortalis, quam cœlicolæ tibi in æthere parent.
Nos divina hodie cœlo dape reffice ab alto.
Parce dehinc bonus, ut noſtris ignoſcimus ipſi
Hoſtibus, ac nullis adverſis objice inermes
Tentando, prohibe a nobis ſed cuncta pericla.
Addidit & ventura canens, fore, cum vagus olim
Sol claram ſpeciem concreto lumine tectus
Exuat, & ſubito ſtellanti nocte perempta
Sufficiat nullam Luna orbi argentea lucem
Sanguineis faciem maculis perfuſa nigrantem,
Præcipitentque polo paſſim turbata labanti
Sidera, quæ lapſu certo, ſpatiove feruntur.
Viſque ea, quæ cœli irrequietos conciet orbes,
Deſinat, incerto rapiantur ut omnia motu,
Atque prope avulſo abſiliat de cardine mundus;
Dum terras veluti rapidum per inania fulmen
Ipſe iterum petat, & multis cum millibus idem
Adveniens hominum vitas & crimina quærat.
Ut res promiſſo ſimul ac ſuccenderit igne

Flam-

Flammarum totum tempeſtas ſparſa per orbem,
Continuo tellure nova, cœloque recenti
Defunctas animas vita in ſua corpora rurſus
Evocet ad blandum lumen, populoſque ſepulchris
Eliciat, ſecumque pios educat ad aſtra,
Quos pater a prima prævidit origine rerum
Mente ſuos fore, & æthereo tranſcripſit Olympo.
 Ibunt aligeri juvenes, cœlumque profundum
Horrifico ſonitu implebunt, atque ære recurvo
Quatuor a ventis excibunt undique gentes:
Judicis ad ſolium properabitur æthere toto.
Ipſe alte effultus, montiſque in vertice ſummo
Arbiter effulgens circumferet ora tremenda,
Secernetque pios, dextraque in parte locabit:
Læva autem coget ſontes, quæ plurima turba.
Qualis poſt hyemem exactam, cum gramine molli
Paſcua læta vocant ſtabulis armenta recluſis,
Ipſe greges paſtor nitidos miſſurus in agros
Sortitur: placidas primo legit ille bidentes
Dinumerans, olidaſque jubet procul eſſe capellas.
Cernere erit liquidas longe fulgere per auras
Corpora clara hominum, quibus atræ obnoxia morti
Abluet omnipotens pater, æternumque manebunt

Am-

Amplius haud rerum ſubjecti caſibus ullis.
Nemo illam ante diem ſperet cum corpore ſedes
Ætheris, exceptis paucis, quos ipſe ſepulchro
Exurgens ſecum ſuperis Deus invehet oris:
Solæ animæ interea tali ſtatione fruentur.
Contra autem ſontes tenebris ac nocte prementur
Æterna, & meritas pendent per ſecula pœnas,
Omnia quæ ſera nuper mihi nocte canebat,
Cum caput ipſius in gremio mœrore gravatum
Una eadem accumbens ſponda, admotuſque loquenti
Sæpe reclinarem, mœſti ſolamen amoris.

Quid repetam, quæ ſæpe vagi Jordanis ad undas
Ediderit? quæ Judææ ſub montibus altis
Nunc cæcis vera involvens ambagibus ultro,
Nunc manifeſta palam claro ſermone loquutus,
Dum populi circumſiſtunt, ſtipantque frequentes?
Nunc ſe principium rerum, finemque canebat,
Nunc veri fontem, atque hominum lucemque viamque.
Nos fortunatam prognatam hoc tempore prolem,
Nos felix tellus, nos ſecula læta tulere.
Nobis divinam vocem, divina loquentis
Verba haurire Dei propius ſæpe obtigit unis.
Scilicet hinc luſtris veniet labentibus ætas,

Cum

Cum ſeri optabunt eadem vidiſſe nepotes.
Talia Joannes cunctis mirantibus ore
Perſtabat memorans, cum protinus ecce! tumultu
Ingenti Solymum irrumpit manus impia, & urbis
Rectorem appellant, pœnaſque uno ore repoſcunt.
Diffugiunt ambo, & magnam ſtat adire parentem,
Ignaramque diu tantarum fallere rerum.

MARCI

MARCI HIERONYMI
VIDÆ
CHRISTIADOS
LIBER QUINTUS.

MARCI HIERONYMI VIDÆ CHRISTIADOS

Liber Quintus.

INSONTI vero Romanus parcere capto
Toto corde petens, huc mentem dividit atque huc:
Fama viri, virtuſque animo, egregiique recurſat
Oris honos, nec jam obſcurum genus eſſe deorum.
Omnia reſpondent auditis: denique ad ipſos

Converſus Solymos fremitu tectum omne replentes,
Ite, ait, & poſito mox huc certamine adeſte.
Sit, qui pro cunctis numero delectus ab omni
Fando aliquis doceat, quo tandem is crimine morte
Mulctandus, quod tantum obſtet ſcelus, ordine pandat,
Inſonti: ſimul hæc, ſimul illi abiere frementes
Chriſto animis certi nunquam deſiſtere vivo.

Parte alia, regem qui fœde prodidit hoſti,
Mutatus ſcelus agnoſcit perjurus Iudas:
Ah miſer! infectum quam vellet poſſe reverti!
Nulla quies animo: ſævire in pectore diræ
Ultrices, cæcaſque ob noxam ſumere pœnas.
Nec capit inſanos curarum pectore fluctus,
Hinc ſecum æra manu ſceleris cauſam attulit amens,
Quæ Solymi magno dederant in munere pacta,
Atque ſacerdotum ſacrata ad limina venit
Vociferans: veſtrum hoc argentum, hæc munera veſtra
Accipite: en! ſcelerum pretium exitiale repono.
Heu! heu! quid demens volui mihi? quo ſcelus ingens
Inductus pretio admiſi? vera Dei ille
Progenies, veruſque Deus, nunc denique cerno,
Diſcuſſæque abeunt tenebræ, & mihi reddita mens eſt.
Sic fatus, ſimul argentum conjecit in ipſos.

Olli

Olli autem flentem riſere, ac ſera videntem.
Infelix abit: hinc amens, cæcuſque furore
Multa putat, curæ ingeminant, ſævitque ſub imo
Corde dolor, cœlique piget convexa tueri.
Tum ſecum huc illuc flammantia lumina torquens,
Hem! quid agam infelix? quænam quæ ſecula porro
Sera adeo tantum ſcelus unquam oblita ſilebunt?
Accedamne iterum ſupplex, crimenque fatebor,
Atque auſim veniam ſceleri ſperare nefando?
Quo vero aſpiciam vultu, quove alloquar ore
Quem ſemel indignum decepimus, inque merentem?
Hinc igitur longe fugiam, quantum ire licebit,
Ignotuſque aliis agitabo in finibus ævum?
Hinc me præcipites me me hinc auferte procellæ,
Quo fugit uſque dies a nobis luce peracta.
At quis erit tutus tandem locus? omnia præſens
Aſpicit, ac terras Deus undique fulmine terret:
Et me conſcia mens, atque addita cura ſequetur,
Sive iter arripiam pedibus, ſeu puppe per undas.
Quos? quibus? at moror, & ludunt inſomnia mentem:
Vos, precor, ô mihi vos magnæ nunc hiſcite terræ.
Quid dubito? nunc te tangunt ſcelera impia, Juda
Infelix: tunc debueras, tunc iſta decebant,

Cum

Cum revocare pedem, cum fas occurrere peſti.
Nunc morere, atque nefas tu tantum ulciſcere dextra
Sponte tua, lucemque volens hominesque relinque.
Talia jactabat certus jam abrumpere vitam
Inviſam, & ſævum letho finire dolorem,
Curarum hanc unam metam ratus, atque laborum.
Fluctuat, atque ſibi ſemper tellure videtur
Abſumi, aut rapido de cœlo afflarier igni:
Uſque adeo ante oculos capti obverſatur imago:
Pallor in ore, acies circumlita ſanguine, & artus
Algentes tremit, inſtantis veſtigia lethi,
Et nox multa cava faciem circumvolat umbra:
Omnia nigreſcunt tenebris caliginis atræ.
Demens! qui potius veniam ſperare fatendo
Non auſus, neque enim precibus non flectitur ullis
Rex ſuperum, & juſtæ bonus obliviſcitur iræ.
Ergo ille inceptis perſtans, & ſedibus hærens
Iſdem abiit, ſilvæque tremens ſucceſſit opacæ,
Regia quæ propter frondebat plurima tecta.
Atque ibi dum trepidat, qua tandem morte quieſcat
Incertus, latebraſne animæ ſcrutetur acuto
Fortiter, & pectus procumbens induat enſe,
An ſe præcipiti jaciat de culmine ſaltu:

Ipſa,

Ipſæ, quæ attonitum, mortiſque cupidine captum
Ducebant ſemper furiæ, infenſæque præibant,
Informem prona nectentes arbore nodum
Oſtendere viam: collo namque inde pependit,
Ut meritus, laqueoque infami extrema ſequutus
Spiramenta animæ eliſo gutture rupit,
Et totos ſubito pendens extabuit artus.
Nondum picta novo coeli plaga mane rubebat,
Jamque ſacerdotes concurſu cuncta replentes
Veſtibulum juxta aſtabant, longiſque fremebant
Porticibus: nempe antiquo de more licebat
Nulli luce ſacra pollutum inſiſtere limen.
Tandem Romulides juvenum ſtipante caterva
Faſcibus egreditur patriis, oſtroque ſuperbus,
Et ſolio ante fores ſedit ſublimis eburno.
Conſedere patres pariter juxta ordine & ipſi,
Atque diu ſiluere: orſus dux denique fatur:
Dicite quo tandem demitti crimine morti
Poſcitis egregium juvenem: quæſivimus ipſi
Et genus & vitam: nil dignum morte repertum:
Sed potius factis fama illum ingentibus effert.
Ut propius vinctum vidi, audivique loquentem,
Ut ſtupui! ut viſus mihi nil mortale ſonare,

Cuncta

ASHMOLEAN MUSEUM OXFORD

Cuncta Deo ſimilis vultum, vocemque oculoſque!
Aut certe Deus ille, Dei aut certiſſima proles.
Cedite: ne regem veſtrum ignorate volentes.
His dictis cunctis penitus dolor oſſibus arſit
Ingens: infremuere omnes, gemitumque dedere.
Tum ſenior ſurgit fandi doctiſſimus Annas
In medio, & dictis exorſus talibus infit:
Si tibi non aliis per ſe manifeſta pateret
Res ſignis, Romane, vel hinc dignoſcere promptum
Cuique foret, teque in primis dux multa moveri
Convenit, huc cum tot collectos undique cives
Conveniſſe vides unius crimina contra.
Hic auctor fandi multos ſermone fefellit,
Et facie (ne cede dolis) mentitur honeſta
Virtutem: ſcelerum tegit alto in pectore amorem.
Nonne vides, hæc relligio quo ſe nova vertat,
Orgia quo, cœtuſque & nocturni comitatus?
Seditione potens Judæas ſuſcitat urbes
Auſus ſe paſſim terrarum dicere regem,
Progeniemque patris ſummi, cui ſidera parent:
Atque ideo veluti Deus ultro crimina faſſis
Dat veniam, pœnæque metum poſt funera ſolvit,
Quod ſcelus haud aliter poterit quam morte piare:

Sic

Sic veteres ſanxere; ſed & vetera ipſe retractans
Jura, novas figit ſimulato numine leges,
Inſtituitque novos ritus, nova ſacra per urbes,
Quæ ſervent ſeri ventura in ſecla nepotes.
Quin ipſas haud obſcura proh! voce minatur
Dejecturum aras, ſeque igni templa daturum,
Templa olim impenſis tantorum ſtructa laborum.
Et jamjam volet ipſum etiam reſtinguere Solem,
Sideraque obſeſſo verbis deducere cœlo.
Haud ſcelus ille tamen fallaci pectore quivit
Diſſimulare diu: neque enim ſcelerata ſubire
Tecta horret, nec ſe vetitis conventibus aufert
Admonitus, ſociique epulis capiuntur opimis.
Quinetiam, interdum ſiqua tota impius urbe
Inventus fama ante alios ob crimina notus,
Continuo paribus gaudens adit impiger illum,
Nec requies, donec ſibi conciliarit amicum:
Tantus amor ſcelerum, tantum illi fallere cordi.
Tum feſtis, cum fas nihil exercere, diebus
Ipſe tamen pellit morbos, ægriſque medetur.
Quid memorem, ut ſocii vetitis impune per ædes
Veſcantur dapibus, Cereremque & pocula tractent
Haud prius ablutis manibus ſine more, ſine ullis

Legibus immundi, contactuque omnia fœdent?
Scilicet omnipotens placitos tot ſecula ritus
Retractet pater, & mentem ſententia vertat.
Quæ nova tempeſtas? eane inconſtantia cœlo?
Dede neci, ne thuricremas, quibus imminet, aras
Deſtruat, & poſthac non auſit talia quiſquam.
Dede neci: pœnas ſceleri impius hauriat æquas:
A ſacris prohibe infandos altaribus ignes.
Dixerat, atque omnes eadem ſimul ore fremebant.
Romulus at dictis nequicquam flectitur ullis;
Nec nova primum audit nunc crimina: cuncta nefando
Scit fabricata odio, dum Chriſti gloria & ingens
Sacrilegos ſtimulis virtus exercet amaris.
Atque ait: hæc coram fama eſt vos ſæpius illi
Objeciſſe, quibus ſemper ſermone paratus
Reſtitit, & vera victor ratione refellit;
Nec ſe progeniem ſuperi negat ipſe parentis,
Quem vos promiſſum cœlo divinitus olim
Venturum tandem auxilio mortalibus ægris
Non latet, ut veteres genitoris molliat iras
Concilians generi veſtro, culpamque parentum
Ipſe ſua virtute luat: ſic ferre priorum
Accepi monumenta, patres id prodere veſtros,

Et

Et rebus probat ipſe: adeo circum oppida luſtrans
Arrexit totam monſtris ingentibus oram,
Quæ non ullæ artes hominum, non ulla poteſt vis.
Quinetiam in lucem quoſdam revocavit ab umbris,
Queis penitus jam mors totos immiſſa per artus
Solverat hærentes animæ de corpore nexus.
Quare agite, ô odiis miſeri deſueſcite iniquis:
Ne fruſtra pugnate, Deum ſed diſcite veſtrum.

Dixerat: at magis atque magis violentia gliſcit
Omnibus: ingenti clamore inſiſtere, & una
Infreni ſævire, humeriſque abſcindere amictum;
Nec ſecus increvere animis ardentibus iræ,
Quam cum Ateſimve, Padumve undis læta arva parantem
Diluere agricolæ ſubiti compeſcere tendunt
Aggeris objectu, præceps magis æſtuat amnis
Inſultans, victorque altas ruit agmine moles.

Forte autem rex, & ſoboles hoc tempore regum
Herodes ſtudio ſacrorum advenerat urbem.
Munere Romulidum pars huic amiſſa paterni
Reddita erat regni, Galilææque oppida habebat:
Quem poſtquam accepit rector Romanus adeſſe,
Solveret ingrato quo ſeſe munere tandem,
Tranſmiſit Galilæum illi vinctum Galilæo,

Atque ipſum juſſit, vitamque & crimina, ſiqua,
Quærere, pro meritiſque viro decernere pœnas.
  Tum vero audito Chriſti rex nomine lætus
Duci intro jubet ingenti correptus amore
Compellare virum, ac propius vera ora tueri.
Quem dehinc aggreditur vario ſermone, ſed ille
Nil contra, atque oculos nuſquam avertebat Olympo.
Ergo illum nil ſupra hominem miratus, & ultro
Irridens iterum jubet ad prætoria duci,
Et rurſum haud læto Romano redditur inſons.
  Hic me deficiunt animi, mens labitur ægra:
Horreſco meminiſſe, Dei quæ vera propago
Pertulerit mala factus homo Deus, auctor Olympi,
Quem mare, quem tellus, vacuique patentia tractus
Atria, nec capit immenſi plaga lucida cœli.
Aura tuo omnipotens vires mihi reffice lapſu,
Aura polo demiſſa, tuo hic me numine firma.
Hæc animi victus quoties evolvere tento,
Omnia me circum nigreſcunt: pallida cerno
Aſtra, caputque atra roſeum ferrugine Solem
Occulere, & mœſtum in lacrymas ſe ſolvere cœlum.
Tantane te pietas miſerantem incommoda noſtra,
Tantus adegit amor cœli ô lux clara ſereni,

Vera Dei ut ſoboles, verus Deus æthere miſſus
Tam gravia hæc velles, perpeſſuque aſpera ferre,
Divinumque caput terrena mole gravatus
Subjiceres tot ſponte malis? hæc præmia ferres,
Noſtra tua bonus ut deleres crimina morte?
Nos dulces vetita decerpſimus arbore fœtus,
Tu trunco infando pendens crudele luiſti
Supplicium, ô nimium noſtros miſerate labores!
Tu, quamvis Deus, atque Dei indubitata propago,
Heu! nunc hæc hominum, nunc cogeris illa ſubire
Arbitria in vinclis, & judicis ora vereri,
Qui toti advenies olim datus arbiter orbi.

Pontius ut vinctum ſua rurſum ad limina reddi
Conſpicit, arbitrio nec ſe ſubducere triſti
Poſſe videt, ſævis curarum tunditur undis,
Jamque his, jamque illis iterumque iterumque retentat
Crudeles animos, & parcere neſcia corda
Irritus, ac ſtudio fruſtra adverſatur inani.
Quam magis ille animis tendit ſermone mederi
Nunc ſupplex placiduſque, minis nunc aſper acerbis,
Tam magis accenſis crudeſcunt cordibus iræ.
Tandem ait: hæc redeunt (veſtrorum antiqua parentum
Vana ſuperſtitio) certis cum ſacra diebus,

Unum ego de multis incluſis carcere ſuevi
Reddere, & ex arctis impune emittere vinclis:
Hunc igitur vobis ipſum ſolvine jubetis
Inſontem? nam quem potius dimittere poſſim?
Et jam pœnarum ſatis, ac feritatis abunde eſt.
Aut ſolvo, aut porro vos hinc abducite, & atræ,
Ut libet, immeritum ſine me demittite morti.

Non tulit, & medium ſermonem abrupit acerbans
Crimina falſa cohors, & pœnas ingravat ore.
Forte illis Barabas populo patribuſque diebus
Inviſus, quo non ſcelere uſquam immanior alter
Jamdudum in vinclis pœnam expectabat acerbam:
Nulla fugæ ſpes prorſus, ei via nulla ſalutis.
Huic igitur præſes vellentne, an parcere Chriſto
Scitatur, ſperans ita tandem evadere poſſe.
Illi autem victique odiis, cæcique furore
Exolvi Barabam poſcunt, veniamque precantur
Uni omnes, Chriſtumque abſumi funere tendunt,
Atque obſtant ſumma ſtudiis rectoris opum vi.
Ille autem loris cædi, virgiſque ſalignis
Divinum mandat (viſu lacrymabile!) corpus:
Fors, ait, innocui potero hac extinxe cruoris
Arte ſitim: ſic immitis miſerebitur hoſtis,

Et lacerum totos cernentes comminus artus
Ipſi ultro ſatiati animos a morte reducent.
Jam largo undabat fœdatum ſanguine corpus,
Perfuſique artus tabo, liventia colla,
Collaque brachiaque, & detectæ verbere coſtæ;
Atque ejectabat craſſum roſeo ore cruorem.
Talem in conſpectu populi ſtatuere, cruentos
Nudum humeros pectuſque ambaſque a poplite plantas;
Nam medium texto velabat carbaſus albo.
Palluit aſpectu cœlum: conterrita fugit
Cornibus obtuſis ſub terram argentea Luna,
Nimboſoque diu latitans evanuit ore;
Et pariter viſa aſtra polo cecidiſſe ſereno.
Non tamen hoſtiles explevit ſanguine pœnas;
Sed magis atque magis crudeſcunt corda precando,
Quæ non ullæ artes, quæ vis non mitigat ulla.
Immerito lethum intendunt, extremaque poſcunt
Supplicia infenſi: reſonant clamoribus alta
Atria: certatim ſe cuncti hortantur in iras.
Eumenides, miſſique inferna e nocte miniſtri
Tartarei, tenues animæ ſine corpore vitæ
Circumeunt, ſtimuloſque acuunt ardentibus acres,
Et lucem eripiunt miſeris, agitantque furentes.

Ro-

Romanum interea monet ipſa exterrita viſis
Per ſomnum conjux, juvenis ne ſanguine ſeſe
Polluat, abſtineat capto, portenta minari
Magna Deum in ſomnis: is erat is candidus ille
Agnus, ait, (nunquam ludunt me ſomnia vana)
Quem circumfuſique canes, ſudibuſque petebant
Paſtorum globus omnis: eum mox omnia ademptum
Paſcuaque & notis flebant cum ſaltibus agri.
At pater altitonans manifeſta percitus ira
Deſuper auctores cædis ſævibat in ipſos.
Turbatum extemplo viſum ruere undique cœlum,
Et campos late ac ſilvas quatere horrida grando.
Tum ſubito audita ex alto, voxque acta per auras:
Parce Deo, Romane, hominum compeſce furorem.
Credo equidem hunc (non te fallit) genus eſſe deorum:
Parce manus ſcelerare, pio vir parce cruori.
Ipſi hæc cœlicolæ placidi portenta refutent,
Judæoſque petant ſolos, generique minentur.
Talibus auditis Solymos animo acrior urget
Romulides certus veſano obſtare furori:
Jamque minis agit, & dictis haud amplius arcet
Mollibus inſanos, & non toleranda frementes.
Jamque videbatur demptis dimittere vinclis

Velle

Velle virum, & tantis ſe tandem ſolvere curis.
Senſit atrox Erebo umbrarum regnator in imo
Æternam ſervans memori ſub pectore curam:
Ingemuit, vincique animo indignatus amaro eſt.
Protinus horriferum latebroſa ab ſede Timorem
Evocat atrum, ingens & ineluctabile monſtrum:
Triſtior haud ulla eſt umbroſis peſtis in oris
Scilicet, atque hominum egregiis magis æmula cœptis:
Frigus ei comes, & dejecto Ignavia vultu.
Extemplo hanc ſuperas torpentem aſcendere ad auras
Imperat, intonſi qua molli vertice ſurgunt
Phœnicum montes, Solymorumque alta ſubire
Mœnia, ut Auſonii flectat ducis aſpera corda
Dejiciens, ſubigatque metu deſiſtere cœpto.
Juſſa facit: ſibi nigrantes accommodat alas
Nocturnarum avium, inque atros ſe colligit artus.
Jamque emenſa viæ tractus obſcœna volucris
Purpurei crebra ante oculos ſe præſidis ecce!
Fertque refertque volans circum importuna, ſonanſque
Nunc pectus, nunc ora nigris everberat alis,
Immiſitque gelu, & præcordia frigore vinxit.
Diriguit viſu ſubito, atque exalbuit ille,
Surrectæque comæ ſteterunt, gelidu ſque per oſſa

Horror iit; genua ægra labant; vox faucibus hæſit.
Quem ſimul ac cives ſenſere inſueta timentem,
Pallentemque genas, & toto corpore verſum,
His ſubito arrepto clamantes tempore dictis
Aggreſſi: iſte auſus vulgo ſe fingere regem,
Aſpirat ſceptris, regiſque affectat honores:
Quem ſi forte neci mavis ſubducere, nec te
Crimina tanta movent, Judæas protinus urbes
Seditione potens Romanis legibus, omnemque
Artibus avertet Syriam ditione Quiritum.
Res igitur tibi ſi curæ Romana, decuſque
Cæſaris, hanc ſuperis peſtem citus aufer ab oris:
Hauriat ut meritas haud uno crimine pœnas,
Ne gentem repant contagia dira per omnem.
Talia perſtabant uno omnes ore frementes:
Dux vero expertus genus intractabile, regis
Palluit ad nomen (præcordia ad intima ſævit
Subdita peſtis enim) nec jam ſuperantibus obſtat
Amplius, & ſeſe victus cedenſque remittit,
Haud ultra potis inſano pugnare furori:
Ceu cum roſtratæ ſeſe oppoſuere triremi
Protinus adverſi mediis in fluctibus Euri,
Luctatur primum celſa de puppe magiſter,

Hortaturque viros validis inſurgere tonſis:
Demum ubi ſe niti contra intolerabile cœlum
Incaſſum videt, ac ventos ſuperare furentes,
Vertit iter, quocunque vocat fortuna per æquor
Multivium, atque auris patens ſubremigat æger.
Haud tamen abſtinuit verbis, vocive pepercit:
Verum, vincor, ait, nec habet veſtra ira regreſſum:
In me nulla mora eſt: moriatur crimine falſo
Damnatus; vos triſte manet, ſperoque propinquum
Supplicium: vos ſacrilego, ſerique nepotes
O miſeri! meritas pendetis ſanguine pœnas.
   Sic effatus aquam plena jubet ocius urna
Afferri, abſtergenſque manus hæc addidit ore:
Ut nunc his manibus maculæ abſunt, ſic mihi nullum
Hac in cæde nefas, meque omni crimine ſolvo.
Dixit, & exurgens ſolio intra tecta receſſit.
   Illi autem: Deus hæc nobis natiſque reſervet,
Inſtauretque graves pœnas, quaſcunque meremur.
   Hæc dum porticibus populo ſpectante geruntur
Veſtibulum ante ipſum, famuli ducis ædibus intus
Armati illudunt capto, irridentque ſilentem;
Quodque illum populi regem optavere per urbes,
Purpureis ornant tunicis, oſtroque rubenti,

Atque alte effultum ſublimi ſede locarunt.
Pro capitis crinali auro, regumque corona
Sentibus obnubunt flaventia tempora acutis:
Pro ſceptro datur inſigni fluvialis arundo.
Tum populo læti portis bipatentibus omni
Oſtendunt plauſu magno, regemque ſalutant.
Haud aliter ludo pueri cum ex omnibus unum
Delegere ducem, ſociis qui ſponte ſubactis
Imperitet, læto cuncti ſtant agmine circum
Condenſi: aſſurguntque omnes, regiſque ſuperbi
Juſſa obeunt ludicra, ingens it ad æthera clamor:
Tali intus famuli indulgent manus effera ludo.
Dehinc juveni veſtis obtentu lumina inumbrant,
Divinumque caput palmis & arundine pulſant.
Hic digitis vellit concretam ſanguine barbam,
Ille oculos in ſidereos ſpuit improbus ore
Immundo, & pulchrum deformat pulvere corpus.
Nec mora, nec requies, verſantque agitantque ferentem
Omnia, nec verbis ullis indigna querentem;
Nec dare permittunt jam lumina feſſa ſopori.
O dolor! heu ſpecies inhoneſta, indignaque viſu!
Non ſilvis avibus frondes, non montibus antra
Quadrupedum generi deſunt, ubi condere ſeſe

In noctem, atque ſuos poſſint educere fœtus:
At rerum auctori, cœli cui regia ſervit,
Omnibus in terris deſit locus, omnibus oris,
Quo caput acclinet, feſſuſque in morte quieſcat.
Tum vero Solymi victores cuncta parare
Supplicia, atque omnes pœnarum exquirere formas,
Perferat ut ſævos crudeli morte dolores.
Jamque illum erecto properant diſtendere ligno
Affixum, & lenta paulatim perdere morte:
Nec mora, diffindunt malos: ſonat acta ſecuris,
Altaque quadrifidis fabricatur roboribus Crux,
Tormenti genus: hac olim ſcelera impia reges
Urgebant pœna, ſonteſque hac morte necabant,
Difficiles miſerorum obitus, longique dolores.
Tum neque honos erat, infami neque gloria trunco:
"At nunc numen habet: ſanctum & venerabile lignum
"Suppliciter cuncti colimus, ſacriſque minores
"Argento atque auro contectum imponimus aris,
"Et lætum ex illo memores celebramus honorem.
"Illa etiam cœlo fulgebit lampadis inſtar
"Æthereæ, & totum luſtrabit lumine mundum,
"Cum dabit exitio una dies animalia cuncta,
"Interitumque feret rebus mortalibus ignis.

Vix

Vix terris lux alma aderat, cum jam undique tota
Urbe ruit ſtudio viſendi accita juventus,
Implenturque viæ, concurſuque omnia fervent.
Et jam purpureos habitus inſignia ludicra
Exutum, vinctumque manus clamore trahebant
Dirum ad ſupplicium, magna ſectante caterva.
Per medios longis raptatus funibus ibat
Semianimiſque, artuſque tremens, plagiſque cruentus
Nocturnis, humeroque trabem duplicem ipſe gerebat
Præciſis gravidam nodis ac robore iniquo,
Qua ſuper infando mortales linqueret auras
Supplicio, & duros finiret morte labores.
Armati circumſiſtunt, clypeataque juxta
Agmina denſantur: collucent ſpicula longe,
Spiculaque & rubris capitum cava tegmina criſtis,
Æreaque alterno conſpirant cornua cantu.
Pars pedes inſequitur: pars ſeſe lucidus altis
Fert in equis: reſonant colles clamore propinqui.
Multi autem, quorum melior ſententia, flebant:
Præcipue matreſque piæ miteſque puellæ
Cernentes nudis pedibus per ſcrupea ſaxa
Tendere, & offendi crebro ad ſalebroſa viarum,
Dum monte adverſo protrudit robur iniquum:

Ad quas ſuſpirans heros ſic ore loquutus:
Ne vero, ne me matres indigna ferentem
Flete piæ: vobis potius deflete propinquum
Exitium, & veſtris hinc debita præmia natis.
Sic fatus linquit non æquis paſſibus urbem.
Interea ſuperum rex tanto in cardine rerum
Verticis ætherei ſublimem evaſit ad arcem,
Mortalis nati lethum ut crudele videret
Ipſe ſui ſpectator: eum gens incola cœli
Aligeri ſtipant cunei, & comitantur euntem.
Eſt templum gemmis interlucentibus auro
E ſolido factum ſublimi in vertice Olympi,
Tectum immane, ingens, ſuperi penetrale parentis
Sidera deſpiciens ſubterlabentia mundi.
In medio clivus duro ex adamante tumeſcit
Paulatim exacuens inſtar faſtigia pinus:
Multiplices circum ſedes, ſubterque ſupraque
Diſpoſitæ, gradibuſque novem ſuper æthera ſurgunt.
Conveniunt huc cœlicolæ, regemque canendo
Ingreſſi Thiaſis luſtrant: ſe ſedibus inde
Omnes compoſuere ſuis, tumulumque coruſci
Ter late circum terna cinxere corona
Secreti ordinibus certis; neque enim omnibus æqua

Con-

Conditio, vireſque pares, eademque poteſtas:
Verum, aliis alii ut præſtant, ita rite locantur
Munere quiſque ſuo contenti, ac ſorte beati.
In medio pater omnipotens ſolio aureus alto
Sceptra tenet, lateque acie circum omnia luſtrat,
Totus collucens, totus circum igne coruſco
Scintillans, radiiſque procul vibrantibus ardens.
Mox autem infauſtis Judææ lumina tantum
Defixit terris, triſtemque ante omnia collem
Spectabat, gens mœſta ſimul ſpectabat Olympi
Collem infelicem, ſacram egredientibus urbem
Qui prior occurrit humanis oſſibus albus.
Auctores ſcelerum pœnas ibi morte luebant
Informi: circum pendebant corpora paſſim
Arboribus truncis incocto lurida tabo.
Huc ſimul atque emenſus iter miſerabilis heros
Pervenit, ſenſitque ſibi crudele parari
Supplicium, atque trabem vidit jam ſtare nefandam,
Dejectos oculos porro huc jactabat & illuc
Omnia colluſtrans, comitum ſi forte ſuorum,
Siquem forte acies inimicas cerneret inter:
Fidum in conſpectu nullum: videt agmina tantum
Sæva virum, campique armis fulgentibus ardent.

Cari deſeruere omnes diverſa petentes,
Non aliter, quam cum cœlo ſeu tactus ab alto
Paſtor, ſive feræ inſidiis in valle peremptus,
Continuo ſparguntur oves diverſa per arva
Incuſtoditæ, reſonant balatibus agri.
Jamq; trabem infandam ſcandens, pendenſq; per auras
Horruit, atque Deum veluti ſe oblitus, acerbi
Pertimuit dirum lethi genus, æſtuat intus,
Atque animum in curas labefactum dividit acres,
Triſtia multa agitans animo, totoſque per artus
Pallentes mixto fluit ater ſanguine ſudor,
Et patriam crebro reminiſcitur ætheris aulam.
Tum cœlum aſpectans hæc imo pectore fatur:
Heu! quianam extremis genitor me ſumme periclis
Deſeris? aut nati quo jam tibi cura receſſit?
Audiit has ſummus voces pater, audiit omnis
Cœleſtum chorus: ipſe (alta ſecum omnia mente
Verſabat genitor, nutu haud oblitus agi rem
Nempe ſuo) ſtetit immotus, ſeſeque repreſſit.
At circumfuſos cœtus gentem ætheris alti
Aligeram injuſſos potis eſt vis ſiſtere nulla:
Omnibus exarſit ſubito dolor: omnibus ingens
Æſtuat ira: volunt nato ſuccurrere herili,

Et prohibere nefas, duroque reſiſtere ferro.
Bella cient: arma ingeminant arma acrius omnes.
Hic puer haud volucri extremus de gente recurvo
Ære vocare acies quo non magis utilis alter,
Aſcenſu ſuperat celeri ardua culmina præpes,
Tum ſuper axe ſedens, roſeique in vertice cœli
Signa canit belli: latus diſſultat Olympus
Undique, & inſolito tremuerunt ſidera motu.
Audiit & ſonitum, ſiquem procul orbe remoto
Diſtinet incedens humili Luna humida greſſu:
Audivere, quibus generis cuſtodia noſtri
In terris olim ſorti data, vaſtaque Tellus
Protinus ingenti tremuit concuſſa fragore.
Tum quos rex ſuperum varias legarat in oras,
Aereos relegunt tractus, mandataque linquunt
Imperfecta, fugaque poli ſuper ardua tendunt.
Ac velut in paſtus celſa quæ ſede columbæ
Exierant varios, cum tempeſtate repente
Urgenti cæco miſceri murmure cœlum
Incipit, & nigræ cinxerunt æthera nubes,
Continuo linquunt arva undique, & ardua pennis
Tecta petunt, celereſque cavis ſe turribus abdunt.
Jam paſſim ingentis properatur vertice Olympi,

Et toto ancipitis ferri cœlo ingruit horror,
Æratique ſonant currus, gemituſque rotarum
Audiri, ſonituſque armorum deſuper ingens.
Tam vaſtos motus axis miratur uterque,
Miranturque ignes, cœlique volubilis orbes,
Cum tenues animæ, cum ſint ſine corpore vitæ,
Senſibus a noſtris quibus eſt natura remota.
Sæpe autem, ſeu mortales mittuntur ad oras,
Sive opus in fratres olim capere arma rebelles,
Corporis affiĉti ſibi quiſque accommodat alas,
Aereoſque artus, ſimulacrumque aptat habendo,
Spiritus ut queat humanos admittere viſus.
Ergo illi rapido circumdant turbine denſa
Corpora ſub noſtros etiam venientia ſenſus:
Circumdantque humeris deſueta micantibus arma
Ætheris ærisono ſubito de poſte refixa
Cœlicolum exuvias, belli monumenta nefandi,
Quod ſocios olim contra geſſere furentes.
Hic bonus armatur jaculis, haſtamque trabalem
Criſpat agens, rapit ille faces, rapit ille ſagittas,
Suſpenditque humeris lunatum ardentibus arcum:
Atque alius palmas inſertat cæſtibus ambas.
Pars tereti funda dextram implicat: omnibus enſis

Aureus in morem vagina pendet eburna:
Infrenant alii cœli per cœrula currus.
Cætera pars pictis librare celerrima pennis
Corpora: non eadem vis omnibus ipſa volandi:
Mobilitate vigent varia: pars remigat alis
Binis alternante humero; pars ordine ad auras
Tollunt ſe triplici pennatis undique plantis,
Haud unam in faciem; ſed nec color omnibus idem:
Namque hos punicea cernas effulgere pluma
Flammipedes, igni aſſimiles rutilantia terga:
Herbarum hos ſpeciem, virideſque referre ſmaragdos:
Terga illis croceo lucent circumlita luto:
Centum aliis alii pinxere coloribus alas.
Qualis ubi, exactos poſt æſtus arbore ab omni
Exornat pomis ſe verſicoloribus annus,
Et caput Autumnus circumfert pulcher honeſtum.

Et jam pennipotens liquidis exercitus ibat
Tractibus, ac volucri cingebant agmine cœlum,
Milla quot nunquam naſcentum ab origine rerum
Viſa hominum in terris coiiſſe, ter agmina terna,
Terque duces terni: toto dux vertice ſupra eſt
Nuper Iapygii Gargani e vertice vectus
Armipotens, veteris quem quondam gloria pugnæ

Sublimem, longeque alios ſuperextulit omnes,
In medio ibat ovans, galea criſtiſque ſuperbis
Aureus, & longe gemmis lucentibus ardens:
Nunc etiam ſpolia edomiti, fulvamque draconis
Pellem oſtentabat ſpiris ingentibus, ipſumque
Innixus tergo pedibuſque haſtaque premebat.
Arma procul radiant: umbo vomit aureus ignes,
Stellantique procul micat enſis jaſpide fulgens.
    Ventum erat ad cœli portas: hic omnibus iræ
Incaluere magis, belli ut monumenta prioris
Sunt oculis oblata: vident nam turribus altis
Pendentes currus, ſuſpenſaque poſtibus æra,
Spiculaque, & clypeos victis de fratribus arma
Olim immane nefas cœlo crudeliter orſis,
Dum fruſtra aſpirant ſceptris felicis Olympi
Immemores, victique animis, & vana tumentes,
Quos ipſi contra ſteterant meliora ſequuti,
Æthereque expulerant certamine debellatos.
Quam pugnam in foribus quondam cælarat ahenis
Artificum manus, atque operoſo impreſſerat auro.
Cernere erat liquidas cœli pendere per auras
Hinc acies atque hinc acies certamen adortas,
Nunc huc, nunc illuc ultro citroque volare,

Ætheraque in medio venientibus obſcurari
Miſſilibus, jamjam certari comminus armis,
Miſcerique acies, & jam, queis ſpicula deerant,
Crinibus implicuere manus hoſtilibus uncas,
Suſpenſoſque comis circum per inane rotabant.
Jamque hos paulatim concedere, deſuper illos
Urgere aſpicias, donec toto æthere verſi,
Palanteſque fugæ ſimul hoſtes terga dedere
Præcipiti aſſimiles nimbo, atque procacibus auſtris.
Nam pater omnipotens armatus fulmine dextram
Deturbabat agens, flammiſque ſequacibus arce
Siderea excuſſos Erebi domus atra recepit.
Pugnæ igitur ſuperi admoniti, veteriſque trophæi
Ætheris ardebant fractis erumpere portis.
Jamque adeo evaſſent omnes, terriſque potiti
Sontem incendiſſent oram, jamque urbibus igni
Correptis Judæa nocens commiſſa luiſſet,
Ni pater altitonans ſtellanti nixus Olympo
(Motus enim tanto ſubito flagrante tumultu)
Cœpta redargueret, verbiſque inhiberet acerbis
Bellum importunum cunctis haud mollia mandans:
Nam circumſpiciens ſibi centum aſtare miniſtras
Virgineas volucrum humana ſub imagine formas

Hinc

Hinc atque hinc videt, & nutum obſervare paratas:
Quarum quæ placido mitis Clementia vultu eſt,
Eligitur numero ex omni, cui talia mandet:
Vade ait, & volucri per cœlum labere curru:
Fratribus hæc fer dicta tuis: non ætheris illis,
Non illis vaſti commiſſas orbis habenas,
Ut ferro injuſſas meditantes edere pugnas
Omne auſint miſcere meo ſine numine cœlum,
Terramque, & tantos animis accendere motus:
Confidant, poſitiſque adſint huc ocius armis.
Dixerat: illa viam raptim ſecat alite curru,
Et patris ingentes paſſim denuntiat iras,
Ni redeant, poſitiſque quieſcant protinus armis.
Addunt ſe comites Pietas Paxque aurea: it una
Speſque Fideſque piique parens placidiſſima Amoris:
Omnibus in manibus rami canentis olivæ.
Quaque egere viam, videas procul ilicet arma
Projicere, & ſtudiis cunctos miteſcere verſis.
Jamque in conſpectu poſitis exercitus armis
Regis adeſt, dicto parentes ſede locarunt
Ordine ſeſe quiſque ſua, pariterque quierunt.
Hic tum nimbipotens genitor circumtulit ora
Ter torquens illuſtre caput, ter cardine moto

Terribilem increpuit ſonitum: dein farier inſit:
Quæ ſuperi vetitum contra hæc inſania ferri?
Quo ruitis? quia ne auxilio ſubſiſtere noſtro
Non queat ille, meæ aut ſint fractæ deniqne vires?
Ne ſævite animis, atque hanc deponite curam,
Quandoquidem haud fert hæc noſtro ſine numine natus,
Scitis enim, ut moriens crimen commune refellat:
Sic generi humano clauſum ſtat pandere Olympum.
Illum ideo duros volui exercere labores,
Atque agere in terris extrema per omnia vitam
Finibus exactum cunctis, inopem, omnium egentem.
Jamque ad ſupremum ventum: manet exitus illum
Hic hodie gravis inſontem irrevocabile lethum,
Et morti caput ipſe ſua ſponte obvius offert.
Nunc autem ſubito viſu horruit, & timor illi
Confuſam eripuit lethi ipſo in limine mentem:
Quippe, Deum velut exutus, mortalis, inermis
Reſtitit, & telis manſit violabile corpus.
Nil aliter vis divinos valuiſſet in artus
Ulla hominum, & cunctis foret impenetrabilis armis.
Non adeo vires, non parva potentia noſtra,
Ut nequeam, ſi verſa retro ſententia, natum
Eripere in medio verſantem turbine lethi.
Contra illum inſurgant omnes, ab origine rerum

Quid-

Quidquid ubiq; hominum natum, extinctumq; per ævum.
Non ita me experta eſt Babylon, ubi ad aſtra gigantes
Tentavere vias educta turre ſub auras;
Et poterant magnos manibus divellere montes.
Nunc etiam fumant præfractæ fulmine turres,
Ut nimborum acies, tempeſtatumque quieſcant,
Quæ vaſtum rapiant convulſum a cardine mundum.
Ipſe manu terras quaterem, cœlum omne cierem
Diluvio cuncta involvens: me me ignibus atris
Nunc nunc accinctum, teloque tricuſpide dextram
Armatum mortale genus ſævire videret,
Hunc diſſlare globum, hæc paſſim metere agmina ferro.
At ſinite, adveniet (neque enim mora longior) urbi
Tempus ei, fruſtra hunc cum magno optaverit emptum
Haud tetigiſſe, genus cui ducitur æthere ab alto.
  Sic ait, & moto tremefecit vertice mundum
Terrifico quatiens tonitru cœleſtia templa:
Continuo ſuperum furor acer & ira quievit:
Proſequitur tantum votis chorus omnis amicis,
Atque Deum e ſummo taciti miſerantur Olympo.
Sicut, ubi incluſi ſeptis vacuo æquore campi
Pro laude ac decore accenſi certamina miſcent
Inter ſe æquatis juvenes duo comminus armis,
Hinc ſpectat procul atque hinc circumfuſa juventus:

Tum ſi forte alter minus ac minus utilis, ore
Palluit, aut terra cecidit deceptus iniqua,
Conſurgant fidi æquales, ſtudiiſque ſequantur;
Quam vellent, niſi pacta vetent, ſuccurrere amico!
Stant ægri, & caſum longe execrantur acerbum.
Haud ſecus indefenſus, inermis reſtitit heros.
Illum nudum humeros, nudum omne a vertice corpus,
Directum longo malo applicuere furentes:
Nuda dehinc tendunt tranſverſo brachia ligno,
Diverſaque ambas affigunt cuſpide palmas
Hinc atque hinc: mucrone pedes terebrantur eodem
Confixi: largum manat de ſtipite flumen.
Inſtant vi multa: ferro ardua robora adacto
Dant gemitum: reboat diro ſtridore ſupinus
Mons circum ingeminans, ictuſque reſultat imago.
Tum ſupra caput & nomen, patriamque, neciſque
Inſcripſere notis variis in ſtipite cauſam.
Dextra autem lævaque duos gemina arbore fixos
Addiderant ſocios, quos ob commiſſa merentes
Leges ſupplicium ad juſtum pœnamque vocabant.
Verum ipſum amborum in medio longe altius arbos
Extulerat, veluti ſcelerum exhortator & auctor,
Aut furtis foret ante alios immanior omnes.
Infelix Solyma, infelix Judæa propago

Ultro infeſta piis, non ipſis vatibus æqua,
Hæc digna hoſpitia, has ſedeſque toroſque paraſti
Cœlicolum regi? hos ſocios, hunc addis honorem,
Qui mortale genus propter delapſus Olympo
Sponte ſub humana luſtravit imagine terras?
Hic genus ipſe tuum Phariis eduxit ab oris,
Et pedibus ſalſas dans ire impune per undas
Marmoreum tibi ſtravit iter, pontumque diremit.
Idem etiam te cœleſti dape pavit euntem
Per deſerta tuos miſeratus vaſta labores.
Hujus ope hauſiſti dulcem de caute liquorem,
Cum procul & fontes & liquida flumina abeſſent.
Hic te poſthabitis aliis longe omnibus unam
Gentibus elegit, meritis quam ad ſidera ferret,
Muneribuſque ſuis ſublimi æquaret Olympo.
Promeritum his cumulas donis? hæc digna rependis?
Non vatum voces, non te miracula rerum
Ulla movent, aut non præſentia numina ſentis?
Cui unquam ſcelerum auctori tam dira paraſti
Supplicia? aut uſquam quis tam crudeliter hoſti
Acceptus tales luit alter corpore pœnas?
Jamque trabi applicitus tergo alte hærebat: in illum
Verſi omnes obſervabant, quæ funere in ipſo
Signa daret, quæ ſpes, aut quæ fiducia victo.

Ille autem tacitus jamdudum cuncta ferebat,
Immotuſque: decor roſeo nondum omnis ab ore
Ceſſit; adhuc oculis divinum eſt cernere honorem:
Tantum reſperſuſque genas, pallentiaque ora
Humectat cruor, & mixto cum pulvere ſudor
Plurimus, infectique rubent in ſanguine dentes.
Qualis, qui modo cœrulea perfuſus in unda
Lucifer aſtrifero radios ſpargebat Olympo,
Si mundi ſpecies violetur clara ſereni,
Et ſubita incipiat cœlum palleſcere nube,
Nondum omne occuluit jubar, obtuſaque niteſcit
Pulcher adhuc facie, & nimbo tralucet in atro.

Interea matris, quam magnam nuper ad urbem
Traxerat incertus rumor, certiſſimus aures
Nuntius implevit natum extra mœnia duci,
Ad mortemque rapi captum, inſidiiſque ſubactum:
Palluit infelix, mediiſque in vocibus artus
Diriguit: licet hæc patris ſciat omnia certo
Conſilio fieri, atque ipſius numine nati,
Altius ingenti tamen exuperante dolore
Cuncta oblita ruit: reſonant plangoribus ædes
Fœmineis: fruſtra lacrymantem, & acerba gementem
Solantur fidæ comites: jamque illa per urbem
Atque huc atque illuc errat, triſtemque requirit

Iu-

Indefeſſa locum, nunc hic, nunc hæſitat illic
Veſtigans oculis, atque auribus omnia captans,
Sicubi concurſum, voces aut hauriat ullas.
Ac veluti paſtu rediens ubi veſpere cerva
Montibus ex altis ad nota cubilia fœtus
Jamdudum teneri memor, omnem ſanguine circum
Sparſam cernit humum, catulos nec conſpicit uſquam,
Continuo luſtrans oculis nemus omne peragrat
Cum gemitu: tum ſiqua lupi, ſiqua illa leonis
Raptoris ſigna in triviis conſpexerit, illac
Inſequitur tota obſervans veſtigia ſilva,
Perque viam paſſim linquit pede ſigna biſulco.
Haud aliter, ſimul atque jugo proſpexit in alto
Collis oliviferi, late qui maximus urbi
Incubat, ingentem concurſum, & lucida circum
Spiculaque clypeoſque & fulgentes equitatus,
Per medios ruit, & curſum extra mœnia torquet.
Illam porticibus ſpectant, altiſque feneſtris
Effuſæ matres, longe & miſerantur euntem.
Jamque hos, jamque ruens curſu prævertitur illos,
Ungula crebra licet volucrum proculcet equorum.
Addunt ſe flenti comites, pariterque ſequuntur
Fidus Joannes cum matre, atque innuba Martha,
Et ſoror, & Salome, & conjux ægra Cleophæ,

Cunctæ

Cunctæ atro pariter velatæ tempora amictu.
Ecce! autem videt infando jam proxima monti
Erectamque trabem & ſcalas defixaque ſigna:
Quamvis neſcit adhuc, quæ ſint ea robora porro,
Horruit illa tamen metuens, & pectus honeſtum
Terque quaterque manu tundens pectuſque caputque
Hei mihi! neſcio quid moles, atque illa minatur
Machina triſte, inquit: gentis ſcio acerba furentis
Circumfuſa odia, & genus undique Judæorum
Jamdudum nobis infenſum expoſcere poenas.
Hoc erat, hoc tota in ſomnis quod nocte videbar
Cernere ſignum, olim Iſacidæ quo ſumma notarunt
Limina, quiſque ſuum, fuſo agni rite per ædes
Sanguine poſt longa exilia, indignoſque labores
Niliacis moniti furtim decedere terris.
Hæc memorans ſimul ibat: eam ſine more ruentem,
Rumpentemque aditus per tela, per agmina denſa
Rejiciunt clypeorum objectu, & longius arcent.
Jam magis atque magis non vani ſigna timoris
Clareſcunt, propiuſque in vertice conſpicitur Crux
Ingens, infabricata, & iniquis aſpera nodis.
Ut vero informi mulctatum funere natum,
Affixumque trabi media jam in morte teneri
Aſpexit coram infelix, ut vidit ahena

Cuſpide

Cuſpide trajectas palmas, palmaſque pedeſque,
Vulnificiſque genas fœdataque tempora ſertis,
Squalentem ut barbam, turpatum ut ſanguine crinem,
Dejectoſque oculos dura jam in morte natantes,
Inque humerum lapſos vultus, morientiaque ora,
Alpino ſtetit ut cautes in vertice ſurgens,
Quam neque concutiunt venti, neque ſæva triſulco
Fulmine vis cœli, aſſiduus neque diluit imber,
Hiſpida, cana gelu, longoque immobilis ævo.
Ipſi illam montes, ipſa illam flumina longe
Videre ingentem feſſæ miſerata dolorem,
Eque ſacro aereæ lacrymarunt vertice cedri.
    Filius at poſtquam pinu conſpexit ab alta
Dilectam genitricem, animi miſeratus in illa,
Ut potuit, ſubito morientia lumina fixit
Semianimis, dulcemque oculis reſpondit amorem.
Mox ſic exanguem viſu, victamque dolore
Affari extremum, curaſque avertere dictis.
Hactenus ô mulier, fletimus: non te tamen ægram
Tantus edat tacite dolor: haud ſine mente parentis
Hæc ferimus, ſolo qui temperat omnia nutu.
Hic tibi pro nato (admotum nam forte parenti
Vidit Joannem lacrymantem, & multa gementem)
Semper erit: juvenem mox idem affatur amicum:

Hæc

Hæc tibi erit genitrix, oro, tutare relictam
Tu ſaltem, & matris ſerva communis amorem.
His dictis lacrymas perculſis mentibus hoſtes
Non ipſi tenuere: feræ ingemuere cohortes.
Hic demum matri rediit vox faucibus ægræ,
Ingentemque dedit gemitum: tum robora largo
Triſtis, inexpletum lacrymans lavit humida fletu,
Et tales amplexa trabem dabat ore querelas:
Nam quem te miſeræ matri, pulcherrime rerum
Nate, refers? talin' voluiſti occumbere letho?
Nec tibi noſter amor ſubiit, ne funera adires
Talia, ne culpam alterius hac morte piares,
Et lethale dares miſeræ ſub pectore vulnus?
Heu! quem te, nate, aſpicio? tuane illa ſerena
Luce magis facies aſpectu grata? tuine
Illi oculi? quæ tam ſcelerata inſania tantum
Auſa nefas? heu! quam nato mutatus ab illo,
Cui nuper manus impubis, omniſque juventus
Occurrit feſtam venienti læta per urbem,
Perque viam ut regi velamina picturata,
Arboreaſque ſolo frondes, & olentia ſerta
Sub pedibus ſtravere, Deum omnes voce fatentes?
His exornatum gemmis, hoc murice cerno?
At non certe olim præpes demiſſus Olympo

Nun-

Nuntius hæc pavidæ dederat promiſſa puellæ.
Sic una ante alias felix ego, ſic ego cœli
Incedo regina? mea eſt hæc gloria magna,
Hic meus altus honos: quo reges munera opima
Obtulerunt mihi poſt partus? quo carmina læta
Cœleſtes cecinere chori, ſi me iſta manebat
Sors tamen, & vitam cladem hanc viſura trahebam?
Felices illæ, natos quibus impius hauſit
Inſontes regis furor ipſo in limine vitæ,
Dum tibi vana timens funus molitur acerbum.
Ut cuperem te diluvio cecidiſſe ſub illo?
Hos hos horribili monitu trepidantia corda
Terrificans ſenior luctus ſperare jubebat,
Et cecinit fore, cum pectus mihi figeret enſis:
Nunc alte mucro, nunc alte vulnus adactum.
Saltem huc ferte oculos vos ò quicunque tenetis
Hac iter, & comitem dulci me reddite nato,
Quando nulla mihi ſuperant ſolatia vitæ,
Atque meo major nuſquam dolor: addite me me
Huic etiam, ſiqua eſt pietas, & figite trunco.
Aut vos ò monteſque feri, quæque ardua cerno
Me ſupra frondere cacumina, parcite, quæſo,
Vos ſaltem: vos ò noſtro exaturata dolore
Reſpicite, & miſeræ tandem ſuccurrite matri:

Nunc nunc præcipiti caſu convulſa repente
In me unam ruite, & tantos finite labores.
Hos virgo, atque alios dabat ore miſerrima fletus:
Nec comites poſſunt flentem illam abducere fidæ.

Attamen armati morienti illudere pergunt,
Eſtque hoſti duro in bello multo optimus hoſtis,
Crudeli quaſſant riſu caput: undique circum
Inſultant, tolluntque has læti ad ſidera voces:
En! qui ſe cœlo miſſum, ſuperique parentis
Progeniem jactat, temploque urbique minatus,
Seque Deum fictor fandi mentirier audet:
I, ſequere, illiuſque pius nunc numen adora.
Qui multos lethi eripuit de faucibus olim,
Non potis ipſe ſibi tali in diſcrimine adeſſe.
Falſus abeſt illi longe, nec talia curat
Nunc genitor: ſane infami nunc liber ab orno
Deſiliat, ſi numen habet, vincla omnia rumpat:
His quoque nos ſignis miſſum credemus Olympo.

Talia jactabant, mediaque in morte dolore
Semianimem hoc etiam cumulabant: cuncta ferebat
Ille animi invictus: ſævis clementius æquo
Hoſtibus orabat veniam, patremque rogabat,
Parceret ignaris rerum, cæciſque furore.

At vero inter ſe adverſis decernere dictis

Auditi, pœnas qui juxta ob furta luebant
Supplicio æquali juvenes gemina arbore fixi.
Alter enim furiis longiſque doloribus actus
Ipſe etiam verbis morientem heroa ſuperbis
Stringebat miſer, ac tales dabat ore loquelas:
I nunc, & templi multa conſtructa virum vi
Demolire adyta, & poſt tres rurſum erige luces.
Nunc, tibi ſi genus e ſummo traheretur Olympo,
Eque Deo genitore fores, ut te ipſe ferebas,
His te, nos pariterque malis prohibere liceret:
Verum, omnes quando jactaſti vana per urbes,
Nobiſcum moriere, Dei mentita propago.

Non tulit hæc alter, dextra qui in parte propinquus
Jam morti pendebat, & hæc extrema profatus;
Infelix! quæ tanta animo dementia ſedit?
Nos ambo merito luimus peccata, ſed inſons
Proditur hic odiis: quin nos commiſſa fatentes
Æquius hic fuerat veniam pacemque precari.
Sic ait: hinc Divum converſus lumina in ipſum
Talibus orabat: ſuperi tu certa parentis
Progenies (nam celſa manent te ſidera) ab alto
Reſpice me, & dexter morienti protinus adſis.

Annuit, & verbis Deus eſt dignatus amicis.
Tu partem laudis capies, tu gaudia mecum:

Quæ me cunque hodie, una eadem te regna beatum
Accipient, ait, aſtra alacri jam concipe mente.
Vix ea, nam vitæ labentis fine ſub ipſo,
Dum luctante anima feſſos mors exuat artus,
Æſtuat: it toto ſemper de corpore ſudor
Largior, & ſiccas torret ſitis arida fauces.
Tum vix attollens oculos jam morte gravatos
Exiguum ſitiens laticem ſuprema popoſcit
Munera: vix tandem corrupti pocula Bacchi
Inficiunt felle, & triſti perfuſa veneno,
Ingratoſque hauſtu ſuccos, inamabile virus
Arenti admorunt morientis arundine linguæ,
Quæ, ſimul extremo libans tenus attigit ore,
Reſpuit, atque diu labris inſedit amaror.
Interea magno lis eſt exorta tumultu,
Dum tunicam, nato genitrix quam neverat olim,
Partiri inter ſe famuli certamine tendunt,
Exuviaſque petunt: ſed erat non ſutilis ipſa
Veſtis, & in partes ideo non apta ſecari:
Sorte trahunt igitur concordes: ſic fore quondam
Prædixere ſacri corda haud improvida vates.
Jamque fere medium curſu trajecerat orbem,
Cum ſubito ecce! polo tenebris caput occulit ortis
Sol pallens, medioque die (trepidabile viſu!)

Omnibus incubuit nox orta nigerrima terris,
Et clauſus latuit denſis in nubibus æther
Proſpectum eripiens oculis mortalibus omnem.
Hic credam, niſi cœlo abſint gemituſque dolorque,
Æternum genitorem alto ingemuiſſe dolore,
Sidereoſque oculos terra avertiſſe nefanda;
Signa quidem dedit, & luctum teſtatus ab alto eſt.
Emicuere ignes: diffulſit conſcius æther,
Concuſſuque tonat vaſto domus ardua Olympi,
Et cæca immenſum percurrunt murmura cœlum:
Diſſiluiſſe putes divulſi mœnia mundi.
Sub pedibus mugit tellus: ſola vaſta moventur:
Tecta labant: nutant ſuccuſſæ vertice turres:
Obſtupuere humiles ſubita formidine gentes,
Et poſitæ extremis terrarum partibus urbes.
Cauſa latet, cunctis magnum ac mirabile viſum!
Et populi æternas mundo timuere tenebras
Attoniti, dum ſtare vident caligine cœlum.
Ipſam autem propior Solymorum perculit urbem,
Ac trepidas ſtravit mentes pavor: undique clamor
Tollitur in cœlum: ſceleris mens conſcia cuique eſt.
Templa adeunt ſubito caſtæ longo ordine matres:
Incedunt mixti pueri, intactæque puellæ,
Perque aras pacem exquirunt, quas thure vaporant
Sup-

Suppliciter, ſacriſque adolent altaria donis.
Ecce! aliud cœlo ſignum præſentius alto
Dat pater altitonans, & templum ſævit in ipſum:
Velum latum, ingens, quod vulgi lumina ſacris
Arcet inacceſſis, in partes ſinditur ambas,
Et templi ruptæ crepuere immane columnæ.

Jamque Deus rumpens cum voce noviſſima verba
Ingenti, horrendumque ſonans, en! cuncta peracta:
Hanc inſontem animam tecum, pater, accipe, dixit,
Supremamque auram ponens caput expiravit.

MARCI HIERONYMI
VIDÆ
CHRISTIADOS
LIBER SEXTUS.

MARCI HIERONYMI
VIDÆ
CHRISTIADOS
LIBER SEXTUS.

JAMQUE nigreſcenti properabat veſper Olympo:
Corpora adhuc ſtabant inhumata infletaque cano
Vertice, ſtipitibuſque etiam nunc fixa manebant.
Talia Joſephus veniens Arimathide ab ora
Non tulit egregiuſque animi, præſtanſque juventa,

Et bellis aſſuetus, agri ditiſſimus idem,
Atque auri: is Chriſti miratus maxima facta
Addiderat comitem modo ſe, quocunque vocaret.
Ergo dum ſylvis alii formidine turpi,
Speluncifque vagi paſſim conduntur in altis,
Protinus ipſe animi intrepidus, fretuſque juventa
Aggreditur gentis rectorem, ac talia fatur:
Optime Romulidum, te cari in cæde magiſtri,
Quem gens noſtra odiis letho mulctavit iniquis,
Fama pias ſervaſſe manus, cæcumque furorem
Adverſus totis nequicquam viribus iſſe.
Scis falſa exceptum ſub proditione, quod illis
Obſtaret coram ſcelera urgens impia verbis.
Quod potes, exanimum terræ ſuccedere corpus
Da ſaltem, ſociis caſus ſolamen acerbi:
Ipſe novo condam, mihi quod de more paravi,
Funera mecum animo dum verſo incerta, ſepulchro.
Pontius hæc contra: ut potius concedere vivum
Nunc corpus cuperem! vos veri conſcia teſtor
Numina, tentavi verſans mecum omnia, ſiqua
Inſontem morti excipere, ac dimittere poſſem.
Et nobis pietas colitur, ſanctique penates;
Sed nihil invita tandem profecimus urbe:

Cru-

Crudelis vicit gentis furor: ite, ſepulchro,
Muneribuſque pii exanimum decorate ſupremis.
Dixerat: ille gradus montes contendit in altos,
Cui ſeſe comitem jungit Nicodemus, & ipſe
Multum animo cari concuſſus funere amici.
Jamque propinquabant paribus veſtigia curis
Figentes, unde infauſtus de colle videri
Jam poterat locus: ecce! autem fulgentia circum
Arma vident, cinctumque armato milite clivum.
Nam, ne luce ſacra pendentia corpora truncis
Solennem funeſtarent lætæ urbis honorem,
Primorum miſſu armati venere miniſtri:
Semineces qui ſtipitibus de more refixos
Hoc ipſo injecta tumularent vertice arena.
Stabant, ſupplicium meritum qui hinc inde luebant,
Semianimes, & adhuc ſpirantes funere in ipſo
Optabant duros letho finire labores,
Et montem implebant lacrymoſis vocibus omnem.
Protinus hinc atque hinc longis haſtilibus inſtant
Armati, franguntque viris tabentia crura,
Et miſeris mortem properant, trabibuſque refigunt:
Deinde cava infodiunt projecta cadavera terra.
At ſimul exanimem, qui noſtra ob crimina pœnas

Pendebat, videre, manum abſtinuere, nec ultra
Sunt paſſi ſævire in caſſum lumine corpus
Mirati properos obitus, collapſaque membra
Tam cito, & ora modis jam tum pallentia miris.
Quidam etiam vidiſſe ferunt pendere per auras
Coelivagos juvenes feralia robora circum
Plaudentes alis, niveaque in veſte coruſcos
Divinum multo ſtillantem e vulnere rorem
Suſcipere, & ſuperas pateris perferre ſub auras.
Hic auſus ſolus, lato cui lancea ferro,
Longinus ſanctos violare ignobilis artus:
Irruit, & longa tranſverberat abiete coſtas,
Intepuit ferrum, ſanctum ebibit haſta cruorem:
Vulnere quo perhibent bicoloris fluminis inſtar
Et purum laticem, & rorem exiliiſſe rubentem:
Diluta eſt humus, erubuerunt gramina circum.
Huc ſeſe in medios Arimathes urbis alumnus
Infert, conſcenditque trabem, atque exangue magiſtri
Detrahit, & denſis procul aufert corpus ab armis
Veſte tegens, modo quam tales mercatus in uſus.
Huc volucres pueri, coelique affuſa juventus
Ferte pedem: æterni largum date veris honorem:
Pallentem violam calathis diffundite plenis,

Nar-

Narciſſique comas ac moerentes hyacinthos,
Et florum nimbo divinum involvite corpus.
Ecce! autem late reboant plangore propinqui
Fœmineo montes: reſponſant flebile ſaltus:
Omnia flere putes ſola lamentabile lethum.
Ipſa ſedet vivo genitrix moeſtiſſima ſaxo
Ægro corde, comis paſſis, totoque cruentum
Heu! natum complexa ſinu, miſerabile corpus:
Atque oculos fovet ore, patenſque in pectore vulnus;
Nec jam ullos gemitus, nec jam ullos amplius edit
Singultus: magno ſed enim exanimata dolore
Frigida, muta ſilet, gelidoque ſimillima ſaxo.
Circumſtant aliæ tunſæ omnes pectora palmis:
Pars calidis corpuſque lavant & vulnera lymphis:
Textilibus membra involvunt pars ſqualida donis.
Hæc ſiccat fuſo rorantia genua capillo
Vulneribus ſuper accumbens, hærenſque cruentis:
Oſcula dat manibus pedibuſque rigentibus illa.
Indulgent omnes lacrymis, triſtique ululatu
Cuncta replent: vix inde viri divellere poſſunt
Ipſi etiam guttis humentes grandibus ora.
Tum corpus miſeras ſolati exangue ſepulchro
Condunt marmoreo, atque affati extrema recedunt,

Et

Et magnam comites genitricem in tecta reportant.
At Solymos penitus nondum omnis cura reliquit
Sollicitos: ſed adhuc timor acer corda premebat:
Sæpe etenim audierant ſociis mœrentibus hoſtem
Seſe olim ſuperas rediturum lucis ad auras
Promiſiſſe, palamque ſacros id prodere vates:
Id veriti armatos ſubito miſere viros, qui
Noctes atque dies ſervarent flebile buſtum,
Ne forte auferret furto quis nocte ſepultum,
Et totam impleret falſis rumoribus urbem,
Defunctum vita rediiſſe ad luminis oras,
Vitaleſque auras haurire, atquè æthere veſci.
Aura veni afflanti patris omnipotentis ab ore:
Aura potens cœli numen, ſuperumque voluptas,
Quicquid adhuc ſuperat mihi dira e cæde dolorum
Mente fuga, lætoſque animi nunc reffice ſenſus,
Et placidos per membra riga mihi numine motus.
Sit fas lætitiæ ſentire in pectore lapſus,
Lætitiæ, qua gens fruitur felicis Olympi,
Larga ubi latifluo paſſim torrente redundant
Gaudia, nec fines novit diffuſa voluptas.
Vertitur hic rerum facies, hic gaudia noſtra
Incipiunt: longe in melius verſa omnia cerno.

Jam

Jam Deus, ut ſacros vates, & ſancta piorum
Concilia educens tenebris inferret Olympo,
Corporeis liber vinclis conceſſerat imos
Spiritus ad manes, animarum regna ſilentum,
Per cæcos aditus, & præcipites anfractus
Solis inacceſſos radiis, loca nocte perenni
Obſita, terrificam cæcæ Formidinis aulam.
Hic ſtabulant, viviſque tenent impervia regna
Noctivagi fratres, ſuperi quos ira parentis
Cœlo immane nefas animis excuſſit adortos,
Tartareiſque genus miſerabile merſit in antris,
Quando illos tenuit regnandi tanta cupido.
Nunc miſeros pœnis manes miſeri magis ipſi
Exercent, vinctoſque tenent nigrantibus oris.
Interiora habitant barathrum irremeabile clauſæ
Crudeles animæ, ad ſuperos dum vita manebat.
Nunc merita expendunt vaſta fornace ſepultæ
Supplicia, undantemque ferunt caligine fumum:
Ignis ibi æternus, ſemper nova flamma renaſcens.

Innocuæ circum ſedes, ſecretaque longe
Atria circuitu longo: hic incendia nulla,
Nulli obſunt penitus flammis ultricibus ignes:
Umbrarum ſed iners requies, penituſque ſilentis

Mundi temperies: ſecretæ his ſedibus ævum
Inſontes degunt animæ, quibus haud ſua damno
Admiſſa; at primi ſcelus exitiale parentis
Detinet hic clauſas, noſtræ nil lucis egentes,
Pœnarum prorſum expertes, niſi luce carerent
Jucunda, qua gens gaudet ſtellantis Olympi.
Hic patres ſanctum genus antiquiſſima proles,
Qui vitam vinclo nullo, non legibus ullis
Compoſitam incultos primi degere per agros
Inter oves patrio tantum ſe more tenentes,
Juſtitiæ memores ultro, rectumque colentes.
Hic vateſque pii, qui quondam numine pleni
Ventura intrepide magnas cecinere per urbes,
Quique dedere orbì leges divina reperta,
Quoſque datis olim juvit parere volentes,
Matronæ, atque viri, vitæque in limine rapti:
Omnibus unus amor, coelique arrecta cupido.
Et jam promiſſi memores tum forte per umbras
Secla recenſebant tacitis volventia luſtris,
Ducebantque animis finem adventare malorum:
Atque hæc inter ſe læti ſermone ferebant.
En! tandem volvenda dies, en! imminet illa,
Cum lucem liceat, ſupera & convexa tueri.

Hanc claro pater omnipotens manifeſtus Olympo
Oſtendit nobis divino numine plenis:
Nos aliis ſubito mortalibus ore canentes
Optandam votis venienti liquimus ævo.
Jamjam aderit lux noſtra, Dei indubitata propago:
Ille erat, ille feri ſub imagine ſæpe leonis
Oſtenſus nobis oculos caligine preſſis,
Unus pro multis qui ſeſe proderet ultro
Morti, defenſoſque daret nos hoſte ſubacto.
Vicit io tandem leo magni a ſanguine Judæ
Davidæ genus: ô paſſim gaudete beati
Mortales, gaudete animæ jam corpore functæ.
Jam vos aſtra vocant: nunc, quæ tot clauditur annos,
Janua ſiderei nobis aperitur Olympi.
Jamque erit, ut, noſtris promiſſum vocibus olim,
Lætitia exiliant montes, colleſque reſultent
Pampineis vincti formoſa cacumina ſertis,
Quales creber agris aries, oviumque minores
Subſiliunt fœtus, mollique in gramine ludunt,
Balatus matrum dum per juga longa ſequuntur.
Ipſi jam fontes, ipſa & vaga flumina paſſim
Melle fluant, niveo paſſim vaga flumina lacte,
Lacte mero, & dulci diſtillent nectare rupes.

Talia perſtabant memorantes: cuncta fremebant
Intus lætitia ingenti, plauſuque ſecundo.
Sicut ubi cives longa obſidione tenentur
Urbem intra & vallum, portarumque obice tuti,
Dum circumſonat, atque in muros arietat hoſtis,
Tum ſi forte acies procul auxiliaribus armis
Adventare vident ſocias e turribus altis,
Conſurgant, animoſque alacres ſpe ad ſidera tollant.
Ecce! autem foribus ſuccedens maximus ultor
Haud cunctatus adeſt divina luce coruſcus.
Porta ingens adverſa manet centum ærea vaſtis
Vectibus, æterni poſtes: hanc nulla neque igni
Vincere vis valeat, neque duri robore ferri.
Conſtitit hic Deus, ac dextra ſtridentia clauſtra
Impulit: intremuit quo late exterrita tellus
Impulſu, vaga contremuerunt ſidera mundi,
Regiaque umbroſis immugiit atra cavernis.
Ad ſonitum horrifico adventu de vallibus imis
Lucifugi raptim trepido adſunt agmine fratres
Humana facie crurum tenus, inde dracones.
Tum rudere inſuetum, dirumque e faucibus ignem
Efflare, atque domum piceo omnem involvere fumo.
Continuo patuere fores: procul ecce! repente

Sponte

Sponte ſua abſiliunt convulſi a cardine poſtes:
Apparet confuſa intus domus, altaque circum
Atria, rareſcunt tenebræ, & nox cæca receſſit.
Nam Deus haud ſecus obſcuris conſpectus in antris
Perſtringens oculos divina luce refulget,
Quam cum gemma ignes ſplendore imitata coruſco
In noctem thalamis lucet regalibus, atraſque
Exuperat tenebras, largo & loca lumine veſtit
Purpurea circum perfundens omnia luce.

Ut vero in mediis Divum penetralibus hoſtes
Videre, & faciem inviſam agnovere per umbras
Ardentem radiis, ac mira luce coruſcam,
Protinus aſpectu ſubito terrentur, & imas
Conjiciunt ſeſe in latebras, linguaque remulcent
Commiſſas utero caudas, ſtratique tremendum
Nequicquam umbroſis in ſpelæis ulularunt.
Quales, quæ celſis habitantes Alpibus Euros
Semiferæ gentes ſemper patiuntur, & imbres,
Romanas ſi forte procul fulgentibus armis
Ora exertantes antris videre phalangas,
Fumoſa extemplo palantes tecta relinquant,
Diſperſique jugis, ſiqua altius exit in auras,
Rupe ſedent, longeque duces mirantur euntes.

At caſti circum manes fulgore repente
Luſtrati paſſas tendunt ad ſidera palmas,
Lætitiaque fremunt ſubita, lacrymaſque dedere,
Nec ſaturare queunt animos oculoſque tuendo.
Tum læto ultorem propius clamore ſalutant
Una omnes: ut te, cœli lux clara ſereni,
Optatum aſpicimus, nec nos ſpes noſtra fefellit,
Qui revehis mundo primo conceſſa parenti
Munera, & humanum genus omne in priſtina reddis,
Ignotaſque vias aperis ad ſidera cœli!
Veniſti: æthereæ facies tua lampadis inſtar
Diffulſit, tandemque oculis lux reddita noſtris:
Sed quibus exhauſtum ærumnis, quantiſque procellis
Jactatum accipimus? (nigras ea fama ſub oras
Detulit) indigno quis ſanctum vulnere corpus
Fœdavit? quænam haſta tuo intepuiſſe cruore,
Quod ferrum tulit? an tantum mortalibus ullis
In terris licuit ſcelus? ô quæ clauſa remotis
Æquora littoribus terrarum cingitis orbem,
Quæ vos, quæ tenuere moræ? quibus abdita clauſtris,
Letho opifex tam crudeli cum veſter obiret?
Vos tum diluvio mortalia cuncta decebat
Obruere, & terras penitus delere nocentes.

Noſne

Noſne per hæc, ſuperi ſoboles certiſſima regis,
Vulnera ſervamur? non ô non præmia tanti,
Non tanti ipſa ſalus erat olim noſtra: tua ingens
Hæc pietas: adeon' tibi curæ incommoda noſtra
O hominum dulcis requies, ſuperumque voluptas?
Nos patris averſi noſtro irritavimus iras
Crimine, tu diras ſolviſti ſanguine pœnas.
Talia per campos jactabant undique inanes:
Tum læti obſcuro pariter ſe carcere promunt,
Ultoremque Deum ſupera ad convexa ſequuntur,
Sedibus ut placidum degant ſtellantibus ævum
Felices animæ gens jam defuncta periclis
Humanis, ſecura operum, ſecreta laborum.
Primus it ipſe hominum generis pater ante, nec ora
Conſcius antiquæ noxæ audet tollere cœlo,
Primores procerum inde alii non vana futuri
Pectora, queis nivea velantur tempora vitta.
Ingemuere illi, quos ob commiſſa cremandos
Sorbet in abruptum, fundoque exercet in imo
Tartarus, eructanſque incendia dira caminus,
Unde animis miſeris nullo patet exitus ævo.
Præcipue rex ipſe aulæ illætabilis alto
Cum ſociis mœrens ducit ſuſpiria corde,

Et

Et fortunatis ſedem, quam liquerat ipſe,
Invidet ætheream furiis immanibus actus.
Illi iter ad cœli debentia regna tenebant
Aera per tenerum læti, regemque canebant
Felices animæ, quibus eſt in ſecula vitæ
Jam nunc parta quies, præcluſaque janua lethi.
Applaudunt volucres purum tranantibus auræ:
Subſidunt Euri, fugere ex æthere nimbi,
Arridetque procul clari liquidiſſima mundi
Tempeſtas: cœlo arrident rutila aſtra ſereno.
Aſſurgit matutinis aurora volucrum
Cantibus: aſſurgit rubefacta veſper ab æthra.
    Atque ea dum longe vaſtum per inane geruntur,
Jam lux Eois properabat tertia ab oris,
Et pater omnipotens nato immortalia membra
Illuſtrans penitus divinum afflavit honorem;
Quodque fuit mortale modo, & violabile corpus,
Immortale dedit: non tanta luce ſereno
Sidera clara polo, non aureus ipſe nitet Sol.
Ceu qui per noctem impoſito cinere obrutus ignis
Delitet, & nuſquam tecto ſe lumine prodit,
Siquis eum flabris exuſcitet arida circum
Nutrimenta ſerens, ſubitis ad tecta favillis

Emicet, & totas luſtret ſplendoribus ædes.
Talis, ubi turpe irrepſit ſenium, unicus ales,
Congeſſitque ſibi ramis felicibus altum
Summo in colle rogum, poſuitque in morte ſenectam,
Continuo novus exoritur, nitiduſque juventa
Effulget criſtis, & verſicoloribus alis.
Innumeræ circum volucres mirantur euntem:
Ille ſuos adit Æthiopas, Indoſque reviſit.

Jamque adeo in terris hominum miranda paventes
Terruerant animos viſa: umbris orbe fugatis
Sole recens orto mœſtiſſima Magdalene
Amiſſi deſiderio perfixa magiſtri
Cum ſociis ibant prima ſub luce ferentes
In gremiis molles patriæ felicis odores,
Myrrhamque, & coſtum, ſpicæque unguenta Ciliſſæ
Supremum tumulo munus, varioque ſerebant
Multa inter ſeſe triſtes ſermone per agros.
Nos miſeras, quas non ſecum lacrymabilis heros
Duxerit ad lethum: vigiles quis fallere nobis
Cuſtodes dabit? aut quis grandia ſaxa ſepulchro
Evolvet clauſo, ut ſaltem fungamur inani
Munere deſerto ſolventes debita buſto?

Talia fundentes tumulum venere ſub ipſum,

Jactan-

Jactanteſque oculos faciles huc plurima & illuc
Milite conſpiciunt collem, & cuſtode vacare,
Clauſtraque mirantur ſecum patefacta ſepulchri.
Accedunt: at ubi tumulum conſpexit inanem,
Naribus unde ingens fluctus ſe evolvit odorum,
Hoſte putans clam ſublatum pulcherrima virgo
Flebat, inornatum vellenſque a vertice crinem
Et nemora, & montes gemitu, ſilvaſque replebat:
Cui juvenis ſubito effulgens in veſtibus albis
Aligerum genus, & cœli de gente quid, inquit,
Quæritis, ò matres? longo jam parcite luctu,
Atque animis mœſtum tandem revocate timorem.
Lætitiam certa jam ſpe præſumite veſtram,
Quandoquidem, quem vos adeo lugetis ademptum,
Funeſtæque trabi fixum, ut ſcelus omne piaret,
Veſtraque ſponte ſua deleret crimina morte,
Unus pro cunctis Erebi jam rege ſubacto
Manibus ex imis has rurſum lucis in oras
Victor iit, ſuperaque etiam nunc veſcitur aura
Corporis ablutus, quæcunque obnoxia morti.
    Hæc ait, & nubi volucer ſe immiſcuit atræ.
Ipſa etiam res ecce! oculis oblata repente
Firmavit dubiumque animum, tenebraſque reſolvit:

Nam-

Namque moræ impatiens, atque acri ſaucia amore
Dum virgo ſedet, ac miratur inane ſepulchrum,
Artificumque manus, videt ipſo in marmore fictum
Littus arenoſum, porrectum in littore piſcem
Fluctivomum, ingentem, nant æquore qualia in alto
Mole nova ignaros nautas terrentia cete,
Monſtrum turpe, atrum, ſpatioſi bellua ponti,
Cujus ab undivomo vates imperditus ore
Redditus aereas rurſum veniebat ad auras.
Tum ſecum: ſuperi nunc ô nunc viſa ſecundent
Præſentes: veterum agnoſco non vana futuri
Signa, inquit: nempe, ut monſtri deformis in atro
Tres vates latuit luces, tres gutture noctes
Ingluviem paſſus, vaſtæque voraginis antrum,
Sic heros multum ad ſuperos defletus amicis,
Incluſuſque cavo ſaxo, terraque ſepultus
Delituit, ſæpe ut (memini) prædixerat ipſe,
Ad cœlum rediit, ſaxumque reliquit inane.
Talia verſanti ſubito ſub imagine falſa
Ignoti agricolæ ſeſe Deus obtulit ipſe,
Et tumulum juxta aſtabat: mox farier orſum
Virgo amens animi agnovit, converſaque luce
Reſpicit ecce! nova illuſtrem, radiiſque coruſcum.

Corruit, ac genua amplexans ſatis ora tueri
Clara nequit, corpuſque oculis obit omne volutis,
Et mœſtum aſpectu dulci ſaturavit amorem.
Continuo triſti penitus de pectore mœror
Omnis abit, rediitque decor ſuus ilicet ori
Marmoreo: ſed adhuc turgentibus humida gemmis
Lumina, inornatique fluunt per colla capilli.
Sic ubi rore madens pluvio roſa languida honeſtum
Demiſit caput, atque comam largo imbre gravatam,
Tum ſi purpureo Sol lumine veſtiat arva,
Et redeat madido facies innubila cœlo,
Protinus attollens ſeſe rurſum illa reſurgat,
Puniceique ſinus divinum pandat honorem.
Talis erat poſito virgo pulcherrima luctu:
Ardet amans ipſum affari regemque Deumque,
Et coram ſolitas haurire, ac promere voces.
Dum trepidat, quæ prima hærens exordia ſumat,
Mortales viſus adopertus nube reliquit.
    Fama Palæſtinas ſubito hæc impleverat urbes.
Jamque ſacerdotes trepidare, & quærere, ſiqua
Multiplici vulgi ſermoni occurrere poſſint,
Rumoremque aſtu premere, atque extinguere famam.
Cuſtodes buſti in primis, qui cuncta canebant,

Mu-

Muneribus ſuperant, ſubiguntque haud vera profari,
Sublatum furto intempeſta nocte cadaver:
Sed non ulla datur verum exuperare facultas.
Quoque magis tendunt ſerpentem ſiſtere famam,
Amplius hoc volat illa, omnemque exuſcitat oram.
Sunt etiam, qui ſe ore canant vidiſſe patentes
Sponte ſua tumulos, multoſque exiſſe ſepulchris,
Quorum jampridem tellus acceperat oſſa.
Interea ſocii, quos in diverſa paventes
Jamdudum terror longe disjecerat omnes,
Tabeſcunt mœſti: cœlo cecidiſſe videtur
Omnibus extinctum æterna caligine Solem,
Et penitus mundo jucundum lumen ademptum.
Tandem conveniunt, & adhuc loca nota frequentant,
Tectaque, quæ vivo ſibi quondam rege fuiſſent
Dulcia, ſed caſu nunc deſolata recenti.
Dux nuſquam: miſeris nuſquam datur illa tueri
Ora, illoſve oculos aſpectu luce ſerena
Jucundos magis, aut cœlo radiantibus aſtris,
Et cunctis nomen dulce obverſatur ad aures.
Ægreſcunt mœſti: ſqualent circum omnia luctu:
Haud ſecus atque olim exemit cum ſubere paſtor
Cerea dona cavo, vacuumque alveare reliquit:

Tunc etiam, fumus quas longe diſpulit ater,
Hinc illinc glomerantur apes, & inania fruſtra
Tecta adeunt denſo volitantes agmine circum,
Direptoſque favos ægræ, populataque paſſim
Mella vident nequicquam hyemi congeſta futuræ.
Ecce! viros autem tali mœrore ſepultos
Attonitæ miris matres rumoribus implent,
Vidiſſe aligeros coeli de gente miniſtros,
Regem ipſum vidiſſe novo fulgore micantem,
Et vacuum porro tumulum, veſteſque relictas.
Protinus ergo alii montis petere ardua curſu
Contendunt rapido feſtini, ubi inane ſepulchrum.
Aſt aliis incredibile, ac mirabile viſum,
Et primo ancipites deluſos credere matrum
Effigie pavitantum oculos, & imagine falſa,
Ut nobis ſæpe in ſomnis ſpectare videmur
Abſentum vultus, ſimulacraque luce carentum,
Donec ſera illis ſub luce in tecta coactis
Ingrediens ſeſe oſtendit manifeſtius heros
Voce habituque Deum confeſſus imagine nota
Divinum toto jaciens de corpore lumen.
Hinc Thomas aberat Didymus vicina pererrans
Oppida, quo metus impulerat duce nuper adempto:

Iſque ubi dein rediens eſt ſacræ redditus urbi,
Acceptuſque domo, ſocios videt ecce! recenti
Attonitos caſu, ac cæco terrore ſilentes,
Quales, aut templum, domini aut ubi divitis ædes
Marmoreas petiit ruptis de nubibus ignis,
Terrificiſque locum implevit ſplendoribus omnem,
Stant intus pavidi cives: quatit omnibus horror
Pectora: vix longo poſt tempore corda reſidunt.
Obſtupuit viſu ignarus, cauſamque requirit,
Et ſocios dictis Didymus demulcet amicis,
Quem ſenior Petrus amplexus, lacrymiſque profuſis
Menti caniciem humectans ſic denique fatur:
Vidimus (ô jam nos felices!) vidimus ipſum,
Ut ſoliti, regem ſpirantem, auraſque trahentem
Cœlicolum regem, qui nos modo morte reliquit.
Hæc ait, exultanſque animo cœlum uſque tuetur.
Ille autem (neque enim narranti talia credit)
Ipſene rurſus, ait, cœli hoc ſpirabile lumen
Aſpicit? an potius ſimulacri apparuit umbra,
Atque oculos fallax veſtros eluſit imago?
Imo, ait, illum ipſum divino illa ipſa gerentem
Vulnera, & antiquam ſervantem corpore formam
Vidimus, ac veros manibus tractavimus artus:

Vidi oculis, vidi ipſe meis, & vulnera novi.
Veſper erat, clauſæque fores, clauſæque feneſtræ:
Nos intus pavidi latitare, & corpora victu
Curare, ac poſitis mœſti diſcumbere menſis.
Ecce! autem tecti in mediis penetralibus ipſe
Improviſus adeſt, & inobſervabilis heros
Effulget clauſis ingreſſus limina portis,
Improviſus adeſt, inopinaque gaudia portat:
Continuo ad lucem viſum tectum omne cremari.
Nos trepidare animis, ſubitoque horreſcere viſu
Attoniti: verum ille metus, vanumque timorem
Increpitans vetuit trepidos exurgere menſis.
Ipſe ego ſum: pacem unanimes agitate, metuſque
Solvite, tentandoſque dabat ſimul omnibus artus,
Vulneraque, inſigni quæ corpore quina gerebat.
Quinetiam parcis nobiſcum accumbere menſis
Non fugiens ſolito eſt coram de more loquutus,
Ceu mortalis adhuc quæ verba noviſſima nuper
Ad mortem properans nobis memoranda reliquit:
Tum demum liquidis abiens ſe immiſcuit auris.
Hæc ſenior, ſociique eadem ſimul ore canebant.

Necdum finis erat verbis, cum protinus ecce!
Cum clamore ruit Cleophas fidiſſimus unus

E multis, quos bis ſenis ſubjunxerat heros,
Atque hæc dicta dabat: vos ô jam ſolvite luctu:
Vivit adhuc, ſocii, lethi jam lege ſolutus
Vivit adhuc: vidi his oculis, vidi ipſe, Deique
Auribus his hauſi vocem, conſuetaque verba.
Audiit hic etiam mecum, viditque loquentem,
(Atque manu, nutuque propinquum Amaona ſignat)
Nam modo forte animis mœſti dum incedimus ambo,
Qua ſe demiſſi incipiunt ſubducere montes,
Extulit aereas Emaus ubi turribus arces,
Advena in ignota nobiſcum veſte profectus,
Externoſque gerens habitus comes additur ultro.
Tædia dumque viæ vario ſermone levaret,
Interdum eruptis roramus fletibus ora,
Et gemitus imis dolor exprimit oſſibus ardens.
Ille ægros dictis ſolari, & quærere cauſas
Crebra reſurgentis luctus: nos ordine cuncta
Pandimus, atque ducis lethum crudele profamur,
Quo moriente ſimul perierunt gaudia noſtra.
Ut factis verbiſque animos ſpe arrexerit ingens
Ingenti: ſed dehinc nos morte fefellerit omnes.
Non tulit ulterius, contraque hæc reddidit ille:
Non pudet ô ſemper cæcos, & lucis egentes?

Nonne

Nonne ducis veſtri quondam crudelia vates
Funera prædixere omnes, caſuſque nefandos
Tot veterum monumenta docent haud credita vobis?
Sponte ſua letho caput obvius obtulit ipſe
Unus pro multis, patrias quo flecteret iras,
Atque iter ipſe ſuo ſignaret ad aſtra cruore.
Haud ita vos ille erudiit: nam ſæpe futura
Hæc eadem de ſe longe ante retexit amicis:
Atque equidem, memini, nuper media urbe canebat,
Obſcura ſed verborum rem ambage tegebat:
Nunc autem manifeſta patent, nunc omnia aperta
Nube palam ablata, nec ſpes foviſtis inanes.

En! rex, qui poſitas conſeverat ordine vites
Prætendens ſepem inſidiis hominumque ferarumque,
Omnibus immiſſis incaſſum ex urbe miniſtris,
Quos letho dedit inſontes manus effera agreſtum:
Demum infelices natum ipſum miſit in agros.
Nam pater omnipotens poſt tot fera funera vatum
Ipſe ſuum juſſit natum deſcendere Olympo.
Ecce! Palæſtini furiis immanibus acti
Natum etiam hauſerunt crudeli funere herilem:
Haud impune tamen: rex urbe ultricibus armis
Jamjam aderit, flammiſque feros agitabit agreſtes,

Et pangenda aliis credet vineta colonis.
Sic fatus cœpit voces ex ordine vatum
Obſcuras, veterumque evolvere facta parentum,
Cuncta docens lethum Chriſto crudele minari,
Quo mortale genus tenebris educeret atris.
Ut clara antiquis portendi hæc omnia ſignis
Monſtrabat ratione, oculis caligine abacta!
Ut noſtros mira inflexit dulcedine ſenſus!
Ut reſoluta novo ardebant præcordia amore!
Qualiter aut æris rigor acri ſolvitur æſtu,
Aut glacies concreta novo ſub Sole liqueſcit.
Non illum tamen immemores agnovimus ante,
Quam ventum ad ſedem, parvamque ſubivimus urbem:
Namque iter ulterius fingentem, ſeque ferentem
Longe alias ſedes petere, ambo oravimus iiſdem
Nobiſcum haud aſper tectis ſuccederet hoſpes:
Id quoque præcipiti ſuadebat veſper Olympo
Jam piceo terras infuſcans noctis amictu:
Paruit, & menſas comitum eſt dignatus egenas.
Ut primum fruges toſtas cerealia liba
Attigit, & ſolito fregit de more, repente
Nox abiit, tandemque oculis lux addita noſtris.
Agnoſco, & ſupplex manifeſtum numen adoro:

Sed ſubito volucres abiens ceu fumus in auras
Reſpuit humanos viſus, ſenſuſque refugit.
Talia narrabat Cleophas: quæ credita cunctis
Vera negat Thomas, & cœptis perſtat in iiſdem.
Hæc mihi (dicam iterum) nemo perſuaſerit unquam,
Illum ipſum his oculis clara niſi luce videndum
Hauſero, & his manibus niſi vulnera contrectaro.
Sic fatur: ſimul ecce! Deus cum lumine largo
Improviſus adeſt iterum, ſocioſque reviſit,
Et clauſæ manſere fores, manſere feneſtræ.
Non aliter vitri, quod tectis ſummovet auras,
Lumine Sol penetrat ſplendentes aureus orbes
Inſertim radios jaciens in opaca domorum:
Nec tamen ulla viæ apparent veſtigia adacta
Luce, ſed illæſo ſæpe itque reditque metallo.
Sternunt ſeſe omnes terræ, genibuſque ſalutant.
Ut vero Didymus manifeſto in lumine vidit
Vulnera monſtrantem, & ſe nomine compellantem;
Horruit, & prono confeſtim corruit ore;
Multaque ſe incuſans animo ſic denique fatur:
Vera mihi facies, verus Deus, omnia novi:
Haud equidem (fateor) vivum te credere quibam
Poſt obitus cœli hoc iterum ſpirabile lumen,

Has

Has auras haurire: animo tua dicta labanti
Exciderant penitus, modo quæ ſuprema dediſti.
Demens! qui te obita non poſſe huc morte reverti
Crediderim, cum quarta alios jam luce ſepultos
Ad ſuperas cœli nuper revocaveris oras,
Et memini, atque aderam: ſed me mens læva tenebat.
Forſan at hæc tamen haud veſtro ſine numine tanta
(Credo equidem) venit dementia: forſitan olim
Proderit hic ſeris hæſiſſe nepotibus unum,
Et manibus voluiſſe prius contingere corpus,
Ne facies, aut vana oculos eluderet umbra.

Talibus orantem Deus, & lux ipſa reliquit,
Nunc hos, nunc adiens alios, & pectora firmans:
Nec prius evaſit mundi mortalibus oris,
Quam quater exoriens dena Sol luce rediret.

Forte igitur Petrus, & ſocii vada ſalſa ſecabant
Remigiis lembum ſubigentes, dum ſibi victum
Arte parant ſolita, piſceſque in gurgite captant.
Et jam per totam vano, quam longa! labore
Defeſſi noctem fruſtra madefacta legebant
Retia, cum juvenem egregium videre liquentes
Fluctifrago tractus e littore proſpectantem:
Nec primo agnovere Deum, divinaque membra,

Quandoquidem ſe mortali celaverat ore.
Ipſe dehinc tali compellans voce natantes,
Dextram, ait, affectate viri: huc appellite puppim:
Hac dabitur vanum non effudiſſe laborem.
Nec mora, præceptis parent, dextraque per undas
Detorquent alacres curſum, nodoſaque lina
Projiciunt: moti ſonuit plaga cœrula ponti.
Jamque ſenex tacito ſociis Petrus innuit ore,
Auxilioque vocat nutuque manuque ſilentes
Significans prædam innumeram: vix retia cuncti
Plena trahunt: capti ſaliunt per vincula piſces.
Senſit Joannes hic numen, & heus! prior, inquit,
O ſocii, non fallor, adeſt Deus, ille magiſter,
Ille quidem: agnoſco divinos oris honores.
Lætitiam ut jactat vultuque oculiſque decoris!
Quod ſimul accepit Petrus, haud cunctatus, ab ipſa
Deſiliit rate, & æquoreas ſe jecit in undas,
Quo regem ſalſos per fluctus primus adiret,
Quamvis multa timens gliſcentibus æquore ventis.
Cætera deinde manus terræ advertuntur, & omnes
Remivaga ſiccum cupidi tenuere carina.
Tum victu ut vires revocent, cerealia menſis
Dona onerant juſſi, vivoſque in littore piſces

Una omnes torrere parant, ſuccenſaque pruna
Suggeritur circum: teter petit æthera nidor.
    Ut compreſſa fames, ſurgit rex optimus ipſe,
Confeſſuſque Deum ſociis ita denique fatur:
Pacem optate viri, pacem laudate quieti:
Salvete æternum, ſocii, æternumque valete:
Eſte mei memores: ego claro poſcor Olympo.
Jamque adeo duris animos aptate ferendo
Omnia, nec propius ſævos adiiſſe tyrannos
Sit timor, atque duces affari, & vera monere.
Non vos majeſtas ſoliorum, aut ſceptra ſuperba
Terrificent regum lucis nil hujus egentes.
Haud longe tum quærendum, quæ tempora fandi,
Quis modus aptus: ego præſens adero omnibus ora
Veſtra regens: dabitur verborum copia cuique.
Nec cœlo vires vos, & ſolamen ab alto
Deficient: cum Sol decimo jubar aureus ortu
Extulerit, pater afflabit cœleſtibus auris,
Diffuſumque animis numen divinitus addet,
Præſide quo freti reges, rerumque potentes
Nil veriti, noſtrum vulgabitis undique nomen.
Tum ſanctum ſeſe genus aurea tollet ad aſtra,
Denſus agens veluti laxis ſe palmes habenis

Luxu-

Luxuriat, foliiſque ſimul fœtuque graveſcit.
Denique, cum ſuprema dies illuxerit orbi,
Omniaque eliciam patefactis oſſa ſepulchris,
Atque iterum in lucem emergent, quos terra tegebat,
Hanc vallem, denſa hos implebunt agmina colles
Matres atque viri, vixque hauſta luce perempti:
Ipſe ego jura dabo, mediaque in valle ſedebo
Quæſitor, vitas populorum & crimina pendens.
Vos etiam mecum bis ſenis ſedibus ipſi
Sublimes mortale genus cenſebitis una,
Bis ſenæque tribus gentis tum veſtra ſubibunt
Arbitria, & veſtros mirabitur orbis honores.
Interea, Petre, te (nulli pietate ſecundum
Novi etenim) his rerum ſummam, clavumque tenentem
Præficimus cunctis, ultro qui noſtra ſequuti
Imperia: hoc te præcipuo inſignimus honore:
Tu regere, & populis parcens dare jura memento.
Summa tibi in gentes jam nunc conceſſa poteſtas:
Jamque pios tege pace: voca ſub ſigna rebelles.
Quemcunque in terris ſcelus exitiale peroſus
Admonitum fruſtra juſta devoveris ira
Colloquio abſterrens hominum, cœtuque piorum,
Idem erit inviſus cœlo: non ille beatis

Se-

Sedibus aſpiret, niſi tu placabilis idem
Dignatus venia meliorem in priſtina reddas.
Jamque adeo tibi conceſſum mortalibus ægris
Claudere ſiderei portas, ac pandere cœli.
    Talia mandabat terras hominesque relinquens.
Sic natis moriturus oves & ovilia paſtor
Commendans caris furta inſidiaſque luporum
Edocet, & pecori contraria paſcua monſtrat.
Sic ſociis ævo jam feſſus nauta biremem
Credit, inexpertoſque docet varias maris oras,
Et brevia, & ſyrtes, & navifragas Sirenas.
    His animadverſis totius lucida circum
Palmiferi nubes collis capita ardua texit,
Et curva æthereis fulſerunt littora flammis.
Interea totum exercent nova gaudia cœlum:
Alituum cœleſtum acies, ſanctique volucres
Dant manibus plauſus, & multicoloribus alis,
Inſtaurantque choros, fremitu ætheris atria fervent.
Pars pendent ſpeculis, & propugnacula læti
Cœli ſumma tenent, & mœnia celſa coronant:
Obvia pars portis parat ire patentibus, & ſe
Quiſque auris credunt, ac pennis æthera obumbrant.
Hi plectro indulgent fidibuſque: his tibia cantus

Dat biſores: alii cava cornua flatibus implent,
Rauciſonaſque tubas, & ahenea cymbala jactant.
Atque ubi ter patris ad ſolium pernice chorea
Indulſere choris, ter ludo lucida regna
Luſtravere, polique e vertice decurrere,
Non aliter ſunt ingreſſi volucri agmine contra
Concentu vario, & multiſono modulatu,
Quam, prolapſa Remi cum nondum urbs alta jaceret,
Tarpeiæque arces ſtarent, lateque ſubactis
Jura daret populis rerum pulcherrima Roma,
Conſul victor, ovans pugnatis undique bellis,
Intrabat rediens, Capitoliaque alta ſubibat.
Talis nubivago tendebat ad æthera greſſu
Vera Dei ſoboles: ut vero flectere quiret,
Iratus quoties genitor mortale pararet
Exercere genus meritis ob crimina pœnis,
Omnia fert ſecum cædis monumenta nefandæ,
Imprimis duplicemque trabem, infandamq; columnam,
Brachia cui vinctus tulit aſpera verbera, & acres
Virgarum faſces, infectaque ſanguine lora,
Haſtamque & calamo pendentia pocula levi.
Tres deinde ingentes, & acuta cuſpide vectes
Cernere erat, quibus effoſſus palmaſque pedeſque,

Sertaque nexilibus vepribus conſerta rigebant.
Illic & longo Romani ſigna ſenatus
Haſtili ſuſpenſa, cavoque latentia cornu
Lumina, quod ſuperas abies tollebat ad auras,
Quamque manu rex pro ſceptro geſtavit arundo,
Omnia quæ pueri cœleſtes ante gerebant,
Singula quiſque, polique arcem per inane petebant.
Suſpexere viri attoniti, acieque ſequentes
Alituum nubem, ac regem videre per auras
Tollentemque manus, cœlique ſerena ſecantem,
Cum ſubito rutila hæc venit vox reddita ab æthra:
    Ne trepidate: quid hæretis ſupera alta tuentes?
Cum genitore Deus regnandum accepit Olympum.
Nec mora: carminibus cœli domus ardua longe
Auditur reſonare, modiſque per aſtra canoris.
Contra etiam plauſere, atque hæc alterna canebant
Læta viri, cœlumque oculis animiſque petebant.
Omnes ô plauſu gentes linguiſque favete,
Atque Deum canite aſcenſu ſupera alta tenentem.
Quadrupedum volucrumque genus, mutæque natantes
Exultent, tractus terrarum ubicunque patentes.
Ipſi dent montes, ipſa & dent flumina vocem
Læta ſuam, & ſcatebris volventes flumina fontes,

Quodque ambit longis terras anfractibus æquor:
Cuncta ſuum agnoſcant auctorem, & carmina dicant,
Semper ut idem ingens regnarit originis expers
Cum genitore Deo Deus omnia numine complens.
Ut nullis mox principiis, aut ſemine nullo
Omnia condiderit, cœlum terraſque fretumque,
Quæque vago paſſim ſubſunt animantia cœlo.
Ut terras ponto diſcluſerit, æthera terris,
Luciferis cœli luſtraverit atria flammis,
Telluriſque ſinum variis appinxerit herbis,
Sufficiatque ſatis fruges, & vitibus almum
Humorem: tu cuncta moves: tibi maximus æther,
Quique ſuper latices concreſcunt æthere, parent.
Nubila te ventique timent: te veſper & ortus
Obſervant, obeuntque tuo ſua munera nutu,
Et tibi monſtriferi obſequitur plaga cœrula ponti.
Tu manibus validis terrarum pondera libras,
Atque gravem vacuo ſuſpendis in aere molem
Rerum elementa locans æterno fœdere, ut omnia
Concordi in medium tendant nitentia motu.
Tu liquidas per inane vias is nubibus actus,
Aurarumque ſedens veheris pernicibus alis:
Non tibi tempus equis fugit irrevocabile adactis:

Semper idem ante tuos oculos, præſenſque moratur,
Quodq; eſt, quodq; fuit, ſimul & quod deinde ſequetur.
Ipſe etiam parens tibi cœli in vertice fixus
Sol ſtetit, ipſa etiam ſurgens in cornua Luna,
Atque ſuos penitus requierunt ſidera curſus.
Te mandante ſuam vim ſæpe innoxius ignis
Dedidicit; pueri in mediis fornacibus aſtant
Illæſi, jactantque tuas ad ſidera laudes.
Tu mare navigerum concreta dividis unda,
Et populis medios das ire impune per æſtus:
Tu rapidos flectis ripis mirantibus amnes.
Tu largam tactis e cautibus elicis undam,
Idem largifluos fontes & flumina ſiſtens.
Ipſa tuo tremit aſpectu conterrita tellus,
Quoſque procul tangis fumant ad ſidera montes.
Aſſurgunt reges pavidi, tibi ſceptra, tibi arma
Deponunt, longeque tremunt, & numen adorant.
Tu ſurdis aures, oculos tu lumine captis,
Et vocem mutis, & vires ſufficis ægris.
Tu revocas in vitam obita jam morte ſepultos,
Et rurſum potes amiſſos accendere ſenſus.
Non te vis crudi perterruit horrida lethi,
Non Erebi confuſa domus loca fœta timoris.

Te manes tremuere; plagæ regnator opacæ
Umbrarum paſſim populantem immitia regna
Non tulit, atque imis trepidus ſe condidit antris,
Proſtratæque metu procul Eumenides latitarunt;
Dum ſuperas præda ingenti vehereris ad arces,
Nunc ubi jam victor regnas, ſuperumque beato
Concilio imperitas, proviſaque tempora longe
Diſponens reparas fugientia ſecula mundo,
Nec requieſſe ſinis Solis volventia luſtra.

Salve, opifex rerum, vaſtique ſalutifer orbis,
Aſpice nos propius, propius genus aſpice noſtrum,
Morte tua patet ætherei cui janua Olympi,
Et veteres tandem pater obliviſcitur iras.

Talia littorea læti ſub rupe canebant
Undeni proceres, omniſque effuſa juventus:
Non tamen exuerant vanum inter tanta timorem
Gaudia, nondum animos firmati numinis aura
Ætherea, ſed adhuc latebras cavaque antra petebant.
Sicut ubi accipiter celſa de ſede columbam
Suſtulit apprenſam, quam roſtro eviſceret unco,
Diffugiunt aliæ huc illuc: mox turribus imis
Condunt ſe celeres, & inania murmura miſcent,
Haud illi ſecus attoniti poſt funera regis

In-

Incluſi tecto ſtabant promiſſa magiſtri
Cœlo expectantes venturum numen ab alto.
Jamque aderat promiſſa dies, deciesque tenebras
Flammifera Sol exoriens face ab orbe fugarat,
Cum pater omnipotens cœli regione ſerena,
Sidera purpureo reficit qua purior æther
Lumine, cœlicolum in medio media arce ſederet
Tempora diſpenſans, ſecretaque fœdera mundo:
Cui ſe tum exutus moribundos filius artus
Diffulgens radiis, ac mira luce coruſcus
Obtulit, & magno genitorem affatus amore eſt:
O pater, & ſociis tandem ſuccurrere noſtris
Tempus ait, quos amiſſo duce protinus omnes
Acer agit timor huc illuc, atque omnia terrent
Imbelles, quoniam mortali corpore creti:
Diſcute terrorem hunc animis, & pectora firma,
Ne caſus nequeant alacres procurrere in omnes.
Illis me propter Solyme, Judæaque paſſim
Inſidias inſenſa odiis molitur iniquis;
Tu tamen hos olim fore, qui præſtantibus auſis
Per gentes canerent noſtrum indelebile nomen,
Quacunque Oceano terrarum clauditur orbis,
Et populos nova converſos ad ſacra vocarent,

Pol-

Pollicitus genitor, tibi nec ſententia nutat.
Hos (quando coeli demum non abnuis arcem)
Ipſe ego ſæpe tua fretus pietate labantes
Firmavi, implevique animis: ſiquidem aſſore Olympi
Promiſi auxilium ſubito, & tutamen ab arce,
Quo freti reges, regumquè minacia juſſa
Contemnant, alacreſque ruant in funera lethi
Sponte ſua veræ pro relligionis amore.
Sic fatus palmas ferro oſtentabat acuto,
Trajectoſque pedes, & hians in pectore vulnus,
Sertaque, & hamatos vepres, quos hoſtia geſſit.
Annuit oranti, delibanſque oſcula nato
Reddidit hæc pater æterno devinctus amore:
Jam conceſſa petis: dabitur tibi, nate, quod optas:
Promiſſa (ne tende manus) afflabimus aura,
Quos vis, atque viros noſtro flammabimus igni,
Ut pro te blandæ projecto lucis amore
Non ferrum, aut flammas metuant, morſuſve ferarum,
Aut crinita rotis circum laniantibus hauſtra.
Quique reformidant nunc omnes aeris auras,
Objicient certis alacres ſe ſponte periclis
Pugnando, & claras animas de corpore reddent
Contemptu necis, & vera virtute ſuperbi.

Non

Non illos æſtus, non illos frigora ſiſtent,
Lethiferum aut campos cum ſidus findit hiulcos,
Cœrulea aut glacie cum nectit flumina bruma.
Verum ultra Gangem auditi, Bactra ultima ſupra,
Iſmara, Biſtoniaſque plagas, Seraſque remotos
Gadibus, & virides penetrabunt voce Britannos.
Implebunt terras monitis, & cuncta novantes
Templa pererrato ſtatuent tibi maxima mundo,
Ad tua mutatæ properabunt nomina gentes,
Diviſæ penitus toto orbe per æquora gentes,
Seclaque converſis procedent aurea rebus:
Quæ tibi ſæpe ego pollicitus, ſciſque omnia mecum.
Nec tantum tua, nate, piis hæc vulnera Olympum
Nunc pandi meruere, nigra quos nocte premebat
Inſontes primi ſcelus exitiale parentis:
Verum alios mox, atque alios per ſecula coelo
Efficient dignos, ſua quos commiſſa piacla
Sidereis procul arcebant a ſedibus olim:
Tanta tuæ merces, ea vis, ea gratia mortis.
Atque adeo quodcunque homines ab origine rerum
Admiſere, aliis quicquid peccabitur annis,
Huc coeat, ſatis illa tui pars parva ſuperque
Omnia diluere, profuſique abolere cruoris.

Quin-

Quinetiam mox tempus erit, cum ſcilicet olim
Tercentum prope luſtra peregerit æthereus Sol,
Tum veri Graium obliti mendacia vates
Funera per gentes referent tua carmine verſo,
Atque tuis omnes reſonabunt laudibus urbes;
Præſertim lætam Italiæ felicis ad oram,
Addua ubi vagus, & muſcoſo Serius amne
Purior electro, tortoque ſimillimus angui,
Qua rex fluviorum Eridanus ſe turbidus infert
Mœnia turrigeræ ſtringens male tuta Cremonæ,
Ut ſibi jam tectis vix temperet unda caducis.
Illic tum nivei velut inter nubila Cygni
Omnibus in ripis pueri, innuptæque puellæ
Carmina caſta canent, mixtique in gramine molli
Laudibus incipient certatim aſſueſcere noſtris,
Et teneri prima cœtus te voce ſonabunt:
Hæc tibi certa manent, hæc vis movet ordine nulla.
Sic fatus dulcem nato inſpiravit amorem.

Interea ſcelus infandum pellacis Iudæ
Multa execrantes ſocii ſe ad juſſa parabant
Munera diverſas ſortiti protinus oras,
Quas peterent, moreſque novos, nova ſacra docerent.
Quove autem patribus bis ſenis cætera, ut ante,

Pareret pubes, numerum ſanctumque ſenatum,
Quod ſupereſt, ſupplent, ſociiſque ex omnibus unus
Sortitu gaudes tanto prælatus honore,
Matthia, obſcurum genus, & ſine luce propago.
 Tum cuncti inter ſe mœſti ſic ore precari:
Si nunc, ſi nobis aurai cœlitus almæ
Halitus omnipotens patefacto aſpiret Olympo,
Quandoquidem toties nobis Deus omnibus illum
Auxilio fore pollicitus: ſane omnia vera
Prædixit: deſit veris hoc hactenus unum.
Talia ſuſpenſi ſecum ægra mente ferebant.
 Ecce! autem cœli ruere ardua viſa repente,
Et ſuperum tonat ingenti domus alta fragore:
Suſpiciunt; nova lux oculis diffulſit, & ingens
Viſus ab æthereo deſcendere vertice nimbus
Lucis inardeſcens maculis, tectumque per omne
Diverſi rumpunt radii: tum innoxius ignis
Omnibus extemplo ſupra caput aſtitit ingens,
Et circum rutilis incanduit aura favillis,
Stricturis veluti crebræ crepitantibus olim
Diſſiliunt ſcintillæ, acres dum incudibus ictus
Alternant Chalybes, robuſtaque brachia tollunt
Candentem curva verſantes forcipe maſſam.

Nam pater omnipotens, ſuperaque æquævus ab arce
Filius aſpirant una omnipotentibus auris,
Infunduntque viris numen: Deus ecce! repente,
Ecce! Deus: cunctis divinitus algida corda
Incipiunt afflata caleſcere, numine tacti
Implentur propiore viri, ſacrumque furorem
Concepere, Deumque imis hauſere medullis.
Nec mora, nec requies: ter ſcintillantibus ignis
Terrifico radiis fulgore, ter alitis auræ
Turbine correpti blando flammantur amore,
Igneſcuntque animis, atque exultantia cunctis
Exercent acres ſtimulis præcordia motus.
Diffugiunt animis terrores: mira loquuntur,
Mira canunt: eadem variis (mirabile dictu!)
Gentibus accipitur vox haud obſcura, ſibique
Quiſque videbatur patrias haurire loquelas.

Multi ut tunc ierant variis huc partibus orbis
Sacrorum ſtudio, viſendæque urbis amore,
Solennem quæ luce illa celebrabat honorem
Quinquaginta actis poſt orgia prima diebus
Orgia, cum menſis epulandum apponimus agnum.
Hic ſua verba audit tellure Libyſtide cretus,
Hic Galli ſua, Romulidæ, Parthique Scythæque,

Necnon

Necnon ſubjecti glaciali ſidere Thraces,
Afrique Creteſque Phrygumque e gente profecti,
Atque Indi atque Arabes & arenivagi Garamantes:
Mirantur cuncti circum, mirantur & ipſi.
Namque hominem velut exuti, moribundaque membra
Mente domos cœli peragrant, atque æthera apertum
Intenti, & ſuperum taciti ſermone fruuntur.
Jamque canunt ventura: animis Deus expulit atram
Luſtrans corda intus nubem, quæ corpora circum
Caligatque, hebetatque humanas humida mentes.
Quoſque modo duræ mortis formidine turpi
Speluncis atris terrebant omnia clauſos,
Liberius nunc luce palam, atque licentius audent
Terrorum expertes; nec jam mortalia curant.
Non ferrum aut flammas metuunt morſuſve ferarum;
Sed regem vulgo teſtantur morte peremptum
Immerita genus æthereo deducere Olympo.
Jamque pudet metuiſſe omnes, animoſaque lethi
Spes magis atque magis viget acris numinis hauſtu.
Haud ſecus ac crebris cum rimis terra dehiſcit,
Cum ſitit omnis ager, tum quæ morientia languent
Gramina, cœruleus ſi cœlo venerit imber,
Continuo attollant rurſus capita, arvaque ponant

Squalorem, redeatque decor ſuus omnibus agris.
  Ergo abeunt varias longe lateque per oras
Diverſi, laudeſque canunt, atque inclyta vulgo
Facta ducis: jamque (ut vates cecinere futurum
Antiqui) illorum vox fines exit in omnes.
Audiit & ſiquem medio ardens æthere iniquo
Sidere deſertis plaga dividit invia terris,
Quique orbem extremo circumſonat æquore pontus.
Continuo ponunt leges, moremque ſacrorum
Urbibus: infectum genti luſtralibus undis
Eluitur ſcelus, & veteris contagia culpæ,
Relligioque novas nova paſſim exuſcitat aras:
Protinus hinc populos Chriſti de nomine dicunt
Chriſtiadas: toto ſurgit gens aurea mundo,
Seclorumque oritur longe pulcherrimus ordo.

SIQUID HIC FACTUM DICTUMVE CONTRA
SANCTORUM PATRUM SCITA, IN-
FECTUM INDICTUMVE
ESTO.

QUISQUIS
ES,
AUCTOR TE ADMONITUM VULT
SE NON LAUDIS ERGO OPUS ADEO
PERICULOSUM CUPIDE
AGGRESSUM, VERUM EI
HONESTIS PROPOSITIS PRÆMIIS
A DUOBUS SUMMIS
PONTT. DEMANDATUM SCITO,
LEON. X. PRIUS, MOX CLEM. VII.
AMBOB. EX ETRUSCOR. MEDYCUM
CLARISS. FAMILIA, CUJUS
LIBERALITATI
ATQ. INDUSTRIÆ
HÆC ÆTAS
LITERAS AC BONAS ARTES,
QUÆ PLANE EXTINCTÆ ERANT,
EXCITATAS ATQUE
REVIVISCENTES DEBET.
ID VOLEBAM
NESCIUS NE ESSES.

INDEX

RERUM MEMORABILIUM.

A

Adami Creatio & Dominium pag. 31. Adamus Serpentis aſtutia deceptus 32.
Adami Peccatum cauſa Chriſti mortis 5.
Adulteræ liberatio 38.
Angelorum Creatio 29.
Angeli corpora aſſumunt aerea 219.
Angelus conſolatur Chriſtum 82. Salutat Mariam beatam Virginem 112. de Chriſto naſcituro Mariam certiorem facit *ibid.* Cœleſtes dapes Mariæ gravidæ ſuppeditat 120.
Angeli Chriſto jam paſſuro acerbiſſimo dolore confecti 217.
Antichriſtus 67.
Apoſtolorum Vocatio 5. Genus obſcurum & humilis fortuna 156.
Apoſtrophe 5.
Aqua in vinum verſa 141.
Archiſynagogi Filia e mortuis reſurgit 160.
Argentum in Piſcis ore repertum 164.
Azymorum Dies Feſtus 61.

B

Baptizatio Chriſti 154.
Beatorum Sedes 6.

C

Caiaphas rogat Chriſtum an ſit Verus & Æternus Deus? 88. audito Chriſti reſponſo Veſtem ſcindit 89.
Calvariæ deſcriptio 216.
Canticum Simeonis 128.
Chriſtus Aſello vectus Hieroſolymam ingreditur 21. lavat Apoſtolorum pedes 79. accumbit in Ædibus Simonis leproſi 16. Patrem orat ut Diſcipulis ſuis per varios caſus manu auxiliatrici ſuccurreret, ut viribus pluſquam humanis inſtructi, & de impotenti hoſtium infernorum invidia triumphantes Gentes Juſtitiâ erudirent, & ardenti veræ Religionis amore animos inſpirarent 40. diſcumbit cum XII Diſcipulis, & edit Paſcha 71. oblatum ſibi Regnum detrectat 179. moriturus orat Patrem in horto 82. ducitur vinctus ad Pilatum 91. Flagellis cæditur 206. Chriſtum recens natum Pecudes pabuli prorſus immemores attonitæ intuentur 123. Chriſtus Cœleſti ſtirpe oriundus 103. XL Diebus jejunavit 172. tentatur a Diabolo *ibid.* occiſo Joanne petit Deſertum *ibid.* de nave Turbam docebat 183. Tempeſtatem ſerenat, & irati Maris fluctus componit 163. ſuper Mare ambulat

lat *ibid.* Chriſti Sepultura 245. Chriſti Triumphus 250. Chriſtus in Cruce pendens irriſus 234. Chriſti Pectus lancea trajectum 244. Chriſtus deſcendit ad Inferos 247. poſt Reſurrectionem divino lumine amictus apparet Diſcipulis 260. Vulnera manibus Diſcipulorum tractanda præbet 262. ad Cœlum aſcenſurus Pacem Diſcipulis excolendam commendat 269.
Circumciſio Chriſti 125.
Cœnæ Dominicæ Inſtitutio 78.
Concilium Infernum 9.
Creatio Mundi 29. Chao rudi indigeſtaque mole reſoluta diſcordia rerum ſemina dulci ordine & harmonia conſpirant *ib.*
Crucis Titulus 226.

D

Dæmonum deſcriptio 9.
Diabolus, omni Tentationis labore effuſo, a Chriſto in fugam vertitur 174.
Dies ſupremus prædicitur 188.
Diluvium 33.
Diſcipuli mittuntur ad parandum Paſcha 73. capto Domino inhoneſta fuga Saluti ſuæ conſulunt 87. contendunt de Principatu 177.
Diſcipulorum LXX Vocatio 169.
Doctrinæ Chriſti Summa 184.

E

Edictum Auguſti Cæſaris 121.
Eliſabethæ Viſitatio 118.
Eliſabetha ſuprema ſenectute confecta gravida facta *ib.*
Exclamatio in Judam 54.
Exclamatio Chriſti in impios Judæos 226.

F

Ficus infœcunda areſacta 163.
Filius qui eſt Verbum Patris, ab æterno a Patre genitus, verus Homo factus eſt 147.
Furor Poeticus 63.

H

Herodes tempus locumque naſcentis Chriſti ſcitatur 130. Infantes occidi jubet 132.
Herodis immundo morbo correpti mors turpiſſima 136.
Hoſtiarum ſanguine Deus non placatur 26.

I

Jeſus Circumciſus 125. Sedibus Infernis Nomen lacrymabile 112. XII annos natus Templum petit, & Sacerdotum in medio Divinæ Sapientiæ theſauros in lucem profert 138. Animarum morbis dulcem præbet medelam 175. apud Pilatum accuſatur 200. Expirans animam in Patris manus commendat 238.
Jetrus ad Probaticam ſanatus 25.
Joannes Baptiſta præcurſor Chriſti 152. Ejus Vita cultuſque 153. prædicat in Deſerto *ib.* Teſtimonium Ejus de Chriſto 154 Baptizat Populum in Jordane *ib.*
Joſephus in ſomnis divinitus admonitus cum Jeſu & Matre in Ægyptum fugit 132. Herode mortuo ex Ægypto in Galilæam revertitur 136.
Joſephus Arimathæus exanimum Chriſti corpus novo condit ſepulcro 245.
Judas in manus armatæ Cohortis Dominum ſuum tradit 83. Judam pœnitet Proditionis 196. Judas laqueo ſe ſuſpendit 199.
Judæa deſerta 63.
Judæi undique conveniunt ad Feſtum Paſchatis celebrandum 62.
Judæorum XII Tribus diſperſæ *ib.*

Ju-

Judicium Univerſale 189.
Impetus Poeticus 282.
Impiorum ſtatus apud Inferos 247.
Invocatio 1.
Iſaac tantum non immolatus 34.
Iſraelis Exitus ex Ægypto ib.

L

Latronis Blaſphemia 235.
Latronis alterius Fides Paradiſi gaudiis remunerata ib.
Lazaro mortuo lacrymatur Chriſtus 8.
Lazarus omnipotenti Chriſti juſſu e mortuis reſurgit 16.

M

Magi ab Oriente Jeſum adoraturi veniunt Hieroſolymam 129.
Mali origo 150.
Maria Magdalene impurorum Spirituum dominio liberata grati animi debitum perſolvit, Chriſti pedes lacrymis lavat, veſte fovet, & fragranti unguento permulcet 19. venit ad Sepulcrum aromata ſuprema munera mortuo Domino oblatura 255.
Maria Beata Virgo, poſtpoſitis aliis forma & ætate florentibus, Joſepho Seniori deſponſatur 106. etiam nupta Virginitatis honorem inviolatum ſervat 107. Spiritus Sancti afflatu gravida facta æthereum vigorem & blandas in pectore ſentit flammas 114. ſine dolore parit 122. a Partu Purificata 126. ad crucifixum Filium properans tam chari capitis deſiderio nec modum nec pudorem ſentit 229.
Matthias in locum Judæ ſurrogatus 281.
Michael Angelorum Princeps 220.
Miſſio Spiritus Sancti 281
Mulier immundi Sanguinis profluvio laborans tactis Jeſu Veſtimenti fimbriis ſanatur 170.

N

Nicodemus Chriſtum veram Dei ſobolem agnoſcit propter divina illa opera, quæ Naturæ vires tranſcendunt, & merum hominem non penes eſt efficere 57. hortatur Judæos motos fluctus componere, peccata fateri, & veniam & pacem a Chriſto ſuppliciter petere 58. Sacerdotum Concilio ejicitur 59.

O

Oratio Satanæ in Pandæmonio 11.
Oratio Marthæ ad Chriſtum pro defuncto Lazaro 14.
Oratio Dominica 188.
Oratio Mariæ ad Filium in Cruce pendentem 232.
Oratio Chriſti pro hoſtibus 234.
Oratio Joſephi Arimathæi ad Pilatum 241.

P

Panibus quinque multa hominum millia ſaturata ſunt 162.
Paradiſus 32.
Paſcha 61.
Paſtores Chriſti cunas floribus ornant, & Divinum Infantem adorant 123.
Pater, Filius & Spiritus Sanctus tres Perſonæ, unus Deus 147.
Patres in ſinu Abrahami Chriſtum Redemptorem expectant 33.
Paulus Tarſenſis divite Ingenii Vena & exundanti Dicendi Copia inſtruendus 72.
Pelicani natura 35.
Petitio matris filiorum Zebedæi 178.
Petri ardor 80.
Petrus arrepto enſe Malchi ſervi

inertis aurem amputat 85. Negat Chriſtum 90. audito Galli cantu abjurati Domini monitis recordatus, & acerbiſſimo dolore confectus pœnitentiam agit 91.
Pilatus divinam Chriſti formam intuendo exardeſcit & expleri nequit 92. Cœleſti ſtirpe oriundum agnoſcit *ib.* Joſephum Seniorem capti Chriſti cauſam agentem placido dignatur reſponſo, & benigno animi affectu proſequitur 101. Chriſtum abſolvere conatur 203. eo fine lavit manus ut inſontis Chriſti cædis reatus a ſeipſo in Judæorum capita transferatur 211.
Piorum apud Inferos exultatio 248.

R

Reſurrectio Univerſalis 188.

S

Sacerdotes infenſi Chriſto 121
Sacrificiorum ratio 39.
Satan Ioræ formam aſſumens hortatur Judam ad proditionem 53.
Scribarum ſolicitudo propter Chriſti famam indies magis magiſque ſurgentem 48.
Sem Noæ filius Hieroſolymæ conditor 20.
Sepulcri Poetica Deſcriptio 257.
Sepulcri cuſtodes pecunia corrupti 259.
Serpens Æneus 34.
Simeon Æqui ſervantiſſimus 127. conſpectu Chriſti diu exoptato beatur 128. Divinum Infantem amplectitur *ibid.* Anima ejus e corpore diuturno ſenio confecto placide & ſine gemitu evolavit 129.
Simon hoſpes Chriſti 74. Citharæ ſciens *ib.* Simonis carmen *ib.*
Solomonis Templum 20.
Sors miſſa in Veſtem Chriſti 236.
Spiritus Sanctus ejuſdem eſt cum Patre & Filio Eſſentiæ, Majeſtatis & Gloriæ, verus ac æternus Deus 147. Specie Columbæ in Chriſtum deſcendit 155.

T

Templi Hieroſolymitani Deſcriptio 29.
Templi ruina prædicitur 28.
Templi prophanatio 26.
Thomas tractatis Chriſti vulneribus Dominum & Deum ſuum agnoſcit 266.
Timoris Deſcriptio 209.
Transfiguratus Chriſtus Cœleſti luce refulget 44. Verus patuit Deus *ib.* inſolitum Divini Oris ſplendorem mirantur Socii 45.
Tribus Judæ & numero & Virtute alias omnes ſupereminet 64.

U

Velum Templi ſciſſum 238.
Viduæ Filius Chriſti juſſu reſurgit e mortuis 160.
Uxoris Pilati inſomnium 208.

Z

Zacchæus hoſpes Chriſti 7.
Zacchæi converſio *ib.*

FINIS.

ASHMOLEAN MUSEUM OXFORD

EE : VID
501735590

12
p